

**Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
Ipeľská ul. č. 1, 040 11 Košice**

**PROGRAMY A PROJEKTY
ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
na rok 2021 a na ďalšie roky**

**Odpočet plnenia úloh odborními Regionálneho úradu
verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach
za rok 2021**

Január 2022

1 ODBOR HYGIENY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

1.2 Protokol o vode a zdraví – plnenie národných cieľov

Vyhodnotenie za rok 2020:

Pracovníci odboru hygieny životného prostredia a zdravia pravidelne monitorujú kvalitu vody na kúpanie v troch prírodných vodných nádržiach (z toho počtu sa jedná o dve nádrže s vodou určenou na kúpanie a jedno prírodné kúpalisko). Zároveň vykonávajú štátny zdravotný dozor a odoberajú vzorky vody z umelých bazénov na kúpaliskách s celoročnou i sezónnou prevádzkou ako aj v relaxačných zariadeniach a hotelových komplexoch. V rámci platenej služby kontrolujú kvalitu vody na kúpanie aj v umelých bazénoch v zdravotníckych zariadeniach. Pri uskutočňovaných kontrolách dôsledne dbajú na dodržiavanie zásad schválených prevádzkových poriadkov a predkladanie výsledkov prevádzkovej kontroly kvality vody na kúpanie. Počet odberov vzoriek vôd predovšetkým z umelých bazénov bol v roku 2021 výrazne ovplyvnený nariadenými opatreniami v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19.

Počas kúpacej sezóny 2021 bolo z VUK Ružín odobratých 8 vzoriek vôd, ktoré vo všetkých skúšaných ukazovateľoch vyhovel požiadavkám na vodu na kúpanie. Pred začatím KS a počas KS boli analyzované aj vybrané chemické ukazovatele, všetky IS VNK vyhodnotil ako vyhovujúce. Z VUK „Pod Bukovcom“ bolo odobratých 7 vzoriek vôd. Voda vykazovala I. stupeň – vhodná kvalita vody – A. Na vodnej hladine ani v jej blízkosti sa nevyskytoval žiadny odpad ani prírodné znečistenie. Kvalita vody 1x nevyhovela v ukazovateli pH.

Na Plážovom kúpalisku Jazero Mesto Košice opäť realizovalo opatrenia na zlepšenie kvality vody. Do vody bol 2x aplikovaný prípravok OXYHUM a PROFI BAKTERIE. Celkovo bolo odobratých 120 vzoriek vôd a to v rámci platenej služby i výkonu ŠZD. Do IS VNK boli zadané len výsledky zo stálych odberných miest „Pláž“ a „KVL Trixen“, t. j. 44 vzoriek vôd, z ktorých 25 nevyhovelo v biologických ukazovateľoch (10x cyanobaktérie a 15x chlorofyl a) a 29 vo fyzikálno-chemických ukazovateľoch (29x priehľadnosť vody). Analyzované vybrané chemické ukazovatele: celkový fosfor, celkový dusík, celkový organický uhlík, nasýtenie vody kyslíkom, reakcia vody a farba boli vyhodnotené IS VNK ako vyhovujúce.

Vo vzorkách vôd odobratých dňa 13. 07. 2021 boli zistené hodnoty cyanobaktérií nad 20 000 buniek/ml vody (zistené hodnoty od 49 000 buniek/ml vody do 51 400 buniek/ml vody) a chlorofylu a nad 10 µg/l (zistené hodnoty od 37,5 µg/l do 43,4 µg/l). Následne tunajší úrad dňa 15. 07. 2021 vydal odporúčanie pre citlivú časť populácie – pre deti, alergikov a osoby s oslabeným imunitným systémom nekúpať sa vo vode s takouto kvalitou. Vo vzorkách vôd odobratých dňa 20. 07. 2021 už bolo zistené prekročenie medznej hodnoty v ukazovateli chlorofyl a (zistené hodnoty od 57,70 µg/l do 67,60 µg/l). Následne tunajší úrad vydal dňa 22. 07. 2021 rozhodnutie, ktorým nariadil opatrenie a to zákaz kúpania vo vode, ktorá nespĺňa požiadavky na kvalitu vody v prírodnom kúpalisku. Maximálny počet cyanobaktérií počas kúpacej sezóny bol zistený na odbernom mieste „Pláž“ 192 700 buniek/ml vody a na odbernom mieste „KVL Trixen“ 211 810 buniek/ml vody a to pri odbere vôd dňa 10. 08. 2021. Keďže vzorky vôd odobraté dňa 08. 09. 2021 vo všetkých skúšaných ukazovateľoch vyhovel požiadavkám vyhlášky MZ SR č. 308/2012 Z. z. o požiadavkách na kvalitu vody, kontrolu kvality vody a o požiadavkách na prevádzku, vybavenie prevádzkových plôch, priestorov a zariadení na prírodnom kúpalisku a na umelom kúpalisku, bola Mestská časť Košice – Nad Jazerom informovaná listom zo dňa 10. 09. 2021 o tom, že opatrenie nariadené tunajším úradom dňa 22. 07. 2021 stratilo účinnosť.

V kúpacej sezóne 2021 bola monitorovaná kvalita vody v troch prírodných vodných plochách bez štatútu prírodného kúpaliska a vody určenej na kúpanie a to v štrkoviskách Geča a Čaňa a v jazere IZRA. Celkovo boli odobraté 4 vzorky, 3 z nich boli vyhodnotené ako nevyhovujúce z dôvodu zníženej priehľadnosti vody (2x IZRA a 1x Čaňa). Na štrkovisku Geča kvalita vody vyhovela na kúpanie vo všetkých skúšaných ukazovateľoch.

Počas letných mesiacov bolo v prevádzke 5 sezónnych umelých kúpalísk: Červená hviezda v Košiciach, RYBA v Košiciach, Letné kúpalisko na Rumanovej v Košiciach, Kúpalisko pri Hoteli Garden v Košickej Belej a Mestské kúpalisko v Medzeve. Celkovo bolo zo 16 bazénov odobratých 52 vzoriek vody, z ktorých nevyhovelo 23 vzoriek, t.j. 44,23 %. Prekročenie medznej hodnoty bolo zistené 6x v mikrobiologických ukazovateľoch: 1x E.coli, 1x Pseudomonas aeruginosa, 4x kultivovateľné mikroorganizmy), 24x v chemických ukazovateľoch: 15x pH, 5x voľný chlór, 2x viazaný chlór a 2x CHSK_{Mn}.

Z celoročne prevádzkovaných bazénov bolo odobratých 142 vzoriek vôd, z nich 39 nevyhovelo požiadavkám vyhlášky vo všetkých skúšaných ukazovateľoch (11x voľný chlór, 7x viazaný chlór, 20x pH, 2x CHSK_{Mn}, 7x kultivovateľné mikroorganizmy, 3x Pseudomonas aeruginosa).

Mesto Košice je zásobované pitnou vodou z tzv. „Košického skupinového vodovodu“. Do spotrebiska je pitná voda privádzaná z viacerých lokalít a v jednotlivých častiach mesta je miešaná. Zdrojom pitnej vody pre Košický skupinový vodovod je povrchová a podzemná pitná voda z týchto lokalít: Vodárenskej nádrže Starina, Vodárenskej nádrže Bukovec, Čermeľských prameňov, studní pri rieke Hornád a vodárenských zdrojov z lokality Družstevná pri Hornáde, sústavy vodárenských zdrojov Turňa - Drienovec - Košice a potoka Čierna Moldava. Mestská časť Kavečany má samostatný vodovod a má vlastné podzemné vodárenské zdroje, a to dva pramene „Pstružník“. V roku 2021 bola regulácia dodávky pitnej vody v meste Košice iba z dôvodu dlhodobého neuhrádzania faktúr za pitnú vodu zo strany neprispôsobivých občanov (prevádzkovateľ „Košického skupinového vodovodu“ nemusel regulovať dodávku pitnej vody z dôvodu nedostatku výdatnosti alebo nevyhovujúcej kvality vody). K regulácii vody dochádzalo v 2 lokalitách, a to v MČ Luník IX na ulici Hrebendova, Podjavorinská a Krčméryho a v MČ Ťahanovce - lokalita „Demeter“. Obyvatelia týchto lokalít majú pitnú vodu zabezpečenú v ranných a poobedňajších hodinách. Kvalita takto dodávanej, resp. regulovanej pitnej vody nebola negatívne ovplyvnená. Prevádzkovateľom vodovodov v meste Košice je Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., Košice (ďalej len „VVS, a. s., Košice“).

V meste Košice bolo v rozsahu kontrolného (minimálneho) monitoringu kvality pitnej vody odobratých 74 vzoriek pitnej vody, v rámci preverovacieho (úplného) monitoringu 4 vzorky a 22 vzoriek v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru. Na základe laboratórnych analýz vzoriek vôd je možné jednoznačne konštatovať, že kvalita pitnej vody v „Košickom skupinovom vodovode“ je stabilná a zdravotne bezpečná.

Taktiež kvalita pitnej vody v MČ Kavečany bola stabilná a vyhovujúca vo všetkých skúšaných ukazovateľoch.

Obyvatelia okresu Košice-okolie sú v prevažnej miere zásobovaní podzemnou pitnou vodou. Zásobovanie pitnou vodou je zabezpečené 8 skupinovými vodovodmi a 39 verejnými vodovodmi. Najviac vodovodov prevádzkuje VVS, a. s., Závod – Košice, ďalej je to spoločnosť Aquaspiš - vodné hospodárstvo, Rudňany, VaK SERVIS, s. r. o., Poprad, U. S. Steel Košice, s. r. o., Košice, W-Control, s. r. o., Poprad, Aqua Spiš plus, s. r. o., Rudňany a obce. Verejný vodovod nemá vybudovaný 16 obcí, zásobovanie obyvateľov pitnou vodou je riešené z individuálnych vodných zdrojov často s nevyhovujúcou kvalitou vody.

V roku 2021 nebola udelená výnimka na používanie pitnej vody vo verejných vodovodoch, ktorá nespĺňa hygienické limity ukazovateľov kvality pitnej vody. V platnosti je naďalej 2. výnimka na používanie vody zo skupinového vodovodu „Boliarov - Bačkovík - Kecerovce“, ktorá nespĺňa limity ukazovateľov kvality pitnej vody v ukazovateli arzén (platnosť výnimky je do 12.10.2023). V roku 2021 sa hodnota ukazovateľa arzén v pitnej vode v tomto skupinovom vodovode výrazne nezvýšila a priemerná hodnota nebola prekročená. Obec Boliarov v roku 2021 získala finančné prostriedky na výstavbu Úpravne vody Boliarov, ktorá bude zabezpečovať úpravu pitnej vody v ukazovateli arzén pre obce Boliarov a Bačkovík. Realizácia stavby je v štádiu výberového konania a výstavba je naplánovaná v roku 2022. Obec Kecerovce si pripravuje vlastné projektové riešenie pre svoju obec.

V okrese Košice-okolie bolo v rozsahu kontrolného monitoringu odobratých 146 vzoriek, v rámci preverovacieho monitoringu 37 vzoriek pitnej vody z verejných vodovodov a v rámci výkonu ŠZD 26 vzoriek. Na základe výsledkov laboratórnych analýz vzoriek vôd je možné konštatovať, že kvalita pitnej vody vo verejných vodovodoch v okrese Košice - okolie je kolísavá. Nakoľko ukazovatele kvality pitnej vody neprekračovali z hľadiska ochrany verejného zdravia významne limitné hodnoty, nebol v roku 2021 vydaný orgánom verejného zdravotníctva v okrese Košice-okolie zákaz využívania vody na pitné účely, resp. neboli nariadené opatrenia na predchádzanie ochoreniam. Aj napriek nepriaznivej situácii v zásobovaní obyvateľov tohto okresu pitnou vodou neboli v hodnotenom roku evidované epidémie, kde by faktorom prenosu bola pitná voda. V dôsledku nevyhovujúcej kvality pitnej vody neboli riešené žiadne infekčné alebo neinfekčné ochorenia u spotrebiteľov.

2 ODBOR PREVENTÍVNEHO PRACOVNÉHO LEKÁRSTVA A TOXIKOLÓGIE

2.1 Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

V roku 2021 bolo vydaných **77 rozhodnutí** na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie, z toho:

- a) **54** rozhodnutí na základe **prehodnotenia** zdravotných rizík s tým, že staré rozhodnutia na zaradenie prác do kategórie stratili účinnosť nadobudnutím právoplatnosti vydaných nových rozhodnutí.
- b) **23 nových** rozhodnutí na základe návrhov zamestnávateľa na zaradenie prác do kategórie, pričom podkladom bola objektivizácia faktorov práce a pracovného prostredia a posúdenie zdravotného rizika pri práci.

Zrušených bolo **73 rozhodnutí** na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie z dôvodu prehodnotenia zdravotných rizík, organizačných zmien a zániku pracovísk.

Vykonaných bolo 174 kontrol na rizikových pracoviskách.

Evidencia rizikových prác bola priebežne doplňovaná a aktualizovaná v programe ASTR_2011.

Na pracoviskách, kde zamestnanci vykonávajú práce zaradené do tretej kategórie a štvrtej kategórie, **neboli uložené pokuty.**

Údaje v tabuľke porovnávajú počty vydaných rozhodnutí a ŠZD za roky 2020 a 2021

	rok 2020	rok 2021	trend
Nové rozhodnutia RP	13	23	+ 10
Prehodnotenú rozhodnutia RP	63	54	- 9
Vydané rozhodnutia spolu	76	77	+ 1
Zrušené rozhodnutia RP	72	73	+ 1
ŠZD – kontroly RP	159	174	+ 15

Prehľad počtu subjektov s RP a exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za roky 2020 a 2021

Okres	Za rok 2021			Za rok 2020		
	Počet subjektov	Počet zamestnancov v 3. kat. a 4. kat.		Počet subjektov	Počet zamestnancov v 3. kat. a 4. kat.	
		spolu	z toho žien		spolu	z toho žien
Košice I, II, III, IV a Košice – okolie	118	11 338	1 683	126	11 097	1 118

Prehľad počtu exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za obdobie rokov 2017 – 2021 (trendy)

Počet exponovaných rizikovým faktorom									
2021		2020		2019		2018		2017	
spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien
11 338	1 683	11 097	1 118	12 523	1 233	12 432	1 219	12 094	1 179

Z prehľadu za posledných 5 rokov je zrejmé, že do roku 2020 bol zaznamenaný klesajúci trend v počte zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie. V roku 2021 sa počet oproti roku 2020 navýšil o 241 zamestnancov. Išlo prevažne o zamestnancov UNLP Košice pracujúcich na reprofilizovaných pracoviskách COVID-19 na Rastislavovej č. 43 v Košiciach z dôvodu zaradenia ich prác do 3. kategórie pre biologické faktory.

Odbor chemických analýz:

2.1.1. Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

Pevný aerosól

ODBER	POČET	POČET	POČET
-------	-------	-------	-------

	VZORIEK	UKAZOVATEĽOV	ANALÝZ
<i>osobný</i>	180	204	228
<i>stacionárny</i>	3	3	3
Spolu	183	207	231

Rožňava – z firmy *Belmer* nám bolo dodaných 160 vzoriek na stanovenie koncentrácie pevného aerosólu. Z toho v 8 vzorkách bolo prekročenie menej ako 2-násobné, v 9 vzorkách bolo prekročenie viac ako 2-násobné.

Michalovce – vo firme *Slavstroj Malé Raškovce* sme odobrali 19 vzoriek pri zváraní, v 1 vzorke bolo prekročenie viac ako 2-násobné, v 2 vzorkách menej ako dvojnásobné.

Košice - pre firmu *RMS Košice* sme stanovili koncentráciu pevného aerosólu v 4 vzorkách, v 2 vzorkách bolo prekročenie viac ako 2-násobné, v 2 vzorkách menej ako dvojnásobné.

Chemické faktory v ovzduší

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	8	-	-
<i>stacionárny</i>	40	52	310
Spolu	48	52	310

Rožňava – z firmy *Belmer* bolo dodaných 8 vzoriek na stanovenie hliníka, 9* vzoriek na stanovenie chrómu, koncentrácie boli v limite.

Prešov - pre *PZS ProCare* bolo odobratých 12* vzoriek na stanovenie koncentrácie chrómu vo firme *Garrett Záborské*, všetky hodnoty boli v limite.

Michalovce – vo firme *Slavstroj Malé Raškovce* boli odobraté 4 vzorky na stanovenie CO₂, 8 vzoriek na stanovenie CO a 4 vzorky na stanovenie oxidov dusíka, koncentrácie pre všetky uvedené faktory boli v limite.

Košice – vo firme *Pivovar Corvus* boli odobraté 4 vzorky na stanovenie CO₂, koncentrácie boli v limite.

V kotolniach RÚVZ bolo odobratých 20 vzoriek na stanovenie CO, koncentrácie boli v limite.

* tieto kovy boli stanovené ako ďalšie ukazovatele zo vzoriek započítaných ako pevný aerosól, preto sa v tejto tabuľke uvádzajú ako chemické faktory, ale nezapočítavajú sa ako vzorky ani ukazovatele a analýzy.

Biologické expozičné testy

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		
<i>Kyselina mandľová a fenylglyoxylová</i>	-	-	-	-	-
<i>Kyselina δ-aminolevulová</i>	-	-	-	-	-
Spolu	-	-	-	-	-

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z látok a zmesí klasifikovaných ako toxické

V roku 2021 bolo v rámci štátneho zdravotného dozoru (ďalej ŠZD) vykonaných 8 kontrol, predmetom ktorých bolo dodržiavanie právnych predpisov na ochranu zdravia pri práci s veľmi toxickými látkami a zmesami a toxickými látkami a zmesami (ďalej len VTLaZ a TLaZ).

Z uvedeného počtu boli 3 kontroly vykonané v spoločnosti *U. S. Steel Košice - Labortest*, s. r. o. na pracoviskách *Laboratórium Studenej valcovne*, *Kvantometrické*

laboratórium a Laboratórium Koksovne. Pri analytických a mechanických skúškach sa tam používajú VTL (akútna toxicita kategórie 1 a 2), a to kyselina fluorovodíková a bróm (v Kvantometrickom laboratóriu) a TL (akútna toxicita kategórie 3) bromičnan draselný (v Laboratóriu Koksovne). Manipulácia s VTL prebieha v digestoroch.

Ďalšie 3 kontroly boli vykonané na pracoviskách Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a to v Laboratóriu pitných vôd Bukovec, v Špecializovanom laboratóriu vôd a v Laboratóriu odpadových vôd na Vodárenskej 18 v Košiciach. K VTL používaným pri fyzikálno-chemických, mikrobiologických a hydrobiologických rozboroch patrí azid sodný, kyanid draselný, dusičnan uranylu, antimón, dusičnan ortuťnatý.

ŠZD bol vykonaný aj v spoločnosti B + N Facility Services, spol. s r. o. a NEO SLOVAK a. s.

Predmetom činnosti B + N Facility Services, spol. s r. o. je sledovanie kvality odpadových vôd, podzemných vôd a povrchových vôd fyzikálno-chemickými analýzami s použitím VTL (síranu kademnatého) v laboratóriu GME, ktoré patrí pod Úsek Riaditeľa pre ochranu vôd a EMS spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o.

Spoločnosť NEO SLOVAK a. s., ktorá sídli v areáli U. S. Steel Košice, sa používa VTL - oxid chrómový (trieda nebezpečnosti akútna toxicita kategórie 2, karcinogén kategórie 1A a mutagén kategórie 1B) pri tvrdom pochromovaní valcov s tým, že pravidelne zabezpečuje objektivizáciu koncentrácie Cr^{VI}. Z výsledkov objektivizácie vykonanej v roku 2020 vyplynulo, že časovo-vážený priemer koncentrácie Cr^{VI} bol podlimitný.

Pri výkone ŠZD nebolo zistené porušenie predpisov na ochranu zdravia pri skladovaní a používaní VTLaZ a TLaZ.

V roku 2021 bolo **rozhodnutím zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre chemické faktory klasifikované ako TLaZ** (akútna toxicita kategórie 3) **203 zamestnancov, z toho 57 žien** (v roku 2020 to bolo 200 zamestnancov, z toho 58 žien) a **pre chemické faktory klasifikované ako VTLaZ** (trieda nebezpečnosti akútna toxicita kategórie 1 a 2) **15 zamestnancov** (mužov - rovnako ako v roku 2020).

Porušenie predpisov na ochranu zdravia pri používaní VTLaZ a TLaZ nebolo v priebehu uplynulého roka zaznamenané. Rovnako nebola zaznamenaná ani mimoriadna, resp. havarijná situácia.

Rozhodnutie na používanie VTLaZ nebolo v uplynulom roku vydané.

V roku 2021 bolo vydaných spolu **78 osvedčení o odbornej spôsobilosti**, z toho **27 osvedčení bolo vydaných na prácu s VTLaZ a TLaZ** (6 na základe skúšky) a **51 osvedčení na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie**. Komisia na preskúšanie odbornej spôsobilosti na prácu s VTLaZ a TLaZ zasadala 1x a preskúšala 6 záujemcov.

	Počet
Previerky	8
Osvedčenia o odbornej spôsobilosti pre prácu s VTLaZ a TLaZ	27

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach (ďalej úrad) vydal v roku 2021 **3 rozhodnutia** na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie

pre karcinogénne a mutagénne faktory (ďalej len KaMF), a **1 rozhodnutie** na vyradenie prác zo štvrtej kategórie do druhej kategórie pre KaMF.

Pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o. (ďalej len USSK) bolo vydané rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (expozícia Cr⁶⁺). Ide o práce vykonávané zamestnancami v profesii zvárač kovov a prevádzkový zámočník III. – predák na pracoviskách DZ Mechanika.

Pre spoločnosť B+N Slovakia Facility Services spol. s r. o. bolo vydané rozhodnutie na zaradenie prác vykonávaných profesiou čistič Koksovňa a VKB3 - strojník obsluhy stropu a odsunu koksu na rampe do tretej kategórie a štvrtej kategórie pre KaMF (benzo(a)pyrén) na pracovisku DZ Koksovňa v USSK.

Pre spoločnosť PANDA – KOŠICE, s. r. o. bolo vydané rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (vysokoteplotný uhoľný decht) pre zamestnancov v profesii pomocný pracovník – čistič, ktorí vykonávajú práce na DZ Koksovňa v USSK.

Rozhodnutie na vyradenie prác vykonávaných profesiami hutný murár predák, hutný murár a hutný murár prípravár zo štvrtej kategórie do druhej kategórie pre KaMF bolo vydané pre spoločnosť RMS Košice s. r. o. Dôvodom vyradenia bolo nahradenie používaných zmesí klasifikovaných ako karcinogén kategórie 1B (ohňovzdorné keramické vlákna – kremičitany) zmesou, ktorá nie je klasifikovaná ako nebezpečná.

Z dôvodu ukončenia zmluvného vzťahu s Univerzitnou nemocnicou L. Pasteura Košice (ďalej len UNLP Košice) oznámila spoločnosť ČASS spol. s r. o. zrušenie vykonávania prác zaradených do tretej kategórie pre KaMF vykonávaných jej zamestnancami na pracoviskách Ústavu patológie a Oddelenia patológie UNLP Košice na Rastislavovej 43 v Košiciach (formaldehyd) a Kliniky hematológie a onkohematológie na Triede SNP 1 v Košiciach (cytostatiká).

Je možné konštatovať, že počet zamestnancov zaradených do **tretej kategórie** a **štvrtej kategórie práce** pre KaMF v roku 2021 je v porovnaní s rokom 2020 stabilný. V roku 2021 to bolo spolu **722 zamestnancov** (717 v roku 2020), z toho 220 žien (228 žien v roku 2020), pričom v tretej kategórii to bolo 612 zamestnancov (607 zamestnancov v roku 2020), z toho 218 žien (226 žien v roku 2020) a vo štvrtej kategórii 110 zamestnancov, z toho 2 ženy (rovnako ako v roku 2020) (zdroj ASTR).

Najviac zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre KaMF (konkrétne PAU) pracuje na **DZ Koksovňa v USSK**. Ide o **480 zamestnancov štyroch spoločností**, a to USSK, B+N Slovakia Facility Services spol. s r. o., PANDA – KOŠICE, s. r. o. a KOKSMONT a. s. Košice.

Na druhom mieste v počte zamestnancov exponovaných KaMF sú zamestnanci zdravotníckych zariadení, v ktorých je do tretej kategórie zaradená práca s cytostatikami (**176 zamestnancov**). Ide o nasledovné **zdravotnícke zariadenia**: Východoslovenský onkologický ústav a. s. s pracoviskami Oddelenie klinickej onkológie, Oddelenie radiačnej onkológie a Nemocničná lekáreň; UNLP Košice s pracoviskami Klinika hematológie a onkohematológie, Nemocničná lekáreň; Detská fakultná nemocnica Košice s pracoviskami Oddelenie detskej onkológie a hematológie, Nemocničná lekáreň a Odbor prevádzkových a technických činností - referát upratovacích činností. Významný je aj počet zdravotníckych zamestnancov (**43**), ktorých práca je zaradená do tretej kategórie pre expozíciu formaldehydu. Ide o práce vykonávané v Dezinfekčnej stanici UNLP Košice na Triede SNP 1 v Košiciach a na Oddelení patológie a Ústave patológie UNLP Košice na Rastislavovej 43 v Košiciach.

V sledovanom období bolo v rámci ŠZD vykonaných **9 kontrol** zameraných na ochranu zdravia zamestnancov exponovaných na KaMF. Z uvedeného počtu boli 3 kontroly vykonané na laboratórnych pracoviskách spoločnosti Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s. a 2 kontroly na pracoviskách DZ Mechanika v USSK. Pri týchto

kontrolách neboli zistené porušenia zákona č. 355/2007 Z. z. a predpisov vydaných na jeho vykonanie.

V roku 2021 boli vydané **2 rozhodnutia** na činnosti spojené s používaním, manipuláciou a skladovaním KaMF (PANDA – KOŠICE, s. r. o. a Heneken Mazak, s. r. o. vykonávajúce činnosť v areáli U. S. Steel Košice)

V roku 2021 bolo vydaných **199 súhlasných rozhodnutí** na činnosti spojené s manipuláciou s materiálmi obsahujúcimi azbest (klasifikovaný v triede nebezpečnosti karcinogenita kategórie 1A a v triede nebezpečnosti látka s toxicitou pre špecifický cieľový orgán po opakovanej expozícii (STOT RE) kategórie 1), čo je o **60 rozhodnutí viac** ako v roku 2020.

V **169 rozhodnutiach** boli schválené činnosti spojené s odstraňovaním azbestu v **exteriéri**. Z toho 139 x bol azbest odstraňovaný zo striech bytových a nebytových budov (114 x rodinné domy, 7 x hospodárske budovy, 5 x chaty, 3 x administratívne budovy, 2 x priemyselné haly a po 1 x drevenica, garáž, letná kuchyňa, sklad, kotolňa, školské zariadenie, podnikateľská budova, kultúrna pamiatka), 1 x z opláštenia svetlíka výrobnéj haly, 1x z fasády chaty, 1 x z rúr strešného zvodu bytového domu a 1 x bol odstraňovaný sokel vysokoškolskej budovy. 26 x bol odstraňovaný už demontovaný materiál s obsahom azbestu uložený na pozemkoch pri rodinných domoch, školských zariadeniach, zdravotnom stredisku, či na hospodárskom dvore.

V **30 rozhodnutiach** boli schválené činnosti spojené s odstraňovaním azbestu v **interiéri**. Z toho 10 x bol azbest odstraňovaný pri demontáži stropných podhládov v pivniciach a spoločných priestoroch bytových domov, 6 x pri odstraňovaní obkladov stien v nebytových budovách, 4 x pri demontáži potrubí a stúpačiek v bytových domoch, 3 x pri odstraňovaní dosiek v lávkach v káblových kanáloch, 2 x pri odstraňovaní odpadových potrubí v školských zariadeniach, 2 x pri demontáži dosiek a kontaminovaných susedných vrstiev ohrievača vetra v USSK, 1 x pri demontáži dosiek chladiaceho systému a chladiacej veže v USSK a 1 x pri odstraňovaní dosiek z laboratórnych stolov.

Spolu bolo odstránených cca **664,6 t** materiálov s obsahom azbestu (v roku 2020 to bolo cca 586,8 t).

V roku 2021 neboli vykonané kontroly zamerané na dodržiavanie nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci (ďalej len NV SR č. 253/2006 Z. z.).

V roku 2021 bolo tunajším úradom v súvislosti s odstraňovaním azbestu zo stavieb prešetrených 5 podnetov.

Predmetom prvého bolo svojpomocné odstraňovanie eternitovej strešnej krytiny z rodinného domu. Podnet bol uzatvorený ako opodstatnený, nakoľko bolo zistené, že odstraňovanie azbestovej strešnej krytiny bolo vykonané svojpomocne fyzickou osobou, ktorej však podľa zák. č. 355/2007 Z. z. nebolo možné uložiť sankciu. Predmetný podnet bol ďalej vo veci výkonu stavebných prác bez ohlásenia stavebnému úradu odstúpený na priame vybavenie miestne príslušnému stavebnému úradu a vo veci nakladania s nebezpečnými odpadmi miestne príslušnému Okresnému úradu - odboru starostlivosti o životné prostredie.

Druhý podnet sa týkal neodborného zaobchádzania pri demontáži a likvidácii azbestových rúr počas opravy bytu v bytovom dome. Pri šetrení podnetu bolo zistené, že neodborná demontáž a likvidáciu azbestových rúr vykonávala spoločnosť PAPP STAV s. r. o., ktorá nemala splnené povinnosti vyplývajúce z ustanovení zák. č. 355/2007 Z. z., preto bol podnet uzatvorený ako opodstatnený.

Ďalšie tri identické podnety sa týkali kontroly postupu pri výmene eternitovej strešnej krytiny na rodinnom dome. Zistené bolo, že práce pri odstraňovaní azbestocementovej

strešnej krytiny boli vykonávané podnikateľským subjektom s oprávnením na odstraňovanie azbestových materiálov zo stavieb a zo strany tohto podnikateľského subjektu boli splnené všetky povinnosti vyplývajúce z ustanovení zák. č. 355/2007 Z. z., na základe čoho boli podnety uzavreté ako neopodstatnené.

Znižovanie zdravotných rizík z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém bolo zamerané na ich aktívne vyhľadávanie.

V roku 2021 bolo zaradených **do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce** pre expozíciu látkam poškodzujúcich reprodukciu **300 zamestnancov**, z toho 156 žien (zdroj ASTR) v **5 organizáciách** (Kerkotherm a. s., UNLP Košice, Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Detská fakultná nemocnica v Košiciach a USSK).

K najčastejšie sa vyskytujúcim reprodukčne toxickým látkam patria dichróman draselný a fenoltaleín, ktoré sa používajú pri laboratórnych analýzach a sú zároveň klasifikované ako KaMF. Na pracoviskách v areáli USSK je významná aj expozícia 3,4 benzo(a)pyrénu.

Odbor chemických analýz:

ODBER stacionárny/ osobný	POČET VZORIEK dodaných	POČET VZORIEK odobratých	POČET VZORIEK analyzovaných	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>Azbest</i>	-	8	-	-	-
<i>Cr⁶⁺</i>	9	22	31	31	39
<i>Nikel</i>	4*	12*	-	-	-
<i>Benzo(a)pyrén</i>	-	6	-	-	-
<i>Spolu</i>	9	36	31	31	39

*tieto kovy boli stanovené ako ďalšie ukazovatele zo vzoriek započítaných ako pevný aerosól, preto sa v tejto tabuľke uvádzajú ako karcinogény, ale nezapočítavajú sa ako vzorky ani ukazovatele a analýzy.

Azbest - vzorky na stanovenie azbestu boli odobraté pre firmu Azbestgroup - 1 vzorka (vestibul bloku na sídlisku Ťahanovce), 1 vzorka – budova UPJŠ Košice, Jesenná 5. Pre firmu Astana boli odobraté 3 vzorky (1 – chodba bytového domu na Popradskej 7 v Košiciach, 1 – rodinný dom v Košiciach, 1 – kolektory pod sídliskom Ťahanovce). Pre firmu Frivan boli odobraté 2 vzorky – 1vzorka v byte v Sabinove, 1 vzorka v kancelárskych priestoroch ZTS Sabinov. Pre MV SR bola odobratá 1 vzorka v priestoroch telocvične na Rampovej 5 v Košiciach.

Všetky vzorky boli zaslané na analýzu RÚVZ v Nitre.

Nikel – z firmy Belmer boli dodané 4 vzorky na stanovenie Ni. Vo firme Garrett Záborské bolo odobratých 12 vzoriek.

Všetky hodnoty boli v limite.

Šesťmocný chróm bol stanovený v 9 dodaných vzorkách od firmy Belmer. Vo firme Neoslovak (USS Košice) boli odobraté 3 vzorky, vo firme USS Košice – Pocínovňa bolo odobratých 19 vzoriek, vo firme Garrett Záborské bolo odobratých 5 vzoriek.

Vo všetkých vzorkách boli hodnoty v limite.

Benzo(a)pyrén bol stanovený v 6 vzorkách odobratých v USS Košice – Koksovňa. Všetky hodnoty boli v limite.

Genetická toxikológia

V roku 2021 sme monitorovali nasledovné pracoviská s vyhláseným rizikom karcinogenity, respektíve prevádzky s mutagénnym rizikom v pracovnom prostredí a chemické látky s možným, mutagénnym vplyvom a k tomu sme vytvorili novú kontrolnú skupinu:

- CHEMOSVIT 21 vzoriek
- NEMOCNICA POPRAD 11 vzoriek

- US Steel Košice s.r.o. 84 vzoriek
- SWS Vojany 11 vzoriek
- KONTROLA 27 vzoriek

Expedované vzorky **127 vzoriek**
 Neexpedované vzorky a kontrolné vzorky 27 vzoriek

2.2. INTERVENCIE NA PODPORU ZDRAVIA PRI PRÁCI

2. 2. 1 Zdravé pracoviská

Úloha sa plní vo všeobecnej rovine, nie je zameraná na konkrétne podniky. V rámci výkonu ŠZD sa vo všetkých dozorovaných zariadeniach kladie dôraz na kontrolu ustanovení platných právnych predpisov upravujúcich ochranu verejného zdravia, vrátane zdravia pracujúcej populácie s cieľom vytvorenia optimálnych - zdravých pracovných podmienok zo strany zamestnávateľov.

2. 2. 2. Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci

Úrad pravidelne komunikuje s IP Košice, a to najmä pri plánovaní a koordinácii spoločných previerok v rámci Košického kraja. Zrealizované boli 4 spoločné stretnutia (korešpondenčnou formou).

V III. Q. 2021 bola vykonaná spoločná preverka s IP Košice v spoločnosti Windsor Machine & Stamping s.r.o. Košice, a to na základe anonymného podania, ktoré sa týkalo pitného režimu, bezpečnostných prestávok z dôvodu vysokej teploty na pracovisku a pracovnoprávných vzťahov. RÚVZ so sídlom v Košiciach na základe zistení na pracovisku, začal voči spoločnosti správne konanie 2021.

Ostatné aktivity boli z dôvodu pandémie COVID-19 obmedzené.

3 ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

3. 1 Monitoring príjmu kuchynskej soli

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V rámci plnenia úlohy bolo v roku 2021 odobratých na laboratórne vyšetrenie **13 vzoriek hotových pokrmov** zo zariadení spoločného stravovania, a to v prevádzkach verejného stravovania a na pracoviskách, v ktorých bol stanovený obsah NaCl. Z celkového počtu vyšetrených vzoriek **2 vzorky** hotových pokrmov **nevyhoveli** požiadavkám Výnosu MZ SR, ktorým sa ustanovujú požiadavky na jedlú soľ v potravinách.

4 ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

4.1. Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 - 2025 (NAPPO)

a) Podpora zdravého štartu do života

Výchovné aktivity v oblasti prevencie obezity vykonávali pracovníci odboru podpory zdravia.

b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

Cieľom aktivít je komplexný výkon štátneho zdravotného dozoru, ktorý bol prioritne zameraný na posudzovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy, kontrolu pestrosti stravy,

kontrolu dodržiavania zásad pri zostavovaní jedálnych lístkov s ohľadom na OVD, dodržiavanie pitného režimu pre deti v predškolských zariadeniach, hygienické podmienky pri príprave diétného stravovania.

c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení

- školiace akcie organizované SČK územný spolok Košice v rámci kurzov pred získaním odbornej spôsobilosti na epidemiologicky závažné činnosti pri výrobe, manipulácii a uvádzaní do obehu potravín a pokrmov v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež, súčasťou ktorých sú aj prednášky o racionálnej výžive

- edukačné aktivity v oblasti zdravej výživy detí, problematiky HACCP, prevádzkovej a osobnej hygieny, prevádzkových poriadkov, aktuálnej legislatívy, PZS v ŠJ, zdravotným dôsledkom pri nadmernej konzumácii kuchynskej soli: organizované zriaďovateľmi ZŠ a SŠ v rámci Košického kraja a mesta Košice a Národným centrom celoživotného vzdelávania Košice

d) Podpora pohybových aktivít

V rámci podpory pohybových aktivít pracovníci odboru HDM vykonávajú aj kontroly telocviční a ich zázemia. V súvislosti s výskytom pandémie ochorenia COVID-19 v rámci prijatých epidemiologických opatrení, boli v roku 2021 telovýchovné zariadenia v niektorých mesiacoch školského roka uzavreté.

4.2 Hygienická úroveň detských pieskovísk v areáloch MŠ a v rámci občianskej vybavenosti

Realizácia úlohy v sledovanom období :

V čase sezóny t. j. od 1. marca do 30. novembra 2021 bolo odobratých 25 vzoriek piesku na mikrobiologické a biologické vyšetrenie. Vzorky boli odobraté z pieskovísk v MŠ a na detských ihriskách v rámci občianskej vybavenosti.

Nedostatky boli zistené v 4 prípadoch na území mesta Košice (DI Pajorova, MŠ Park Angelinum 7, MŠ Muškátova 7, MŠ Humenská 51), kde vzorky piesku z pieskovísk nevyhoveli limitu najvyššie prípustného množstva vybraných indikátorov mikrobiálneho a parazitárneho znečistenia piesku ustanoveného vyhláškou č. 521/2007 Z. z.

Za zistené skutočnosti boli prevádzkovateľom pieskovísk uložené opatrenia na mieste v zmysle § 55 ods. 2, písm. g) zákona č. 355/2007 Z. z., a to: zákaz používania piesku v detskom pieskovisku.

Následnými kontrolami plnenia uložených opatrení bolo zistené, že prevádzkovatelia pieskovísk vykonali výmeny piesku. Piesok opakovanou kontrolou vyhovel limitu sledovaných ukazovateľov ustanovených vyhláškou č. 521/2007 Z. z.

Odbor mikrobiológie životného prostredia:

Pri plnení úlohy v roku 2021 bolo analyzovaných 60 vzoriek pieskov, čo predstavuje 60 ukazovateľov a 840 analýz. Z uvedeného počtu sa analyzovalo pre RÚVZ Košice 24 vzoriek, pre RÚVZ Michalovce 25 vzoriek, pre RÚVZ Rožňava 7 vzoriek a pre RÚVZ Trebišov 4 vzorky. Nevyhovujúce boli 4 vzorky a to, v mikrobiologických ukazovateľoch termotolerantné koliformné baktérie a fekálne streptokoky. Prítomnosť vajíčok geohelmintov patogénnych pre ľudí nebol zistený ani v jednej vzorke.

4.3 Hodnotenie jedálnych lístkov MŠ a ZŠ

Realizácia úlohy v sledovanom období :

V roku 2021 sa uskutočnil zber dát.

Údaje boli zozbierané z 3 ZŠ za obdobie jeseň, zima a z 3 MŠ za obdobie jar, leto. V roku 2022 sa zrealizuje vyhodnotenie.

5 ODBOR OCHRANY ZDRAVIA PRED ŽIARENÍM

5.1. Sledovanie a hodnotenie veľkosti ožiarenia pacientov z lekárskeho ožiarenia

Plnenie úlohy

Za oblasť radiačnej ochrany na rok 2021 neboli schválené nové projekty a úlohy.

Vzhľadom na vývoj epidemiologickej situácie v Slovenskej republike, v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19, práca bola obmedzená a zameraná hlavne na riešenie danej situácie.

Podľa § 119 ods. 3 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú poskytovatelia zdravotnej starostlivosti povinní sledovať a zaznamenávať veľkosť ožiarenia pacientov a údaje odovzdávať Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky elektronicky v podobe dátového súboru umožňujúceho počítačové spracovanie.

Odbor radiačnej ochrany RÚVZ Košice rozposlal žiadosť o zaslanie počtu výkonov s využitím zubného röntgenového prístroja CB/CT poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti v zubných ambulanciách v rámci Košického a Prešovského kraja.

6 ODBOR EPIDEMIOLOGIE

6.1. NÁRODNÝ IMUNIZAČNÝ PROGRAM SR (NIP SR)

Plnenie:

Zabezpečenie prioritných úloh pre rok 2021

Prípisom ÚVZ SR HH SR zo dňa 23.12.2020 bol aktualizovaný očkovací kalendár pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých na rok 2021. Na povinné očkovanie

dojčiat proti pneumokokovým invazívnym ochoreniam boli k dispozícii 13-valentná a 10-valentná konjugovaná vakcína. Preočkovanie dospelých proti záškrtu a tetanu sa vykonávalo kombinovanou očkovačou látkou každých 15 rokov, prvé preočkovanie dospelých sa odporúča vo veku 30 rokov a ďalej každých 15 rokov. Aktualizovaný očkovací kalendár bol uverejnený na webovej stránke RÚVZ.

Surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním, manažment očkovania

Priebežne je vykonávaný monitoring ochorení preventabilných očkovaním vrátane laboratórnej diagnostiky. Z ochorení, proti ktorým sa vykonáva pravidelné povinné očkovanie, boli hlásené výskyty ochorení na **pertussis** a dva prípady pozitívnej izolácie toxického kmeňa *Corynebacterium diphtheriae*.

V prípade ochorení na **pertussis** bolo spolu zaznamenaných 12 ochorení: v okr. Košice II – 1 a Košice okolie – 11. Ochorenia boli zaznamenané vo vekových skupinách: 0 roč. =4x, 1-4 roč. = 1x, 5-9 roč.=1x, 20 - 24 roč. = 1x, 25 - 34 roč. =1x, 35-44 roč. = 1x, 45-54 roč. = 1x, 55- 64 roč. = 2x. V 3 prípadoch boli chorí očkovaní, 4 neboli očkovaní, z toho 1 pre vek a v 5 prípadoch sa údaj o očkovaní nepodarilo zistiť.

V roku 2021 boli z mikrobiologického laboratória hlásené z okresu Košice okolie 2 prípady izolácie kmeňa *Corynebacterium diphtheriae* biotyp *gravis* produkujúci toxín, a to u 6 týždňového dieťaťa (neočkovaného pre vek) a 5 ročného dieťaťa (riadne očkovaného v rámci povinného očkovania 3 dávkami vakcíny Infanrix hexa). Cestovateľská anamnéza bola v oboch prípadoch negatívna. Protiepidemické opatrenia boli zabezpečené. Toxicita kmeňa bola určená v NRC pre diftériu na RÚVZ Košice.

Kontrola očkovania

A. V zmysle Odborného usmernenia Úradu verejného zdravotníctva SR zn. č. OSIO/8256/2021, RZ-40164/2021 zo dňa 31.8.2021 bola vykonaná kontrola povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek, vrátane spracovania a vyhodnotenia výsledkov na okresnej a krajskej úrovni.

Výsledky kontroly pravidelného očkovania boli na celokrajskej úrovni priaznivé. Celková zaočkovanosť v rámci KK bola 95,6 % (pohybovala sa od 94,6 – 96,6 %), minulý rok 95,8 %. K poklesu zaočkovanosti pod 95 % na celookresnej úrovni došlo v 4 okresoch – v okresoch Košice I a II, Spišská Nová Ves a Trebišov. Na znížení percenta zaočkovanosti sa podieľali predovšetkým:

- vysoký počet odmietaní povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek zo strany zákonných zástupcov. Ako dôvod sú uvádzané: obavy z možného vzniku nežiaducich reakcií po očkovaní, výhrady vo svedomí – náboženské dôvody (v prípade vakcíny proti MMR), výhrady voči zloženiu vakcín (konzervanty, adjuvansy), výhrady voči kombinovaným vakcínam pre veľké množstvo prítomných antigénov. Príčinou je spochybňovanie významu očkovania v rámci agresívnych antivakcinačných aktivít zameraných cielene na rodičov detí a na budúcich rodičov,
- posun povinného pravidelného očkovania zo strany zákonných zástupcov do neskoršieho veku detí,
- chyba malých čísiel v pediatrickom obvode,
- dlhodobý pobyt v zahraničí bez vyradenia z evidencie ambulancie.

Na požiadanie všeobecných lekárov pre deti a dorast boli RÚVZ Košice u 19 detí schválené návrhy očkovacích schém na dodatočné doočkovanie detí v rámci povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek.

6.2. SURVEILLANCE INFEKČNÝCH CHORÔB

Plnenie:

V zmysle pokynov ÚVZ SR boli spracované štatistické a analytické podklady a vypracovali sa *výročné správy* za rok 2020 za okres Košice I-IV, Košice okolie a Košický kraj v termíne a požadovanej kvalite a rozsahu. Pravidelne a podľa potreby sa vypracovávali analýzy aktuálnej *epidemiologickej situácie* a výskytu mimoriadnych situácií v spádovom území RÚVZ.

Cielene podľa aktuálnej epidemiologickej situácie sa sledoval stav *zaočkovanosti u nákaz* zaradených do Národného imunizačného programu SR (NIP). V sledovanom období nebolo hlásené podozrenie ani ochorenie u detí na tetanus, poliomyelitídu, morbilli, parotitídu a rubeolu. Pretrváva výskyt ochorení na pertussis. V okrese Košice I - IV bolo hlásené 1 ochorenie (v r. 2020 8 ochorení) a v okr Košice okolie 11 ochorení na pertussis (v r. 2020 13 prípadov). NRC pre diftériu na RÚVZ Košice hlásilo v roku 2021 izoláciu kmeňa *Corynebacterium diptheriae* biotyp *gravis* produkujúci toxín u 2 detí (6 týždňového a 5 ročného) z okresu Košice okolie.

V súlade s listom ÚVZ HH SR č. OE/2460/2013, RZ-9842/2013 zo dňa 07.05.2013 sa pokračovalo v sledovaní ochorení a úmrtí na SARI.

Vyhodnotenie chrípkovej sezóny 2020/2021

Aktivitu chrípky v chrípkovej sezóne 2020/2021 **v okresoch Košice I-IV možno charakterizovať výrazným poklesom výskytu ochorení na akútne respiračné ochorenia (ARO) a chrípku** v porovnaní s predchádzajúcou sezónou a v okrese Košice – okolie taktiež poklesom ochorení na akútne respiračné ochorenia a chrípku. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky až na malé epidémie v predškolských a školských zariadeniach. V súvislosti s pandemiou na SARS-Cov-19 bol ovplyvnený výskyt ochorení na ARO a chrípku. Ľudia sa zdržiavali väčšinou doma a tým nedochádzalo k prenosu ochorenia. Taktiež kvôli obmedzeniu návštev osôb na ambulanciách všeobecných lekárov a pediatrov, ako aj ambulancií ORL nebolo možné odobrať vzorky na stanovenie typu vírusu, ktorý koluje v populácii.

Priebeh sezóny:

V sezóne 2020/2021 bolo v **okresoch Košice I-IV** hlásených 17257 ARO, čo predstavuje chorobnosť 14423,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 12 ochorení, chorobnosť 10,03/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka 0,06%. Spolu bolo hlásených 29 komplikácií (0,17%).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 59630 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 52954,5/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 2397 ochorení, chorobnosť 2128,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov.

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k poklesu počtu hlásených ARO o 42373 a chrípky o 2385 prípadov.

V okrese Košice okolie bolo hlásených 6612 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 16289,0/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 217 ochorení, chorobnosť 534,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka 3,3%. Spolu bolo hlásených 50 komplikácií (0,8%).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 19918 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 49086,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 1621 ochorení, chorobnosť 3994,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov.

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k poklesu počtu hlásených ARO o 13306 chrípky o 1404.

V okresoch Košice I-IV sa krivka chorobnosti pohybovala od najvyššej 843,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov (v 41. KT), kedy bolo hlásených 1138 ARO (z toho 2 chrípky) po najnižšiu 248,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov (v 53. KT), hlásených bolo 181 ochorení ARO (1 chrípka).

Najviac komplikácií – 8 bolo hlásených v 49. KT, čo tvorilo 1,5 % z celkového počtu hlásených ochorení v tomto KT.

V okrese Košice okolie sa chorobnosť na ARO a chrípku v chrípkovej sezóne pohybovala od najvyššej 854,0/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 44. KT, kedy bolo hlásených 373 ARO (z toho 9 chrípok), po najnižšiu 227,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 53. KT, hlásených bolo 52 ARO (žiadna chrípka).

Najviac komplikácií - 11 bolo hlásených v 44. KT, čo tvorilo 2,9% z celkového počtu hlásených ochorení.

Vekovo-špecifická chorobnosť:

Najvyššia vekovo - špecifická chorobnosť na ARO v okresoch Košice I-IV bola v okrese Košice III vo vekovej skupine **0-5 ročných** – 4831,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 79 ochorení v 41. KT.

V okrese Košice okolie bola najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť vo vekovej skupine **0-5 ročných** a činila 2088,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 74 ochorení v 41. KT.

Najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť na ARO v okresoch Košice I-IV bola vo všetkých okresoch vo vekovej skupine 60+ 0,0/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri nulovom výskyte ochorení v 49. KT. (KE III a IV), v 52. KT (KE I, II a IV), v 53. KT (KE II), v 1. KT (KE IV), v 3. KT (KE II a IV), v 4. KT (KE I a IV), v 7. KT (KE III a IV), v 11. KT (KE II), v 15. KT (KE II) a v 17. KT (KE II).

V okrese Košice okolie bola najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť vo vekovej skupine 60+ ročných a činila 106,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 7 ochorení v 52. KT.

Protiepidemická komisia:

Z dôvodu výskytu pandémie SARS-Cov-19 boli zatvorené školské a predškolské zariadenia, ako aj u dospelých osôb bola nariadená práca z domu a tým nedochádzalo k stretávaniu osôb, počet ochorení na akútne respiračné ochorenia a chrípku v tejto sezóne bol nízky a regionálna protiepidemická komisia nezasadala.

Vyučovací proces:

V okresoch Košice I-IV bol z dôvodu viac ako 30% chorobnosti žiakov prerušený vyučovací proces v 19 MŠ a 2 ZŠ. V okrese Košice okolie bol prerušený vyučovací proces v 27 MŠ a 1 ZŠ.

Sentinelová surveillance SARI a chrípky A(H1N1):

V chrípkovej sezóne 2020/2021 nebolo hlásené ochorenie na SARI. Z dôvodu už spomínanej pandémie SARS-COV-19 a s tým súvisiaceho prechodného zredukovania primárnej zdravotnej starostlivosti a upriamena laboratórnej diagnostiky na diagnostiku ochorenia COVID-19 bol ovplyvnený aj priebeh chrípkovej sezóny 2020/2021.

Záver:

Zavedenie prísnych protiepidemických opatrení počas pandémie COVID-19 (napr. regulácia činností prevádzok, služieb, konania hromadných podujatí, zatvorenie škôl, vyšší podiel práce z domu, sociálny odstup pri stretnutiach, nosenie rúšok/ respirátorov a atď.) s cieľom znížiť prenos vírusu SARS-CoV-2 zároveň znížilo cirkuláciu iných respiračných vírusov v populácii, čo prispelo k zníženiu výskytu akútnych respiračných ochorení počas chrípkovej sezóny 2020/2021.

6.3. INFORMAČNÝ SYSTÉM PRENOSNÝCH OCHORENÍ

Plnenie:

Nad'alej priebežne pri metodických návštevách lekárov prvého kontaktu a v rámci odborných seminárov boli informovaní zdravotnícki pracovníci o možnosti *využívania systému EPIS* v lekárskej praxi – on-line hlásenia infekčných ochorení. Nad'alej priebežne pri metodických návštevách všeobecných lekárov sú zdravotnícki pracovníci informovaní o možnosti využívania systému EPIS v lekárskej praxi. Kontrola kvality údajov v EPISe sa vykonáva priebežne a 1x mesačne na základe zaslaných výstupov z RÚVZ B. Bystrica. Pre zabezpečenie rozšírených údajov v programe EPIS a posúdenie objemu práce v ohnisku nález sa komplexne spracovávali ohniská vybraných nález.

V roku 2021 bolo spracovaných a do systému EPIS:

- vložených a potvrdených individuálnych prípadov prenosných ochorení: 70 120 (z toho 1094 nozokomiálnych nález)
- počet hlásení do SRV: 45
- počet epidémií: 34, z toho 3 rodinné (s počtom chorých 2 až 3) a 1 epidémia s počtom chorých 236 v ZSS súvisiaca s ochorením COVID-19.

Úplnosť a správnosť povinných údajov a premenných zadávaných do EPIS-u je pravidelne kontrolovaná vedúcim pracovníkom.

6.4. NOZOKOMIÁLNE NÁKAZY

Plnenie:

Analýza a evidencia hlásených nozokomiálnych nález (ďalej NN) sa vykonáva v pravidelných mesačných intervaloch. Za obdobie r. 2021 lôžkové zdravotnícke zariadenia nahlásili 1094 nozokomiálnych nález (v r. 2020 - 968), z toho bolo 306 črevných nález (225 klostrídiových infekcií, 57 rotavírusových, 17 adenovírusových, 4 norovírusových, 2 šigelózy, 1 iná bakteriálna infekcia), 485 respiračných infekcií (r. 2020 - 157), 72 infekcií v mieste chirurgického výkonu a popálenín (r. 2020 - 138), 103 septických infekcií (r. 2020 - 107), 50 ochorení zo skupiny ostatných nozokomiálnych nález (r. 2020 - 195), 67 urogenitálnych infekcií (r. 2020 - 88) a 11 nález kože a slizníc (r. 2020 - 45).

Etiologický agens bol potvrdený v 1088 prípadoch (1 x negatívny výsledok kultivácie, 5x biologický materiál neodobratý). Najčastejšími vyvolávatel'mi NN boli: koronavírus SARS-Cov-2, ktorý spôsobil 317 ochorení, Clostridium difficile 224x a mikroorganizmy rodu Staphylococcus 119x – druh Staphylococcus aureus 31x (z toho 18x MRSA), Staphylococcus

epidermidis 21x (z toho 8x MRSE), Staphylococcus haemolyticus 61x (z toho 42x MRSH), Staphylococcus hominis 1x, Staphylococcus plasmakoaguláza negat. 2x a Staphylococcus sp. 3x. Ďalšími najčastejšími vyvoláateľmi NN boli: Klebsiella pneumoniae 98x, Pseudomonas aeruginosa 62x, rotavírus 57x, Acinetobacter baumannii 49x. 155 nozokomiálnych infekcií (t.j. 14,17%) bolo vyvolaných polyrezistentnými mikrobiálnymi kmeňmi. 87x bola nozokomiálna nákaza vyvolaná kmeňmi Enterobacteriaceae produkujúcimi karbapenemázy (Klebsiella pneumoniae 67x, Klebsiella species 4x, Pseudomonas aeruginosa 11x, Acinetobacter baumannii 4x, Enterobacter cloacae 1x). Na pracoviskách, kde bol zaznamenaný výskyt mikroorganizmov s klinicky a epidemiologicky významnými mechanizmami rezistencie voči antibiotikám boli prijaté protiepidemické opatrenia na zabránenie ich ďalšieho šírenia. Za uvedené obdobie nebol v zdravotníckych zariadeniach zaznamenaný epidemický výskyt septických infekcií spôsobených meticilín – rezistentným mikrobiálnym kmeňom. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky.

Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice hlásila 537 nemocničných nákaz (r. 2020-313x), Detská fakultná nemocnica Košice 179 ochorení (r. 2020 - 143x), Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb a.s. Košice 127 ochorení (r. 2020 - 165x), Nemocnica AGEL Košice - Šaca, a.s. 96 ochorení (r. 2020 - 125x), Vysokošpecializovaný odborný ústav geriatrický n.o. sv. Lukáša v Košiciach 78 prípadov (r. 2020 - 182x), Železničná nemocnica s poliklinikou Košice - 44 NN (r. 2020 - 16x), Východoslovenský onkologický ústav a.s. 33 NN (r. 2020 - 10x).

V súvislosti s monitoringom hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz, bolo v rámci ŠZD vykonaných 70 kontrol, počas ktorých bolo odobratých 615 vzoriek, z toho 62 cielených sterov z prostredia, predmetov a plôch, 330 sterilných predmetov, 192 biologických a chemických indikátorov na kontrolu účinnosti sterilizačného procesu sterilizátorov, 12 vzoriek dialyzačných vôd a 19 vzoriek z ovzdušia. Za sledované obdobie bolo posúdených 142 prevádzkových poriadkov s hygienicko – epidemiologickým režimom. Výkon ŠZD zameraný na dodržiavanie hygienicko – epidemiologického režimu, bariérovej ošetrovacej techniky, dodržiavanie dekontaminačných (sterilizačných a dezinfekčných) procesov bol v tomto roku výrazne obmedzený z dôvodu prebiehajúcej pandémie ochorenia COVID-19 a s tým spojeným prioritným plnením úloh súvisiacich s nepriaznivou epidemiologickou situáciou.

Kampaň „Clean care is safer care“ v roku 2021 realizovaná nebola vzhľadom na pandémiu ochorenia COVID-19 a s tým súvisiacimi protiepidemickými opatreniami.

Do programu HELICS v súčasnej dobe nie je zapojené žiadne lôžkové zdravotnícke zariadenie.

V súlade s Odporúčaním Rady 2009/C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou bola v priebehu roka 2021 realizovaná Surveillance infekcií spôsobených Clostridium difficile. Prípady infekcií spôsobených Clostridium difficile zaznamenané za uvedené obdobie (225x) boli štandardne zadané do EPIS a následne exportované doTESSy.

V súlade s Odporúčaním Rady 2009/C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou bola v priebehu roka 2020 realizovaná Surveillance infekcií spôsobených Clostridium difficile. Prípady infekcií spôsobených Clostridium difficile zaznamenané za uvedené obdobie (182x) boli štandardne zadané do EPIS a následne exportované doTESSy.

Odbor mikrobiológie životného prostredia:

V rámci monitoringu hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz sa analyzovali vzorky na kontrolu dekontaminácie, sanitácie

a sterility predmetov. Celkovo bolo pri plnení tejto úlohy analyzovaných 1512 vzoriek, čo predstavuje 1863 ukazovateľov a 8331 analýz.

Súčasťou vykonaných kontrol v zdravotníckych zariadeniach bolo skúšanie účinnosti dezinfekčných roztokov, v počte 1 vzorka. Na kontrolu účinnosti sterilizačnej techniky bolo vyšetrených 66 sterilizačných prístrojov. V zdravotníckych zariadeniach bola sledovaná účinnosť sanitácie a dekontaminácie povrchov plôch, predmetov a ovzdušia, na tento účel bolo celkovo vyšetrených 1445 vzoriek.

6.5. MIMORIADNE EPIDEMIOLOGICKÉ SITUÁCIE

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy sa priebežne sledovali odozvy správy v SRV s využitím filtra „vlastné hlásenie“. Pre posilnenie surveillancie a kontroly infekčných ochorení sa využíval (denne a týždenne) systém rýchleho varovania (SRV) v SR. V sledovanom období bolo do SRV zadaných 45 hlásení. Informácie z ÚVZ SR, ako kontaktného bodu o výskyte prenosných ochorení a preventívnych opatreniach sú okamžite sprístupnené na internetovej stránke úradu resp. sú postúpené ďalej lekárom či zdravotníckym zariadeniam.

6.6 Environmentálna surveillance poliomyelitídy a sledovanie VDPV

Plnenie:

V januári bol Odborom lekárskej mikrobiológie RÚVZ Košice vypracovaný harmonogram odberov odpadových vôd z ČOV pre Východoslovenský región pre sledovanie cirkulácie poliovírusov a iných enterálnych vírusov vo vonkajšom prostredí. Pracovníci odboru epidemiológie spolu odobrali 10 vzoriek odpadových vôd v lokalitách spádového územia určeného pre RÚVZ Košice: ČOV Kokšov-Bakša a ČOV Moldava nad Bodvou v zmysle vypracovaného harmonogramu.

Z dôvodu pozitívnej izolácie poliovírusu typu 2 odvodeného z vakcíny (VDPV2) na severozápade Ukrajiny, bolo v období od novembra do decembra r. 2021 mimoriadne odobratých za účelom environmentálnej surveillancie 7 vzoriek odpadovej vody z ČOV Kokšov-Bakša.

Výsledky všetkých laboratórnych vyšetrení odobratých vzoriek odpadovej vody boli negatívne na prítomnosť enterálnych vírusov.

Každý týždeň je z DFN Košice hlásený výskyt hospitalizácie detí do 15 rokov s tzv. polio like ochorením s akútnou chabou obrnou. V sledovanom období bol hlásený jeden prípad akútnej chabej obrny u 2 ročného dieťaťa z okr. Košice-okolie s negatívnou cestovateľskou anamnézou, riadne očkovaného, u ktorého bol zabezpečený odber likvoru a dvoch vzoriek stolice na virologické vyšetrenie s negatívnym výsledkom na prítomnosť poliovírusov.

Z okresu Košice okolie a Košice IV boli hlásené 2 prípady ochorenia s dg. paréza nervu facialis (G51).

Odbor lekárskej mikrobiológie:

Dosiahnuté výsledky:

Systém práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu odpadových vôd, ich zaslanie do virologického laboratória RÚVZ Košice (v týždenných intervaloch z dvoch okresov), následné spracovanie a laboratórne vyšetrenie na výskyt poliovírusov a iných enterálnych vírusov.

V roku 2021 bolo vyšetrených 96 vzoriek odpadových vôd, z toho 7 bolo pozitívnych:

2x ECHOvírus 21 a 5x non-polio enterovírusy.

V hodnotenom období sme vyšetrili na prítomnosť enterovírusov 135 klinických materiálov od 116 pacientov, z toho v 3 materiáloch od jedného pacienta bola kultivačne dokázaná prítomnosť non-polio enterovírusov.

S diagnózou suspektná akútne chabá obrna (ACHO) od pacientov do 15 rokov, sme mali 3 materiály od jedného pacienta, všetky s negatívnym výsledkom. S diagnózou ACHO nad 15 rokov sme vyšetrili 1 materiál s negatívnym výsledkom.

Potvrdenie a identifikácia vykultivovaných enterovírusov boli urobené v NRC pre poliomyelitídu na ÚVZ SR v Bratislave vírusneutralizačným a RT-PCR testom.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok:

Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM, IgG a IgA proti enterálnym vírusom bolo vyšetrených 257 sér od 208 pacientov. Z toho malo pozitívne protilátky triedy IgM 7 vzoriek, IgG 31 vzoriek a IgA malo 26 vzoriek.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých doteraz vykonávaných aktivitách surveillance poliomyelitídy na udržanie stavu bez poliomyelitídy, predovšetkým v rýchlej detekcii zavlečených divokých vírusov a v detekcii cirkulácie vírusov derivovaných z vakcíny. Významnou aktivitou je vyšetovanie odpadových vôd, preto bol pre obdobie rokov 2021/2022 vypracovaný a Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Košického a Prešovského kraja zaslaný časový harmonogram odberu odpadových vôd na obdobie marec 2021 – február 2022.

Návrh na ďalší postup:

Vzhľadom na výskyt VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) v odpadových vodách Západoslovenského regiónu v minulých rokoch je nevyhnutné naďalej pokračovať v monitorovaní cirkulácie divokých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetovaním odpadových vôd a stolíc od pacientov s diagnózou akútne chabá obrna.

6.7. PREVENCIA HIV/AIDS

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy č. 6.7. Prevencia HIV/AIDS v roku 2021 realizáciu edukačných aktivít vzhľadom na epidemiologickú situáciu v súvislosti s výskytom ochorenia COVID-19 hlásili 4 Regionálne úrady verejného zdravotníctva. Na plnení úlohy sa podieľali pracovníci oddelení epidemiológie a podpory zdravia.

Edukačné aktivity realizované RÚVZ v Slovenskej republike v rámci plnenia úlohy:

RÚVZ	Besedy/prednášky/diskusie (....x ZŠ/.... osôb, ...x SŠ/..... osôb)	Iné aktivity (.....x panely, média, letáky, WEB .....
Bardejov		
Banská Bystrica		
Bratislava hl. m.		
Čadca		
Dolný Kubín		
Dunajská Streda		
Galanta		

Humenné		
Komárno		
Košice	4 ZŠ/141, 4 SŠ/453, 1 VŠ/7	50x leták, 2x WEB RÚVZ, 2x WEB ZŠ
Levice		
Liptovský Mikuláš		
Lučenec		-
Martin		
Michalovce		
Nitra		
Nové Zámky		
Poprad		
Považská Bystrica		
Prešov		
Prievidza		
Rimavská Sobota		
Rožňava	1 SŠ/49	1x nástenka, 1xWEB RÚVZ
Senica		
Spišská Nová Ves		
Stará Ľubovňa		
Svidník		
Trebišov	-	1x panel
Trenčín		
Topoľčany		
Trnava		
Veľký Krtíš		
Vranov nad Topľou		
Zvolen		
Žiar nad Hronom	1 SŠ/50	1x panel, 1x nástenka, 1x banner, distribúcia materiálov
Žilina		

SPOLU	4 ZŠ/141, 6 SŠ/552, 1 VŠ/7	
-------	----------------------------	--

V rámci úlohy „Prevencia HIV/AIDS“ bolo spolu zrealizovaných 11 aktivít pre 700 edukovaných osôb (4 ZŠ/141, 6 SŠ/552, 1 VŠ/7). Na edukáciu a informačnú kampaň boli využité vzdelávacie aktivity charakteru teoretického výkladu napríklad formou prednášky, besedy, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom, webové stránky RÚVZ a ZŠ, nástenky, verejné tabule a distribúcia zdravotno-výchovných materiálov napr. do školských zariadení.

6.8 Poradne očkovania

Plnenie: 6.8. PORADNE OČKOVANIA

Plnenie:

Od 21.09.2012 je súčasťou Poradenského centra ochrany a podpory zdravia na úrade Poradňa očkovania, ktorá v roku 2020, vzhľadom na pandémiu ochorenia COVID-19 a s tým súvisiacimi prijatými protiepidemickými opatreniami, poskytovala výlučne telefonické konzultácie ohľadom problematiky očkovania.

V roku 2021 bolo na RÚVZ so sídlom v Košiciach nahlásených všeobecnými lekármi pre deti a dorast 107 odmietnutí povinného pravidelného očkovania zo strany zákonných zástupcov, čo predstavuje oproti predchádzajúcemu roku pokles o 27 odmietnutí.

Z dôvodu nepriaznivej epidemiologickej situácie boli v kontrolovanom období poskytované v rámci poradenskej činnosti výlučne telefonické konzultácie ohľadom problematiky povinného očkovania.

V dňoch 9.11.-13.11.2021 sa zamestnanci odboru epidemiológie aktívne zapojili do kampane „Chcete sa zaočkovať? Prídeme za Vami“, ktorú organizoval Magistrát mesta Košice, formou poskytovania informácií týkajúcich sa očkovania proti ochoreniu COVID-19 pre laickú verejnosť.

6.9 Zvýšenie povedomia budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania

Plnenie:

Daná úloha v roku 2021 realizovaná nebola vzhľadom na pandémiu ochorenia COVID-19 a s tým súvisiacimi prijatými protiepidemickými opatreniami.

7 OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA (BŽP, MŽP, CHA, FF)

7.1 Monitoring kvality vôd vybraných lokalít

Pri plnení úlohy v roku 2021 bolo *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovaných 164 vzoriek (444 ukazovateľov a 1 968 analýz) vôd z prírodných vodných plôch. Z uvedeného počtu sa analyzovalo pre RÚVZ Košice 124 vzoriek z nasledovných prírodných vodných plôch: Košice Jazero, Bukovec, Ružín, Izra a Čaňa.

Pre RÚVZ Michalovce bolo analyzovaných 38 vzoriek z prírodných kúpalísk Zemplínska Šírava (odberové miesta - Biela hora, Hôrka, Kamenec, Paľkov) a Vinianske jazero. Pre RÚVZ Rožňava boli analyzované 2 vzorky pre odberové miesto Palcmanová Maša.

Odbor MŽP sa aj v roku 2021 podieľal na plnení projektu "Eliminácia výskytu siníc v lokalite - rekreačná oblasť Nad Jazerom Košice", ktorý vypracovalo a realizovalo Sdruženie Flos Aquae, pod vedením Prof. Ing. Blahoslava Maršálka PhD. Monitorovanie vzoriek vôd sa zahájilo už 26.05.2021, odber vzoriek prebiehal v týždenných intervaloch zo 4 odberových miest. Kvantitatívny rozbor sa vykonával z voľnej vody a na kvalitatívny rozbor sa vzorky odoberali planktónovou sieťkou. Počas celej kúpacej sezóny 6 vzoriek nevyhovovalo limitom pre cyanobaktérie a chlorofyl.

Vo vzorkách z ostatných prírodných vodných plôch bol prekročený limit pre chlorofyl aj cyanobaktérie v 6 vzorkách vody z prírodnej vodnej plochy Vinianske jazero.

Okrem biologických ukazovateľov sa vo vodách prírodných vodných plôch sledovali aj mikrobiologické ukazovatele, celkovo sa analyzovalo 77 vzoriek. Všetky vzorky vyhovovali limitom pre mikrobiologické ukazovatele.

7.2 Kvalita vody a prostredia zdravotníckych zariadení a umelých kúpalísk

V roku 2021 sa Odborom mikrobiológie životného prostredia pri plnení úlohy analyzovalo 342 vzoriek umelých kúpalísk. Z toho pre RÚVZ Košice 208 vzoriek, RÚVZ Michalovce 107 vzoriek, RÚVZ Rožňava 22 vzoriek a RÚVZ Trebišov 5 vzoriek. Vzorky vôd umelých kúpalísk tvorili vzorky z bazénov s celoročnou prevádzkou, vonkajšie letné bazény, školské bazény a rehabilitačné bazény zo zdravotníckych zariadení.

Limitom pre mikrobiologické ukazovatele nevyhovelo 21 (6%) vzoriek bazénových vôd. Prekročené boli limity pre kultivovateľné mikroorganizmy pri 36°C u 19 vzoriek a *Pseudomonas aeruginosa* u 12 vzoriek. Prítomnosť legionell vo vzorkách vôd umelých kúpalísk nebola zistená.

Vo vzorkách umelých kúpalísk sa sledovali aj biologické ukazovatele. V ani jednej vzorke neboli prekročené limity pre biologické ukazovatele.

7.4 Rezíduá pesticídov v pitných vodách a potravinách na výživu a výživové prípravky pre dojčatá a malé deti

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom hygieny výživy:

Predmetná úloha na r. 2021 nebola súčasťou programov a projektov úradov verejného zdravotníctva pre odbor hygieny výživy, avšak odbor hygieny výživy sa podieľal v rámci výkonu úradnej kontroly potravín v súvislosti s ich bezpečnosťou, a to v rámci európskeho monitoringu.

V rámci predmetného monitoringu boli v priebehu roka 2021 náhodne odoberané 2 vzorky potravín pre dojčatá a malé deti, a to následné výživové prípravky na báze obilnín: 1 vzorka instantná mliečno-obilninovo-ovocná kaša od ukončeného 5. mesiaca a 1 vzorka instantná nemliečno-obilninovo-ovocná kaša od ukončeného 6. mesiaca boli vyšetrené v laboratóriu ÚVZ SR v Bratislave na obsah a prítomnosť reziduí pesticídov.

Všetky vyšetrené vzorky **vyhoveli** požiadavkám jedenástej hlavy druhej časti Potravinového kódexu SR.

7.9 Monitoring biologických alergénov v ovzduší (peľová informačná služba – PIS) a alergénov roztočov vo vnútornom prostredí

Sledovanie koncentrácie peľových zŕn a spór plesní v ovzduší

V rámci peľového monitoringu bolo *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovaných 231 vzoriek ovzdušia. Priebežné výsledky výskytu peľových zŕn a spór plesní sú týždenne uvádzané na webovej stránke nášho úradu a na www.alergia.sk. Peľový monitoring sa zahájil v 8. kalendárnom týždni. V priebehu roka boli vysoké koncentrácie peľových zŕn rastlín nasledovné: v jarých mesiacoch to boli hlavne peľové zrná liesky, jelše, topoľa a čelade tisovité, v mesiaci máj bola zaznamenaná vysoká koncentrácia peľových zŕn z čelade borovicovitých. V letných mesiacoch boli vysoké koncentrácie peľových zŕn čelade pŕhľavovité, lipnicovité, ambrózie a paliny. Vysoká koncentrácia spór plesní bola dosahovaná od februára a pretrvávala až do konca septembra.

7.12 Monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách

Odbor chemických analýz:

zadávateľ	Počet vzoriek	Počet ukazovateľov	Počet analýz
RÚVZ Košice	5	5	5
RÚVZ Michalovce	12	12	12

V rámci monitoringu TOC bolo vyšetrených spolu **17** vzoriek z prírodných kúpalísk. V rámci monitoringu TOC v umelých kúpaliskách neboli odobraté žiadne vzorky.

7.13 Epidemiologická prevencia rizika karcinogenity v populácii

Dosiahnuté výsledky

Odbor chemických analýz:

V rámci tohto projektu oddelenie genetickej toxikológie v roku 2021 spolupracovalo s Ligou proti rakovine v Košiciach, pri získavaní údajov pre anamnestické analýzy pacientov, ktorí majú histologicky potvrdené rakovinové ochorenie. Kompletné anamnestické údaje sme získali od **105** chorých pacientov, ktorí dobrovoľne poskytli údaje do projektu.

V rámci poradenstva bolo v Poradni genetickej toxikológie pre prevenciu rakoviny roku 2021 poskytnuté poradenstvo 259 klientom.

8 LEKÁRSKA MIKROBIOLÓGIA

8.1 Diferenciálna diagnostika respiračných ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z členstva v EISN- European Influenza Surveillance Network.

Dosiahnuté výsledky:

Priamy dôkaz: dôkaz vírusov chrípky a SARS-CoV-2 metódou RT-PCR.

V roku 2021 bolo vyšetrených spolu 7861 materiálov od 7857 pacientov s ochorením horných ciest dýchacích.

Z toho na chrípku bolo vyšetrených 159 materiálov od 155 pacientov, z toho bolo 132 odberov od sentinelových lekárov a 6 pitevných materiálov od 2 pacientov. Rýchlotestom bola vyšetrená len jedna vzorka s negatívnym výsledkom na chrípku A aj chrípku B.

Pozitívny výsledok na chrípku A/H3 mal jeden materiál od sentinelového lekára, ktorý bol vyšetrený metódou RT-PCR.

V rámci dôkazu prítomnosti vírusu SARS-CoV-2 sme v roku 2021 metódou real-time RT-PCR vyšetřili 7702 vzoriek, z toho 1061 s pozitívnym výsledkom.

Z toho 128 materiálov od sentinelových lekárov bolo vyšetrených metódou real-time RT-PCR na chrípku aj na SARS-CoV-2, z toho sa 12-krát potvrdil vírus SARS-CoV-2.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok:

V roku 2021 bolo na dôkaz protilátok proti respiračným vírusom vykonaných 4224 sérologických vyšetření (1554 vzoriek) metódou KFR. Štandardná sada vyšetření obsahuje

5 antigénov (vírus chrípky A a B, adenovírus, RS-vírus a Mycoplasma pneumoniae). Pozitívne vyšetřenia: 43x chrípka A, 2x chrípka B a 16x RS-vírus.

Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM a IgG proti chrípke typu A a B bolo vyšetřených 127 sér od 127 pacientov. Z toho 9 vzoriek malo pozitívnu a 2 vzorky mali hraničné hodnoty protilátok triedy IgM proti chrípke A .

Na vyžiadanie vyšetřujeme metódou KFR aj protilátky proti ornitóze, Q-horúčke, chlamýdióvemu skupinovému antigénu a legionelám. V tomto roku sme vyšetřili 20 vzoriek, všetky s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Materiál na vyšetřenie od pacientov s akútnym respiračným ochorením odoberajú ošetrujúci lekáři v spolupráci s pracovníkmi odborov epidemiológie jednotlivých RÚVZ Košického a Prešovského kraja. Hlásenie o výsledkoch sa posiela v týždenných intervaloch do NRC pre chrípku.

Návrh na ďalší postup:

Neustále sa snažiť o vylepšovanie laboratórnej diagnostiky respiračných ochorení.

8.4 Diagnostika exantémových ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z procesu eliminácie osýpok v Slovenskej republike a vo svete.

Dosiahnuté výsledky:

Laboratórium vykonáva vyšetřenie protilátok triedy IgM a IgG u vzoriek sér dodaných od ošetrujúcich lekárov Košického a Prešovského kraja. V mesačných intervaloch k 20.dňu bežného mesiaca spracováva hlásenie v tabuľkovej forme o počte vyšetřených materiálov v stanovených vekových skupinách a zasiela elektronickou formou do NRC pre morbili, rubeolu a parotitídu ÚVZ SR.

V roku 2021 sme nemali žiadnu vzorku na prítomnosť protilátok triedy IgM a IgG u osýpok.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie obyvateľstva:

Osýpky (morbili) je infekčné ochorenie, ktoré spôsobuje epidémie najmä v detskom veku. Očkovaním sa výskyt tohto ochorenia znížil na minimum, ale v porovnaní s ostatnými vakcinovanými nákazami sa osýpky sporadicky stále vyskytujú. Je potrebné sledovať výskyt tohto ochorenia vyšetřovaním protilátok triedy IgM a tým zabrániť vzniku lokálnych epidémií v detskej populácii.

Návrh na ďalší postup:

Pokračovať v spolupráci s lekármi Košického a Prešovského kraja, s pracovníkmi jednotlivých oddelení epidemiológie RÚVZ a s NRC na zabezpečenie stavu eliminácie osýpok v Slovenskej republike.

9 PODPORA ZDRAVIA

9.1 Zdravotné uvedomenie a správanie obyvateľov SR

V súvislosti s aktualizovaným Národným programom podpory zdravia a podľa metodického pokynu ÚVZ SR sme sa v roku 2019 zapojili do dotazníkového prieskumu *Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR*, ktorý sa realizuje periodicky (naposledy v rokoch 2013 a 2016). Prieskum je zameraný na najzávažnejšie rizikové faktory spôsobu života a ich výskyt v populácii. Umožňuje porovnanie ukazovateľov, ktoré sa týkajú hodnotenia vlastného zdravia, názorov, postojov a návykov slovenskej populácie. Výber respondentov sa realizoval podľa vopred stanovených kritérií (veková štruktúra, pohlavie, bydlisko – mesto, vidiek). Použitou metódou bol anonymný dotazník obsahujúci 89 položiek, ktorý na báze dobrovoľnosti a podľa určenej kvóty vyplnilo 104 respondentov (52 mužov a 52 žien). Zber dát sa uskutočnil v mesiacoch máj až august 2019. Údaje z dotazníkov boli zadané do súboru (vytvorenej masky) v programe Excel. Kompletná databáza bola v termíne (do októbra 2019) zaslaná na ÚVZ SR k štatistickému vyhodnoteniu. Výsledkami prieskumu formou súhrnej a čiastkových správ disponuje ÚVZ SR.

Na zvyšovaní úrovne zdravotného uvedomenia obyvateľstva sa podieľame najmä prostredníctvom plnenia Národného programu podpory zdravia (NPPZ).

NPPZ je medziodborová úloha, na ktorej participujú odbory, ako podpora zdravia a výchova k zdraviu, epidemiológia, hygiena životného prostredia a zdravia, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena výživy a hygiena detí a mládeže.

Plnenie aktualizovaného Národného programu podpory zdravia v SR z roku 2014 (ďalej len *NPPZ*) bolo realizované činnosťou vzťahujúcou sa k dvom vymedzeným oblastiam (pozri body A. a B.):

Oblasť A. Preventívne opatrenia zamerané na zníženie výskytu chronických neinfekčných ochorení

I. Opatrenia zamerané primárne na podporu zdravého životného štýlu

S cieľom podieľať sa na znižovaní výskytu rizikových faktorov, ktoré súvisia so životným štýlom jednotlivca či skupín obyvateľstva, participujeme súčasne na plnení ďalších programov a akčných plánov, napr. *Národného programu prevencie obezity* (2008), v gescii ÚVZ SR, vrátane *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025* schváleného vládou SR; *Národného programu duševného zdravia* (2004) prijatého vládou SR; *Národného programu kontroly tabaku* (2007) schváleného vládou SR a pod. Jedným zo základných východiskových dokumentov, ktorý aktuálne určuje smerovanie nielen preventívnych programov podpory zdravia a prioritných oblastí pôsobenia je *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*.

V praxi, prevenciu vybraných chronických ochorení realizujeme ovplyvňovaním informovanosti a zdravotného uvedomenia obyvateľov v zmysle zásad zdravého spôsobu života, uplatňujúc najmä zdravotno-výchovnú edukáciu a činnosti Poradne zdravia (stabilnej a mobilnej zložky). V poradni sú klienti, resp. záujemcovia vyšetrení v zmysle štandardnej

metodiky za účelom identifikovania rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení (metabolického syndrómu). Na základe zistených údajov, nadväzujúce odborné poradenstvo je zamerané na zlepšenie nameraných hodnôt a optimalizáciu zložiek životného štýlu nefarmakologickou cestou.

V hodnotenom období sme okrem individuálneho poradenstva (včítane telefonických konzultácií) v stabilnej Poradni zdravia, zorganizovali a uskutočnili akcie výjazdovou formou pre pracovné kolektívy, seniorov, záujmové skupiny a ostatnú verejnosť, pri ktorých sa spolupracovalo s rôznymi inštitúciami (bližšia informácia je uvedená aj v **bodoch 9.4, 9.6**).

Výchovno-vzdelávacie aktivity sme orientovali predovšetkým na mladú generáciu. Objektom nášho záujmu sú však aj ostatné vekové kategórie. Konkrétne realizačné výstupy sa týkajú všetkých priorit tejto oblasti/opatrenia NPPZ, t. j. bodov 1. až 4.

Celková činnosť v roku 2021 bola realizovaná v obmedzenom režime z dôvodu pandemickej situácie a prijatých opatrení na celoštátnej a regionálnej úrovni v súvislosti s prevenciou šírenia nového koronavírusu – SARS-CoV-2, spôsobujúceho ochorenie COVID-19.

1. Výživa a stravovacie zvyklosti

Rizikové faktory výživy obyvateľstva sledujeme hlavne cez analýzy anamnestických dát od klientov **Poradenského centra ochrany a podpory zdravia** (ďalej len **PCOPZ**), vkladanych do Testu zdravé srdce. Edukáciou a propagáciou v oblasti zásad správnej výživy sa snažíme zvyšovať celkové uvedomenie obyvateľstva, zlepšiť stravovacie návyky u všetkých jeho vekových skupín.

Téma ozdravenia výživy je v súlade s medzinárodnými princípmi zahrnutými v dokumentoch, ako napr. *Agenda 2030 OSN pre udržateľný rozvoj; Viedenská deklarácia o výžive a neprenosných ochoreniach v kontexte politiky SZO*; na národnej úrovni, napr. v *Strategickom rámci starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030; Akčnom pláne pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025*, resp. v ďalších programoch, akčných plánoch a úlohách spojených s ochranou a podporou zdravia obyvateľov SR. Nadväzujúc na uvedené spolupracujeme s Odborom hygieny výživy RÚVZ Košice prostredníctvom vybraných aktivít PCOPZ – *Poradne zdravia* (stabilnej aj mobilnej zložky) a *Poradne správnej výživy* (pozri **bod 9.4**). Činnosť si kladie za cieľ vplývať na zlepšenie stravovacích návykov vo vybraných populačných skupinách, realizovať monitoring, intervencie a tiež zisťovať ich výživový stav.

Zdravotno-výchovný charakter má z našej strany podpora **Stratégie SR pre realizáciu školského programu na školské roky 2017/2018 – 2022/2023** (z júla 2017), v zmysle ktorej sa (od 1.8.2017) do jedného právneho rámca spojili dva programy – *Školský program pre ovocie a zeleninu* a *Školský program pre mlieko*. Jej ciele majú napomôcť zvýšiť konzumáciu uvedených potravinových komodít a výrobkov z nich u detí, vplývať na zmenu ich stravovacích návykov a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity. Cieľovými skupinami (na základe návrhu rezortov MPRV SR, MŠ SR, MZ SR) majú byť v období od 1.8.2017 do 31.7.2023, v rámci sektora školské ovocie a zelenina, deti vo veku 3 – 15 rokov a sektora školské mlieko a mliečne výrobky, deti a mládež vo veku 3 – 18 rokov.

V spádovom území RÚVZ Košice sa na školách realizujú *skupinové edukačné aktivity* (napr. formou výkladu s besedou, prednášky s diskusiou, panelovej diskusie, s uplatnením prvkov interaktívneho a zážitkového učenia, vedomostného kvízu, učebných pomôcok, ako výučbové prezentácie, pracovné listy, maľovanky, projekcia DVD filmu, tlakomer, tukomer) so zameraním na racionálnu výživu a zdravý spôsob života. Pre propagačné účely – ako doplnok edukácie – sa využívajú prezentačné materiály (letáky, skladačky, záložky, maľovanky) od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR.

V kalendárnom roku 2021 (resp. v 2. polroku šk. r. 2020/2021 a 1. polroku šk. r. 2021/2022) boli edukačné aktivity realizované v materských školách, základných školách

(na I. a II. stupni), v stredných školách vrátane gymnázia a za účelom propagácie programu i na jednej z vysokých škôl. Na niektorých školách sa aktivity realizovali opakovane. Intervenovaných bolo spolu **1226 osôb**, z toho 158 detí z 5 MŠ; 782 žiakov zo 14 ZŠ; 40 študentov z 1 gymnázia; 229 študentov z 2 ostatných SŠ a 17 študentov z 1 VŠ.

Retrospektívne, v nadväznosti na metodický pokyn ÚVZ SR na realizáciu edukácie v súvislosti s plnením „Školského programu“ (s účinnosťou od septembra 2018) a s určením pre RÚVZ v SR, zostavili a rozposlali sme ponuku sprievodných zdravotno-výchovných aktivít s dvoma informačnými letákmi (na témy *"Dôverujte mlieku – je kvalitné a zdravé"* a *"Zdravie a krása sa skrýva v ovocí a zelenine"*, z edície RÚVZ Bratislava 2018) oprávneným vzdelávacím zariadeniam v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, t. j. MŠ, ZŠ, SŠ, školám zabezpečujúcim špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, zapojeným do uvedeného programu (e-mailom dňa 12.10.2018). Ponuka sa vzťahuje na obdobie šk. rokov 2018/2019 až 2022/2023 a na okruhy aktivít, ktoré z hľadiska preventívno-edukačných cieľov a foriem výkonu (intervenčné prístupy edukačného, poradenského, resp. informačno-propagačného charakteru, s prevahou skupinového pôsobenia) sú tematicky prierezové, uplatniteľné v ideovo príbuzných projektoch, t. j. nielen v menovanom školskom programe, ale aj v celoslovenskom internetovom kurze zdravého životného štýlu *„Hravo ži zdravo“*; v projekte *„Viem, čo zjem“* celosvetového programu *Nestlé Healthy Kids*, na ktorých RÚVZ Košice participuje.

V roku 2019 sme v reakcii na požiadavku ÚVZ SR a predmetnú *Stratégiu SR pre realizáciu školského programu na školské roky 2017/2018 – 2022/2023* zaslali odpoveď/podklad – aktualizovaný text aj s kontaktmi za RÚVZ Košice, v súvislosti s prezentovaním činnosti na internetovej stránke „Školského programu“ – www.skolskeovocie.sk, v sekcii Aktivity: Inšpirácie z regionálnych úradov verejného zdravotníctva z pohľadu poradní zdravia (emailom 22.2.2019).

V januári 2021 sme na základe požiadavky ÚVZ SR – v súvislosti so *„Školským programom“* – zaslali odpočet sprievodných edukačných aktivít za školský rok 2019/2020 – sumárny prehľad za RÚVZ so sídlom v Košiciach. Ciele programu sa naplňali na lokálnej a regionálnej úrovni v územnej pôsobnosti úradu, t. j. v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, prostredníctvom činnosti Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu. Cieľovými skupinami pre intervencie boli deti MŠ, žiaci ZŠ, študenti SŠ i jedného školského internátu ako aj doplnkovo/za účelom propagácie programu študenti 1 VŠ. Intervencie mali najmä edukačný, interaktívny a informačno-propagačný charakter. Finančné náklady na program boli spojené s edíciou informačných zdravotno-výchovných materiálov (tvorba, tlač, distribúcia, nástenná propagácia), ktorú RÚVZ Košice realizoval z verejných zdrojov (z rozpočtu úradu/vo vlastnej réžii). Intervenčné aktivity v spomínanom školskom roku boli uskutočnené v 52 školách (22 MŠ; 23 ZŠ; 6 SŠ; 1 VŠ) a v 1 školskom zariadení (ŠI) a zamerané boli na 19 tém týkajúcich sa ozdravenia výživy, spôsobu života a prevencie ochorení z nesprávnej výživy (v zmysle dojednaní a požiadaviek subjektov). Edukovaných bolo spolu cca 3514 osôb (830 detí z MŠ, 2034 žiakov zo ZŠ, 468 študentov zo SŠ, 12 študentov zo ŠI, 170 študentov z VŠ).

V školskom roku 2020/2021 sme sa zapojili do 5. ročníka celoslovenského projektu *„Viem, čo zjem“* (ktorý je súčasťou celosvetového programu spoločnosti Nestlé na podporu zdravej výživy detí *„Nestlé Healthy Kids Global Programme“*, resp. *„Nestlé pre zdravie detí“*). Organizátorom projektu je Neuropea, s. r. o., Bratislava, odborným garantom ÚVZ SR, s odporúčaním MŠVVŠ SR. Zámerom projektu je popularizácia zdravého spôsobu života, zdravej výživy a pohybovej aktivity. Realizuje sa na zaregistrovaných základných školách SR, v danom ročníku s prioritným určením pre žiakov III. – VI. ročníka ZŠ (t. j. žiakov vo veku 8 – 11 rokov). Vykonávateľmi edukačných aktivít sú lektori z RÚVZ v SR a pedagógovia zapojených škôl.

Na danom projekte sme účastní už od jeho 1. ročníka (ktorý mal pilotný charakter), so zapojením RÚVZ na krajskej úrovni.

Úvodné vzdelávacie aktivity 5. ročníka projektu sa v zmysle metodického usmernenia zo strany ÚVZ SR a Neuropea, s. r. o., Bratislava, realizovali na prihlásených školách prostredníctvom pracovníkov RÚVZ v SR. V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice bolo miestom konania aktivít 9 košických ZŠ. Počas novembra a decembra 2020 bolo na 4 z 9 škôl (t. j. ZŠ M. Lechkého, Ul. J. Pavla II. 1; ZŠ s MŠ sv. M. Križina, Rehoľná 2; SZŠ Didacticus, Palackého 14; ZŠ Belehradská 21) prostredníctvom lektoriiek z RÚVZ Košice intervenovaných 18 tried, s celkovou účasťou 352 žiakov (z III. – IV. roč.). V prvom polroku 2021 sa v aktivitách pokračovalo. Vykonané boli na 3 z 9 ZŠ (t. j. ZŠ M. Lechkého, Ul. J. Pavla II. 1; ZŠ Nám. L. Novomeského 2; ZŠ Gemerská 2), intervenovaných bolo 5 tried, s celkovou účasťou 83 žiakov (zo IV. a VI. roč.). V 2 z 9 ZŠ (t. j. ZŠ Požiarnická 3; ZŠ Starozagorská 8) úvodnú aktivitu pokryli školy cez svojich pedagógov, intervenovaných bolo 7 tried, s celkovou účasťou 105 žiakov (z III. – IV. roč.). Napokon na ďalších 2 ZŠ (ZŠ s MŠ sv. M. Križina, Rehoľná 2 a ZŠ Tomášikova 31) sa časť aktivít s presunom na rok 2021 z objektívnych dôvodov nerealizovala.

Na základe požiadavky ÚVZ SR a Neuropea, s. r. o., po ukončení výučby prvej lekcie na zapojených školách, bol zasielaný na ÚVZ SR „Záznam o priebehu školenia“.

V rámci spolupráce **RÚVZ Košice** (Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu; Odboru hygieny výživy – Poradne správnej výživy) a **O. Z. Slovenská sieť proti chudobe** (angl. skr. SAPN) bol **vypracovaný projekt výskumu** pod názvom „Dostupnosť zdravého životného štýlu u obyvateľov Slovenskej republiky ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (Spotreba potravín, ich kvalita a stravovacie návyky v kontexte príjmu, statusu, sociálneho environmentu)“.

Prípravná fáza v roku 2016 zahŕňala komunikáciu a pracovné stretnutia so zainteresovaným externým subjektom SAPN (objednávateľ/realizátor projektu), internú spoluprácu v rámci RÚVZ Košice (zostavovateľ/realizátor projektu) a:

- spracovanie anotácie výskumného projektu;
- zostavenie projektu a metodiky (t. j. nástroja pre zber dát – dotazník/rozhovor).

V roku 2017 bola uskutočnená prieskumná činnosť – zber dát anonymným dotazníkom na vybranom súbore respondentov (zabezpečilo SAPN). Na vyhodnocovaní dát z prieskumu participovali oba spolupracujúce subjekty (RÚVZ Košice a SAPN), sólovo podľa jednotlivých okruhov dotazníka. V rámci RÚVZ Košice, na Odbore podpory zdravia a výchovy k zdraviu boli dáta z dotazníkového prieskumu – 24-hodinových jedálničkov respondentov zadávané do programu Alimenta 4.3e. V nadväznosti na to sa Odbor hygieny výživy podieľal na zhodnocovaní generovaných výstupov z uvedeného programu (t. j. vyhodnocovaní nutričného zloženia a energetického príjmu z celodennej stravy respondentov vo vzťahu k Odporúčaným výživovým dávkam pre obyvateľstvo v SR – 9. revízie). Zo strany Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu boli spolupracujúcej organizácii SAPN (v zmysle dohody) zaslané všetky vyhodnotené jedálničky respondentov, v celkovom počte 298. Respondentom, ktorí vyplnili 24-hodinový jedálny lístok, bola ponúknutá možnosť konzultovať zistené výsledky a odporúčania zo strany Poradne správnej výživy pri RÚVZ Košice.

V roku 2018 (v mesiacoch apríl a august) pokračovala medzi RÚVZ Košice a SAPN pracovná komunikácia (e-mailom/tel. a osobnými stretnutiami). Týkala sa postupu prác na projekte (t. j. metodiky/vyhodnocovania dát z prieskumnej činnosti, zo zhodnotených jedálničkov a súvisiacich aktivít).

Nadväzujúc na zmienenú spoluprácu bol v roku 2021 publikovaný plnotextový príspevok v nekonferenčnom zborníku vedeckých prác – bibliografický odkaz: Schnitzerová,

E.: Niektoré komponenty životného štýlu u príjmovovo odlišných skupín obyvateľov. In: Jurkovičová, J.; Štefániková, Z. (Eds.). *Životné podmienky a zdravie. Zborník vedeckých prác.* Bratislava: UK v Bratislave, 2021, s. 101 – 110. ISBN 978-80-223-5173-7.

Zároveň bola realizovaná aktívna účasť na odbornom seminári pre pracovníkov RÚVZ Košice, s príspevkom: Schnitzerová, E. Zdravý životný štýl – s dôrazom na dostupnosť potravín a niektoré životné návyky u obyvateľov Košického kraja ohrozených chudobou (RÚVZ Košice, 17.6.2021).

Z inej oblasti problematiky výživy bol na rovnakom podujatí prezentovaný ďalší príspevok: Kollárová, J. Vplyv masmédií na sebahodnotenie – potenciálny spúšťač porúch príjmu potravy. Odborný seminár pre pracovníkov RÚVZ Košice (RÚVZ Košice, 17.6.2021).

Z medzinárodných dní venovaných problematike výživy sme sa sústredili na **Svetový deň zdravia – 7. apríl; Svetový deň mlieka v školách – posledná streda v septembri; Svetový deň potravy/výživy – 16. október** a **Svetový deň diabetu – 14. november**. Prehľad informačno-propagačnej a intervenčnej činnosti vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám, ktorou sme podporili uvedené termíny, sa nachádza v **bodoch 9.1 – A.II.2; 9.4; 9.6**.

2. Fyzická inaktivita, dôležitosť podporovania fyzickej aktivity

Na podporu a propagáciu pohybovej aktivity (odporúčanej, primeranej) vo vzťahu k obyvateľstvu (školskej mládeži, dospelaj populácii, seniorom) využívame najmä edukáciu, poradenstvo, výstupy cez médiá. Hlavným zámerom aktivít bolo poukázať na význam pohybovej aktivity, jej priaznivý vplyv na zdravie, ak je pravidelnou súčasťou spôsobu života.

Uvedená priorita NPPZ okrem iného úzko súvisí s úlohou pod názvom „**Vyzvi srdce k pohybu**“, ktorá sa realizuje v rámci CINDI programu SR, bez časového obmedzenia, každé dva roky zväčša v jarnom období (pozri **bod 9.4.1**).

V súvislosti s propagáciou významných termínov podporujúcich zdravie ako aj plnením **Národného programu prevencie obezity – v oblasti pohybovej aktivity**, resp. **Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025 (bod 9.4)**, realizovala sa informačno-propagačná a intervenčná činnosť (edukačná, poradenská). Aktivity v spádovom území RÚVZ Košice boli určené deťom, mládeži a dospelaj populácii (podľa záujmu; resp. pre verejnosť).

V oblasti témy **Svetového dňa obezity – 4. marec**, s mottom/online výzvou v roku 2021 „**Hýbme sa zdravo – stop sedeniu**“ (súčasť kampane Svetovej obezitologickej federácie/WOF a Európskej Asociácie pre štúdium obezity/EASO), konkretizáciu aktivít, formu výkonu a počty intervenovaných osôb uvádza **bod 9.4**.

Svetový deň „Pohybom ku zdraviu“ – 10. máj (zaradený do kalendára významných dní SZO od roku 2003) sme pripomenuli rôznym vekovým kategóriám.

Činnosť spočívala v **edukačných, edukačno-poradenských a informačno-propagačných aktivitách**. Aktivity boli zamerané na podporu zdravého spôsobu života, pohybovej aktivity, na prevenciu nadváhy a obezity. Realizované boli online formou a prezenčne (ako výklad s besedou, prednáška s diskusiou, s využitím výučbových prezentácií, ďalej ako online poradenstvo cez Poradňu na optimalizáciu pohybovej aktivity, propagácia/využívanie informačných/prezentačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR a RÚVZ Košice a umiestnenie titulu k významnému dňu na webové sídlo úradu).

Akcie k svetovému dňu sa konali od 13.4. do 4.6.2021. Vykonaných bolo celkom 34 aktivít, so sumárnym počtom **intervenovaných osôb 465** (z toho 234 žiakov ZŠ, 175 študentov SŠ, 10 študentov VŠ, 36 členov tematickej komisie/odborníkov z rôznych oblastí, 10 seniorov/cvičencov). S RÚVZ Košice na akciách spolupracovalo 7 inštitúcií (t. j. 1 ZŠ, 1 SŠ, 1 VŠ/Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Úrad KSK, 3 DC).

Prehľad edukačno-poradenských a informačno-propagačných aktivít (s časovým poradím):

- prednáška dištančnou formou (7x, z toho 1x 2 vyuč. h, 5x 1 vyuč. h) na tému „*Zdravie, životný štýl (výživa, pohyb...)*“ pre **175 študentov** III. ročníka (6 tried) Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej, Komenského 44, Košice, v dňoch 13.4.2021 (2 vyuč. h); 14.4.2021; 21.4.2021; 22.4.2021; 30.4.2021. Učebná pomôcka: výučbová prezentácia; edukácia technicky zabezpečená cez platformu Zoom (z RÚVZ Košice);
- prednáška s diskusiou dištančnou formou (2 vyuč. h) na tému „*Zdravý spôsob života: Výživa, pohybová aktivita*“ pre **10 študentov** I. ročníka (1 skupina) Bc. stupňa študijného odboru Verejné zdravotníctvo z Lekárskej fakulty Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice, dňa 6.5.2021. Učebná pomôcka: výučbová prezentácia; výučba technicky zabezpečená cez platformu Zoom (z RÚVZ Košice);
- edukačno-poradenská intervencia/cvičebná aktivita Poradne na optimalizáciu pohybovej aktivity, dištančnou formou na tému „*Pohybom proti osteoporóze*“; technicky zabezpečené cez platformu Skype (z RÚVZ Košice), s určením pre **10 seniorov/cvičencov** v domácom prostredí – **klienti z troch denných centier z Košíc**, t. j. 5 osôb z DC MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice; 4 osoby z DC MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice; 1 osoba z DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice – celkom **25 účastí/4 dni** (z toho 7 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP, DC Dargov. hrdinov dňa 10.5.2021; 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 11.5.2021; 7 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP, DC Dargov. hrdinov dňa 17.5.2021; 5 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP, DC Dargov. hrdinov dňa 18.5.2021; v každom termíne v rovnakom čase od 9:00 do 9:40 h);
- edukačno-poradenská intervencia/cvičebná aktivita Poradne na optimalizáciu pohybovej aktivity, dištančnou formou na tému „*Kalanetika*“; technicky zabezpečené cez platformu Skype (z RÚVZ Košice), s určením pre **9 seniorov/cvičencov** v domácom prostredí – **klienti z dvoch denných centier z Košíc**, t. j. 4 osoby z DC Košice-Sever a 5 osôb z DC Košice-KVP) – celkom **37 účastí/6 dní** (z toho 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 12.5.2021; 5 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 13.5.2021; 7 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 14.5.2021; 7 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 19.5.2021; 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 20.5.2021; 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 21.5.2021; v každom termíne v rovnakom čase od 9:00 do 9:40 h);
- výklad s besedou prezenčne (11x, z toho 3x 3 vyuč. h, 1x 2 vyuč. h) na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na zvýšenie pohybovej aktivity*“ pre **234 žiakov** II. až IV ročníka ZŠ Belehradská 21, Košice, v dňoch 11.5.2021; 12.5.2021; 18.5.2021; 25.5.2021. Učebná pomôcka: výučbová prezentácia;
- pracovné stretnutie/zasadnutie (prezenčne) Tematickej komisie pre sociálne záležitosti a zdravotníctvo zriadenej pri Rade partnerstva Košického kraja – *Predstavenie realizovaných aktivít a možností spolupráce RÚVZ Košice (zahrňujúc o. i. oblasť podpory pohybovej aktivity a poradenstva POPA)*, s účasťou cca **36 osôb/členov komisie**. Organizátor a miesto konania: Úrad Košického samosprávneho kraja, Námestie Maratónu mieru 1, Košice (4.6.2021);
- informovanie verejnosti prostredníctvom dvoch titulov, t. j. 1. „*Výzvi srdce k pohybu 2021 – celonárodná súťaž*“ (sprievodné slovo RÚVZ Košice, s plagátom a účastníckym listom); 2. „*Svetový deň – Pohybom ku zdraviu (10. máj) a IX. ročník kampane Výzvi srdce k pohybu*“ (tlačová správa RÚVZ Banská Bystrica), s uverejnením **na webovom sídle RÚVZ Košice**, v časti Hlavné menu – Aktuality (od mája 2021 doteraz);

- propagácia informačných materiálov k *celonárodnej kampani/súťaži „Vyzvi srdce k pohybu“* a tlačovej správy RÚVZ Banská Bystrica pod názvom „10. máj: Svetový deň – Pohybom ku zdraviu odštartuje IX. ročník kampane *Vyzvi srdce k pohybu*“, s určením pre rôzne cieľové skupiny (z hľadiska veku, záujmu, profesie). Zvolenou formou bolo e-mailové oslovenie rôznych/vybraných subjektov v pôsobnosti RÚVZ Košice so žiadosťou o spoluprácu v propagačnej oblasti (ako ZŠ, SŠ, VŠ, školské internáty, domovy mládeže, MC/RC, CVČ, KC, DC, miestna samospráva, Úrad KSK, športové útvary, knižnice, vybrané poisťovne, KR PZ v Košiciach, ÚPSVaR Košice, vybrané podniky v regióne). V danej veci boli oslovení i zamestnanci RÚVZ Košice. **E-mail** (sprievodné slovo s odkazmi na tituly na webovom sídle RÚVZ Košice, pozri vyššie, a na titul z webovej stránky ÚVZ SR) bol odoslaný dňa 11.5.2021.

Odpočet realizovaných aktivít k *Svetovému dňu Pohybom ku zdraviu (10. máj)* bol v zmysle požiadavky zaslaný na ÚVZ SR dňa 14.6.2021.

Z ostatnej činnosti na podporu pohybovej aktivity u obyvateľstva môžeme menovať výjazdovú formu práce *Poradne optimalizovania pohybovej aktivity* (skr. POPA – pri RÚVZ Košice zriadená v roku 2019). Spolupráca sa zintenzívňuje so zariadeniami sociálnych služieb v oblasti edukačno-poradenských aktivít zameraných na „*Preveniu osteopénié a osteoporózy pohybom*“ a „*Kalanetiku*“.

Pre klientov/seniorov z dvoch denných centier v Košiciach (ďalej len „DC“), menovite DC pri MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice (od roku 2015) a DC pri MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice (od mája 2016), sa realizujú opakované stretnutia (cca v týždňových intervaloch), ktorých náplňou je podpora pohybovej aktivity cez krátky cvičebný program na posilnenie pohybového systému (v tempe primeranom veku a zdravotnému stavu účastníkov). V roku 2018 sa v tomto smere začala spolupráca s DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice a v roku 2019 s Kultúrnym domom Vyšná Myšľa, okres Košice-okolie.

Stretnutia so seniormi sa v roku 2021 uskutočňovali online prostredníctvom aplikácií Skype a Zoom, z dôvodu pandemickej situácie COVID-19. Uskutočnilo sa celkovo 187 stretnutí, z toho 78 aktivít na prevenciu osteoporózy (s celkovým počtom 423 účastí) a 109 aktivít kalanetiky (s celkovým počtom 585 účastí).

Za tri uvedené zariadenia sme v roku 2021 evidovali spolu 11 klientov/cvičencov (z toho 6 z DC MČ Košice-Sever; 4 z DC MČ Košice-KVP; 1 z DC MČ Košice-Dargovských hrdinov).

3. *Tabak, alkohol, drogy*

Zvýšenú pozornosť v rámci primárnej prevencie drogových závislostí venujeme vybraným skupinám obyvateľstva, ktoré sú vystavené riziku poškodenia zdravia v dôsledku užívania návykových látok, prioritne deťom a mládeži, ženám v reprodukčnom veku a sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

Často využívanými formami sú:

- výchovno-vzdelávacia a poradenská činnosť (napr. edukácia pre rôzne vekové skupiny, výkon Poradne na odvykanie od fajčenia);
- propagačná a edičná činnosť – tvorba a distribúcia informačných materiálov pre školskú mládež, kontaktné dospelé osoby (učitelia, rodičia atď.) a iné cieľové skupiny;
- účasť na informačných kampaniach (napr. pri príležitosti významných termínov s protidrogovou tematikou);

- participácia na preventívnych programoch, projektoch, úlohách zameraných na škodlivosť návykových látok a na zmysluplné využívanie voľného času (vrátane prípravy, koordinácie, realizácie, vyhodnocovania) v spolupráci s inými subjektmi;
- pôsobenie cez mienkotvorné médiá v oblasti propagácie aktivít a spôsobu života bez drog.

Edukačná činnosť vo vzťahu k školám je zameraná na prevenciu látkových závislostí (zahrňujúc problematiku legálnych a nelegálnych drog), na prevenciu nelátkových závislostí a súvisiace témy. Za hodnotené obdobie (rok 2021) sme v rámci územnej pôsobnosti RÚVZ Košice uskutočnili výchovno-vzdelávacie akcie na školách rôzneho stupňa (počnúc MŠ až po VŠ), na viacerých opakovane. Z didaktického hľadiska, podujatia zväčša pozostávali z teoretického výkladu, besedy, individuálnej i skupinovej práce. Rešpektujúc vekové kritérium, žiakom boli v rámci intervencií premietnuté videofilmy a distribuované zdravotno-výchovné materiály. Na prvom stupni ZŠ a v MŠ sa z hľadiska edukačných cieľov volila hravá forma oboznamovania sa s danou problematikou (využívanie prostriedkov, ako mimická bábka Adamko, maľovanky, premietnutie DVD – animovanej agitky „*Kde bolo tam bolo, fajčenie škodilo*“ a i.). U žiakov druhého stupňa ZŠ a na SŠ sa zisťovala spätná väzba, resp. prostredníctvom dotazníkovej metódy sa mapovali názory, postoje a poznatková úroveň z problematiky drog, drogových závislostí a osobitne tabakizmu. Študenti – fajčiari (na báze dobrovoľnosti) mali možnosť si otestovať na prístroji Smokerlyzer percentuálne množstvo alveolárneho CO vo výdychu.

Okrem školského prostredia sa aktivity realizovali aj v komunitných centrách pre mládež a dospelých.

V spojitosti s **informačno-propagačnou činnosťou** vo vzťahu k významným termínom venovaným problematike zdravia a drogovej prevencii sme reflektovali na nasledovné dni:

Významné termíny, ako **Svetový deň bez tabaku – 31. máj** a **Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi – 26. jún** sme v spádovom území RÚVZ Košice (územné obvody okresov Košice-mesto a Košice-okolie) dali do pozornosti prioritne žiackej populácii ako aj širokej verejnosti.

Činnosť spočívala v edukačných, informačno-poradenských a propagačných aktivitách (dištančným a prezenčným spôsobom) so zameraním na prevenciu látkových závislostí a podporu zdravého spôsobu života. Realizované boli formou interaktívnych prednášok, besied, poradenstva v prevencii fajčenia, s využitím učebných pomôcok (výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť, tlakomer, tukomer, DVD, informačno-propagačné materiály – letáky, skladačky od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR). V problematike prevencie tabakizmu bolo v ponuke poradenstvo pre fajčiarov (s doplnením o merania smokerlyzerom, príp. spirometrom a i.).

S akciami k daným svetovým dňom sa začalo 13.4.2021, posledne realizovaná aktivita sa konala 6.7.2021. Vykonaných bolo celkom 37 aktivít. Edukovaných bolo spolu 572 osôb (z toho 105 žiakov ZŠ, 437 študentov SŠ, 20 študentov VŠ, 10 dospelých klientov RS – ZPP). Cez POF bolo individuálne intervenovaných 47 osôb, skupinovo edukovaných bolo 238 osôb (študenti SŠ). S RÚVZ Košice na edukačno-poradenských akciách spolupracovalo 8 inštitúcií (t. j. 2 ZŠ, 4 SŠ, 1 VŠ/Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, 1 RS/ZPP Radosť, o. z.).

Informovanie verejnosti bolo zabezpečené propagáciou oboch významných termínov na webovom sídle RÚVZ Košice v priečinku Hlavné menu – Aktuality. Uverejnené boli štyri tituly: 1. „*Svetový deň bez tabaku – 31. máj: Dôvody na ukončenie závislosti od tabaku*“ (edícia RÚVZ Košice); 2. „*Prestať fajčiť sa dá*“ (edícia ÚVZ SR); 3. „*Ako prestať fajčiť!*“ – bilingválny leták slov.-rómsky (edícia RÚVZ Košice, KC Rankovce a OZ Stop fajčeniu); 4.

„Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi – 26. jún“ (edícia ÚVZ SR) – odkaz s presmerovaním na webovú stránku ÚVZ SR.

Rôznym subjektom v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie bola zaslaná informácia o významnom termíne „Svetový deň bez tabaku – 31. máj“ (emailovou cestou dňa 31.5.2021). Súčasťou informačno-propagačného e-mailu bolo sprievodné slovo s odkazmi na tituly na webovom sídle RÚVZ Košice (pozri ods. vyššie) a metodické usmernenie k spolupráci v propagačnej oblasti. Oslovení boli vybraní adresáti/cieľové skupiny (z hľadiska veku, záujmu, profesie), ako ZŠ, SŠ, VŠ, školské internáty, domovy mládeže, MC/RC, CVCČ, KC, DC, JDS, miestna samospráva, Úrad KSK, centrá pre deti a rodiny, ÚPSVaR Košice, knižnice, vybrané poisťovne, KR PZ v Košiciach, vybrané podniky v regióne.

Aktivity k vyššie zmieneným termínom sa konali pre nasledovné subjekty:

- Stredná priemyselná škola elektrotechnická, Komenského 44, Košice – prednášky dištančnou formou na tému „Zdravie, životný štýl“ (technicky zabezpečené cez platformu Zoom – z RÚVZ Košice); v dňoch: 13.4.2021 (III. A/2 vyuč. h); 14.4.2021 (III. D); 21.4.2021 (III. B); 22.4.2021 (III. F); 30.4.2021 (III. C, III. E); s celkovou účasťou cca 175 študentov III. ročníka (6 tried, z toho 1x2 vyuč. h, 5x1 vyuč. h);
- Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice – prednášky s diskusiou dištančnou formou na témy „Zdravý spôsob života: duševné zdravie; prevencia užívania návykových látok“ (2 vyuč. h); „Determinanty zdravia: Psychoaktívne látky a ich vplyv na zdravie“ (1 vyuč. h), technicky zabezpečené cez platformu Zoom – z RÚVZ Košice; dňa 15.4.2021; pre 10 študentov I. ročníka Bc. stupňa študijného odboru Verejné zdravotníctvo (1 skupina);
- Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice – prednášky s diskusiou (prezenčne) na témy „Prevencia tabakizmu a význam Poradne na odvykanie od fajčenia pri RÚVZ Košice“ (28.5.2021 pre III. AV/2 vyuč. h); „Problematika zneužívania návykových látok“ (7.5.2021 pre III. AV/1 vyuč. h, IV. AV/1 vyuč. h); edukovaných 10 študentov III. ročníka študijného odboru Asistent výživy (1 trieda) a 14 študentov IV. roč. št. odb. Asistent výživy (1 trieda);
- ZŠ Belehradská 21, Košice – výklad s besedou (prezenčne) „Problematika legálnych návykových látok zo zdravotného aspektu“ (8.6.2021, 3x1 vyuč. h/trieda), edukovaných 66 žiakov IX. ročníka a 6 študentiek I. roč. Mgr. stupňa odb. VZ na LF UPJŠ Košice (účasťou formou náčuvov); taktiež výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl a negatíva užívania legálnych a nelegálnych návykových látok“ (21.6.2021), s účasťou 65 žiakov IX. ročníka (3x1 vyuč. h/trieda);
- Stredná priemyselná škola dopravná, Hlavná 113, Košice – výklad s besedou (prezenčne) na tému „Zdravie, životný štýl: Prečo povedať tabaku – nie!“ a edukačno-poradenská intervencia Poradne na odvykanie od fajčenia (skr. POF) na tému „Propagácia Poradne na odvykanie od fajčenia: Výkon poradenstva pre fajčiarov“ (15.6.2021 pre I. D a I. P – po 2 vyuč. h; 16.6.2021 pre I. T a I. E – po 2 vyuč. h); s celkovou účasťou 88 študentov I. ročníka; štandardnú individuálnu intervenciu cez POF absolvovalo 19 študentov I. roč., z toho 15 chlapcov, 4 dievčatá (Fagerströmov dotazník, TK, meranie smokerlyzerom, spirometrom, % tuku v tele, BMI, dĺžka fajčenia); u ďalších 3 študentov I. roč. (2 chlapci, 1 dievča) bola vykonaná mini-intervencia (Fagerströmov dotazník, TK, meranie smokerlyzerom, BMI, dĺžka fajčenia);

- Špeciálna ZŠ Rovníková 11, Košice – výklad s besedou (prezenčne) na tému „*Problematika legálnych a nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu, s akcentom na alkohol a tabak*“ (15.6.2021, 2x1 vyuč. h/1 trieda), edukovaných 39 žiakov druhého stupňa a 3 študentiek I. roč. Mgr. stupňa odb. VZ na LF UPJŠ Košice (účasťou formou náčuvov);
- Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice – prednáška s diskusiou (prezenčne) na tému „*Problematika legálnych návykových látok zo zdravotného aspektu*“ (23.6.2021 pre I. roč./3 vyuč. h, t. j. 1 vyuč. h/trieda; 25.6.2021 pre II. roč./3 vyuč. h, t. j. 1 vyuč. h/trieda); skupinovo edukovaných 80 študentov I. roč. a 70 študentov II. roč.; individuálne poradenstvo cez POF (mini-intervencia a meranie smokerlyzerom) absolvovalo 25 študentov I. roč./fajčiarov (z celkového počtu 80 účastníkov edukácie cez POF);
- Združenie príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačné stredisko pre ľudí s duševnými poruchami, Bauerova 1, Košice – výklad s besedou (prezenčne) na tému „*Problematika legálnych návykových látok zo zdravotného aspektu*“ (6.7.2021); edukovaných 10 dospelých klientov denného stacionára a 1 študent VI. roč. LF v Hradci Králové – Univerzita Karlova (účasť formou náčuvov aj aktívne/príspevkom do diskusie).

V zmysle požiadavky ÚVZ SR bol odpočet činnosti k Svetovému dňu bez tabaku (31. máj) za RÚVZ Košice zaslaný 30.6.2021 a odpočet činnosti k Medzinárodnému dňu proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi (26. jún) zaslaný 19.7.2021.

Medzinárodný deň povedomia o fetálnom alkoholovom syndróme – 9. september bol z hľadiska informačno-propagačných cieľov daný do povedomia širokej verejnosti prostredníctvom informačného letáka pod rovnomeným názvom, na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinkoch Aktuality, resp. Hlavné menu – O nás – Odborné útvary – Podpora zdravia – Príspevky odboru), od septembra 2019 doteraz.

Písomne boli oslovené vybrané inštitúcie v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, vo veci „*Informácia o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – aktualizovaná ponuka tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít*“ (zahrňujúc predmetný termín), list bol zaslaný e-mailovou cestou dňa 8.9.2021. Určený bol adresátom, ako materské, základné a stredné školy, stredoškolské internáty, centrá voľného času, detské domovy/centrá pre deti a rodiny, miestna samospráva a denné centrá, Jednota dôchodcov Slovenska, materské/rodičovské/rodinné centrá, komunitné centrá a i.

Ponúkané výchovno-vzdelávacie aktivity sú zamerané na zvýšenie informovanosti o nebezpečenstvách konzumácie alkoholu počas tehotenstva a primárne určené cieľovej skupine žien od 15 do 35 rokov. Spojené sú s výkladom a diskusiou, s využitím učebných pomôcok, ako tematická prezentácia, okuliare simulujúce opitosť, premietnutie DVD filmu „*Až do dna...*“ a/alebo „*Vplyv pitia alkoholu počas tehotenstva na vývin plodu*“.

V roku 2021 boli aktivity tohto zamerania realizované konkrétne v:

- SZŠ Moyzesova 17, Košice – 2 prednášky s diskusiou – v dňoch 7.9.2021 pre 13 študentov IV. roč. a 10.9.2021 pre 17 študentov III. ročníka; taktiež dňa 1.10.2021 pre 16 študentov III. ročníka;
- Špeciálna ZŠ Inžinierska 21, Košice – výklad s besedou – dňa 30.9.2021 pre 25 žiakov 2. stupňa (sociálne znevýhodnená skupina).

Svetový deň duševného zdravia – 10. október sme edukačnými aktivitami dali do pozornosti žiackej aj študentskej populácii. Akcie sa konali v nasledovných školách:

- Gymnázium, Šrobárova 1, Košice – 8 prednášok s diskusiou na tému „*Zdravý spôsob života: Podpora duševného zdravia*“, v dňoch 11.10.2021 (3x prednáška s diskusiou pre

II. roč.); 12.10.2021 (1x prednáška s diskusiou pre II. roč.); 14.10.2021 (2x prednáška s diskusiou pre II. roč.); 21.10.2021 (1x prednáška s diskusiou pre I. roč.); 22.10.2021 (1x prednáška s diskusiou pre I. roč.); s celkovou účasťou 62 študentov I. roč. a 151 študentov II. roč.;

- Súkromné gymnázium Katkin park 2, Košice – 2 prednášky s diskusiou na tému „Zdravý spôsob života: Podpora duševného zdravia“, dňa 19.10.2021 pre 40 študentov I. roč. (2 triedy);
- ZŠ Gemerská 2, Košice – 2x výklad s besedou na tému „Duševné zdravie ako neoddeliteľná súčasť celkového zdravia“, dňa 4.11.2021 pre 46 žiakov VIII. ročníka;
- ZŠ Kežmarská 28, Košice – 3x výklad s besedou na tému „Duševné zdravie ako neoddeliteľná súčasť celkového zdravia“, dňa 30.11.2021 pre 64 žiakov VII. ročníka.

Činnosť v súvislosti s významným termínom **Európsky týždeň boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)** spočívala v edukačných a edukačno-poradenských aktivitách realizovaných v spádovom území RÚVZ Košice (územné obvody okresov Košice-mesto a Košice-okolie), zameraných na prevenciu látkových a nelátkových závislostí (formou interaktívnych prednášok, besied, poradenstva v prevencii fajčenia, s využitím učebných pomôcok: výučbových prezentácií, drogového kufra, okuliarov simulujúcich opitost', DVD, informačno-propagačných materiálov – letákov, skladačiek od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR). V problematike prevencie fajčenia bolo v ponuke poradenstvo pre fajčiarov (doplnené meraním hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu smokerlyzerom; v indikovaných prípadoch funkčné vyšetrenie pľúc spirometrom a i.).

Predmetná činnosť sa realizovala **na 10 školách** v časovom úseku od 11.10.2021 do 16.12.2021 (pozri prehľad). Vykonaných bolo celkovo 37 aktivít. Edukovaných bolo sumárne **617** osôb (z toho 15 detí MŠ, 172 žiakov ZŠ, 423 študentov SŠ a 7 študentov VŠ).

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Európskemu týždňu boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)

P. č.	Miesto konania (inštitúcia)	Termín konania	Cieľová skupina (počet edukovaných)	Forma, názov a počet aktivít
1.	Gymnázium, Šrobárova 1, Košice	11.10.2021 (3 vyuč. h/II. roč.) 12.10.2021 (1 vyuč. h/II. roč.) 14.10.2021 (2 vyuč. h/II. roč.) 21.10.2021 (1 vyuč. h/I. roč.) 22.10.2021 (1 vyuč. h/I. roč.)	študenti I. roč. (v počte 62) študenti II. roč. (v počte 151).	(8x) prednáška s diskusiou (celkom 8 vyuč. h) na tému „Zdravý spôsob života: Podpora duševného zdravia“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
2.	Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice	3.11.2021 (2 vyuč. h) 24.11.2021 (2x2 vyuč. h)	študenti I. ročníka Mgr. stupňa, študijného odboru Verejné zdravotníctvo, dennej formy štúdia na LF UPJŠ Košice (v počte 7)	(2x) seminár dištančnou formou (celkom 2 vyuč. h) na tému „Intervenčné programy zamerané na prevenciu látkových a nelátkových závislostí“ (4x) online prednášky s diskusiou (celkom 4 vyuč. h) na tému „Prevencia závislostí; Rizikové a protektívne faktory; Príklady preventívnych programov, aktivít“ (učebné pomôcky: 4 výučbové prezentácie, ukážka drogového kufra)

				a okuliarov simulujúce opitost').
3.	Súkromná ZŠ Kechnec 13, okres Košice-okolie	8.11.2021 (2 vyuč. h)	žiaci VII. a VIII. ročníka (v počte 43)	(2x) výklad s besedou na tému „ <i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
4.	Školský internát pri SPŠ elektrotechnickej, Komenského 42, Košice	9.11.2021 (2 vyuč. h)	študenti I. ročníka (v počte 42)	(2x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
5.	SOŠ agrotechnická – Agrotechnikai Szakközépiskola, Hlavná 54, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	15.11.2021 (2 vyuč. h)	študenti II. ročníka (v počte 30)	(2x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika drogových závislostí zo zdravotného aspektu</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
6.	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	16.12.2021 (1x vyuč. h/IV. roč.)	študenti IV. roč. (v počte 13)	(2x) prednáška s diskusiou na tému „ <i>Prevencia látkových a nelátkových závislostí</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
		19.11.2021 (1x vyuč. h/III. roč.)	študenti III. roč. (v počte 17)	
7.	Špeciálna ZŠ, Inžinierska 24, Košice	16.12.2021 (2x4 vyuč. h)	študenti I. ročníka (v počte 108)	(4x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu</i> “; (4x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika nelátkových závislostí a kyberšikany</i> “ v rámci školskej preventívnej akcie „ <i>Svoj život si riadiš ty!</i> “ (výučbová prezentácia online formou cez platformu Zoom).
		19.11.2021 (1x vyuč. h)	žiaci 2. stupňa/ sociálne znevýhodnená skupina (v počte 18)	(1x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika legálnych a nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu s akcentom na tabak, alkohol a fetovanie</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
8.	ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	22.11.2021 (1x vyuč. h)	žiaci VIII. roč./sociálne znevýhodnená skupina (v počte 21)	(1x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika legálnych a nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu s akcentom na tabak, alkohol a fetovanie</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
9.	ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	22.11.2021 (2x2 vyuč. h)	žiaci IX. ročníka (v počte 90)	(2x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika legálnych a nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu</i> “; (2x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika nelátkových závislostí a kyberšikany</i> “ (učebné pomôcky: výučbové prezentácie, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
10.	MŠ Kostolná 280, Ruskov, okres Košice-okolie	3.12.2021 (1 vyuč. h)	deti v prípravnej triede MŠ (v počte 15)	(1x) výklad s besedou na tému „ <i>Problematika legálnych návykových látok a nelátkových závislostí. (závislosti od mobilu, PC hier, nástrahy internetu)</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).

Informačno-propagačné aktivity pre verejnosť k danému termínu zahŕňali:

- **písomné oslovenie vybraných inštitúcií** v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, t. j. zostavenie informačno-propagačného listu vo veci „*Informácia*

o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – aktualizovaná ponuka tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít“ (zahŕňujúc predmetný termín), s určením pre adresátov, ako materské, základné a stredné školy, stredoškolské internáty, centrá voľného času, detské domovy/centrá pre deti a rodiny, miestna samospráva a denné centrá, Jednota dôchodcov Slovenska, materské/rodičovské/rodinné centrá, komunitné centrá a i. List bol inštitúciám zaslaný e-mailovou cestou dňa 8.9.2021;

- **informovanie verejnosti** prostredníctvom informácií (príp. s fotodokumentáciou) z uskutočnených aktivít, uverejňovaných na webových stránkach spolupracujúcich subjektov (škôl) – priebežne;
- **informačno-propagačná aktivita pre verejnosť** – zverejnenie titulu pod názvom „Európsky týždeň boja proti drogám“ **na webovej stránke RÚVZ Košice** – Aktuality (t. j. odkazu s presmerovaním na webové sídlo ÚVZ SR), od novembra doteraz.

Odpočet realizovaných aktivít k *Európskemu týždňu boja proti drogám* za RÚVZ Košice bol podľa požiadavky ÚVZ SR, zaslaný emailom dňa 10.12.2021.

V **Poradni na odvykanie od fajčenia** (skr. POF) sme v hodnotenom období poskytli poradenstvo individuálnou formou pre 64 klientov. Dominoval produktívny vek a záujem o jednorazovú intervenciu. Prehľad realizovaných aktivít POF uvádzame aj v **bodoch 9.2, 9.5, 9.6** a vo Výročnej správe RÚVZ Košice za rok 2021. Základné informácie o Poradni na odvykanie od fajčenia sú verejnosti k dispozícii na webovom sídle RÚVZ Košice (v položke Servis – Poradne zdravia).

Poradenstvo formou telefonickej Linky pomoci na odvykanie od fajčenia v rozsahu SR sa vykonávalo podľa zákona č. 89/2016 Z. z. o výrobe, označovaní a predaji tabakových výrobkov a súvisiacich výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 8 ods. 1 pís. b). Na základe rozhodnutia hlavného hygienika SR a metodického pokynu ÚVZ SR, linku pomoci prevádzkujú všetky RÚVZ v SR podľa stanoveného harmonogramu, v 2-týždňových intervaloch počas pracovných dní v čase od 8:00 do 15:00 h. RÚVZ Košice disponoval telefónnou linkou v období od 26.7.2021 do 6.8.2021. Počet volaní (prichádzajúcich hovorov) bolo celkovo 28, z toho 15 neopodstatnených. Po skončení prevádzky telefonickej služby na RÚVZ Košice, zabezpečilo sa odovzdanie mobilného telefónu spolu s príslušenstvom osobným doručením na RÚVZ Trebišov. Ten v rámci zostaveného harmonogramu pokračoval v konzultačno-poradenskej činnosti cez linku pomoci. Spätnú väzbu o prevádzkovaní linky na RÚVZ Košice (vyhodnotenie) sme na základe požiadavky zaslali na ÚVZ SR (30.8.2021).

V hodnotenom období sme sa zúčastnili nižšie uvedených **odborných a vzdelávacích podujatí**, tematicky korešpondujúcich s danou prioritou, t. j.:

- online zasadnutia pracovnej skupiny „Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí“ (3.3.2021). Organizátor: Úrad verejného zdravotníctva SR, Odb. PZaVkZ (účasť v rámci členstva v uvedenej pracovnej skupine s pôsobnosťou pre SR);
- online multidisciplinárneho vzdelávania „Kyberšikana I. časť“ (18.3.2021). Organizátori: Ústredie PSVaR Bratislava, Územné obvody koordinácie Košice a Trebišov;
- zasadnutia Krajskej komisie pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti OÚ Košice (Okresný úrad Košice, Komenského 52, Košice, 8.11.2021). Organizátor: Okresný úrad Košice (účasť v rámci členstva v komisii).

Na základe vyžiadania ÚVZ SR sme predkladali informácie o plnení úloh, stanoviská, vyjadrenia k vybraným materiálom koncepcnej, strategickej povahy. Napríklad zaslali sme reakcie na nasledovné materiály, resp. problematiky:

- ad online zasadnutie pracovnej skupiny Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí (Webex, 3.3.2021) a návrhy, námety, nápady ohľadom foriem a metód práce v súčasných zmenených podmienkach, vyplývajúcich z pandémie COVID-19 a tiež v budúcnosti (po „koronakríze“) v oblasti zamerania pracovnej skupiny – žiadosť o návrhy foriem a metód práce – odpoveď e-mailom zaslaná 10.3.2021;
- ad plnenie úloh rezortu zdravotníctva v oblasti „Alkohol“ za rok 2020 v rámci Stratégie prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v SR (v zmysle realizácie zdravotno-výchovných aktivít v prevencii nadmernej konzumácie alkoholu predovšetkým u detí a mládeže, s cieľom zvýšiť informovanosť o škodlivých účinkoch alkoholu) – žiadosť o zaslanie informácií – požadované podklady za rok 2020 predložené e-mailom 19.3.2021;
- ad plnenie úloh za rok 2020 v rámci Stratégie zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky v SR v rokoch 2011 – 2020 (Národného plánu SR pre BECEP 2011 – 2020) – bodu B Zníženie dopravnej nehodovosti v dôsledku požitia alkoholu a drog (vrátane liekov), úloh B.1.2 a B.2.3 – žiadosť o zaslanie informácií – požadované podklady za rok 2020 predložené e-mailom 30.3.2021;
- ad pracovná skupina Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí – spolupráca pri tvorbe jednotnej prezentácie a odborných podkladov k prezentácii v oblasti prevencie drogových závislostí, za účelom online edukácie – žiadosť o návrhy a pripomienky – odpoveď e-mailom zaslaná 6.4.2021;
- ad pracovná skupina Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí – najčastejšie otázky k téme „Stres“ spolu s odpoveďami ako podklad k uverejneniu na webových stránkach RÚVZ v SR – pripomienkovanie a požiadavka o návrhy k téme – odpoveď e-mailom zaslaná 6.4.2021;
- ad plnenie úlohy č.I.4.1.3. (Zabezpečenie univerzálnej prevencie – výchovou predovšetkým detí a mládeže k zdravému životnému štýlu, zdravotnou osvetou v oblasti drogovej problematiky a užívania legálnych i nelegálnych návykových látok) z Akčného plánu realizácie Národnej protidrogovej stratégie SR na obdobie rokov 2017 – 2020 v rezorte zdravotníctva za rok 2020 – žiadosť o poskytnutie informácií – požadované podklady za rok 2020 zaslané e-mailom 20.4.2021;
- ad pracovná skupina Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí – návrh aktivít v rámci aktualizácie NPPZ oblasť Duševné zdravie – žiadosť o stanovisko – odpoveď e-mailom zaslaná 10.5.2021;
- ad pracovná skupina Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí – návrhy aktivít/definovanie úloh v súvislosti s nadchádzajúcou aktualizáciou Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2021 – 2030 (za rezort zdravotníctva) – žiadosť o spoluprácu – odpoveď e-mailom zaslaná 20.7.2021.

4. Zdravé pracovné a životné podmienky

a) pracovné prostredie

V rámci podpory zdravého spôsobu života na pracoviskách a v ďalších subjektoch sme participovali ako spoluorganizátori najmä na akciách poradenského charakteru (ako napr. Deň zdravia), s určením pre vybrané profesijné, záujmové a i. skupiny, pozri **body 9.1/A.I.2, 9.4.**

b) životné prostredie

Z významných termínov v oblasti životného prostredia bol daný do pozornosti **Svetový deň vody – 22. marec** (vyhlásený OSN v roku 1993). Aktivity mali vzhľadom na prijaté epidemiologické usmernenia Hlavného hygienika SR v súvislosti s nepriaznivým vývojom epidemiologickej situácie vo výskyte ochorenia COVID-19 spôsobeného koronavírusom (SARS-CoV-2), podľa oznamu na webovom sídle RÚVZ Košice, iný charakter. Zrušené bolo plánované bezplatné laboratórne vyšetrenie vzoriek vody z individuálnych vodných zdrojov v ukazovateľoch dusičnany a dusitany. Zamestnanci Odboru hygieny životného prostredia a zdravia poskytovali záujemcom odborné poradenstvo telefonickou cestou v problematike zdravotnej bezpečnosti pitnej vody z verejných vodovodov a ochrany individuálnych vodných zdrojov, čistenia studní, dezinfekcie pitnej vody, kvality vody atď. Odborné informácie, týkajúce sa najmä kontaminácie vody v individuálnych zdrojoch pitnej vody v dôsledku povodní a záplav sú priebežne zverejňované aj na webovom sídle úradu v sekcii Servis: Povodeň–Záplava.

Každoročne na základe spolupráce s Magistrátom mesta Košice predkladáme písomný podklad pre zápis do **Kroniky mesta Košice** (stručnú charakteristiku činnosti RÚVZ Košice, zaznamenané zmeny, výsledky, ktorými sme sa podieľali na rozvoji mesta Košice za uplynulý rok). Materiál so sprievodným listom bol magistrátu postúpený 30. apríla 2021.

V rámci členstva pôsobíme v dvoch odborných poradných skupinách, t. j. pre **oblasť "Košice – Zdravé a čisté mesto"** a pre **oblasť "Košice – Sociálne mesto"** Programu rozvoja mesta Košice na roky 2015 – 2020 s výhľadom do roka 2025 (s pôsobnosťou v rozsahu mesta Košice), zriadené Mestom Košice.

Na medzinárodnej úrovni sme členmi **expertnej skupiny EÚ pre sociálne determinanty zdravia a nerovnosti v oblasti zdravia**.

Viacročne sa spolupracuje s ÚPSVaR Košice v problematike prevencie násilia páchaného na deťoch – v súvislosti s realizáciou cieľov **Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím** a **Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím** (formou pracovných a koordinačných stretnutí, vzdelávania a preventívnych aktivít). Účasť na odborných podujatiach v danom smere uvádza **bod 9.5**. V nadväznosti na zameranie národnej stratégie a projektu, realizujeme edukačné aktivity na prevenciu kyberšikany, prevenciu nelátkových závislostí a súvisiace témy (v spolupráci so školami, ÚPSVaR Košice, KR PZ Košice), napr. **bod 9.1 – A.I.3.** (Tabak, alkohol, drogy).

II. Špecifické opatrenia zamerané na najčastejšie vyskytujúce sa chronické neinfekčné ochorenia

1. Kardiovaskulárne ochorenia (ďalej len „KVO“)

V oblasti prevencie chronických ochorení dlhodobo participujeme na pozitívnom ovplyvňovaní zdravotného uvedomenia a zvyšovaní informovanosti obyvateľstva o rizikových faktoroch KVO.

Primárnu prevenciu KVO realizujeme najmä cestou základnej Poradne zdravia, Poradne na odvykanie od fajčenia, edukačnými aktivitami na podporu zdravého spôsobu života a každoročnou propagáciou významného termínu SZO a Svetovej federácie srdca **Svetového dňa srdca – 29. september**, vyhláseného v roku 2000 (pred rokom 2012 pripomínaného v poslednú septembrovú nedeľu). V roku 2021 sme uvedený termín dali do pozornosti verejnosti, resp. vybraným cieľovým skupinám prostredníctvom zintenzívnenej osvetovej činnosti v tomto smere, poskytovanej v rámci služieb Poradne zdravia v mesiaci september (pozri napr. **body 9.1 – A.I.3, A.II.2, A.II.3, 9.4, 9.6**).

ÚVZ SR a osem krajských RÚVZ v SR (vrátane RÚVZ Košice) sa prostredníctvom poradní zdravia zapojilo (od 1.7.2018) do celoslovenského projektu „*Od srdca k srdcu*“. Projekt je zameraný na skrining rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení vrátane cievnej mozgovej príhody, t. j. najmä dvoch hlavných rizikových faktorov, ako vysoký krvný tlak a najčastejší typ srdcovej arytmie – predsieňová (atriálna) fibrilácia. Generálnym partnerom projektu je spoločnosť Interpharm Slovakia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s. Odbornými partnermi sú Farmaceutická fakulta UK v Bratislave a Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach.

V rámci poradenskej i tematickej edukačnej činnosti v roku 2021 boli v súvislosti s projektom uskutočnené merania krvného tlaku (tlakomerom s funkciou detekcie atriálnej fibrilácie) u klientov Poradne zdravia, resp. vo vybraných prípadoch u edukovaných osôb.

Z informačno-propagačných aktivít k danému projektu môžeme menovať nasledovné:

- zhotovenie dvoch tematických panelov v budovách RÚVZ Košice (na Rooseveltovej 8 a Ipeľskej 1 v Košiciach);
- uverejnenie informačných materiálov na webovom sídle RÚVZ Košice, v položke Aktuality, pod titulmi „*Od srdca k srdcu – projekt prevencie cievnej mozgovej príhody*“ (sprievodné slovo s prezentáciou a presmerovaním na stránku adc.sk); „*Svetový deň srdca – Projekt „Od srdca k srdcu*“ (tlačová správa ÚVZ SR);

V rámci uvedenej priority bol v roku 2015 vypracovaný návrh projektu s názvom „*Zisťovanie rizika výskytu kardiovaskulárnych ochorení u vybraných cieľových skupín skriningovým vyšetrením rizikových faktorov ako aj príjmu soli zo stravy*“. Projekt je pilotný a vychádza z cieľov aktualizovaného NPPZ a plnenia uznesenia č. 1 z 3. zasadnutia Ústrednej koordinačnej rady na ochranu a podporu zdravia. Na jeho riešení participujú odbory, ako hygiena výživy, hygiena detí a mládeže, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena životného prostredia a zdravia, chemické analýzy (alternatívne odbor mikrobiológie životného prostredia). Cieľovou skupinou projektu sú zamestnanci z troch rôznych typov pracovísk (priemyselné odvetvie, materské školy a zariadenie sociálnych služieb). Obsahovo je zameraný na výživovú hodnotu a pestrosť stravy (vo vzťahu k odporúčaným výživovým dávkam) vo vybraných zariadeniach a prevenciu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení na individuálnej/skupinovej úrovni.

Nadväzujúc na daný projekt a informačno-propagačnú oblasť smerom k materským školám, môžeme spomenúť distribúciu dvoch materiálov z edície ÚVZ SR, konkrétne letáka „Sol’ (nie) je nad zlato“ (vyrobeného s finančnou a odbornou pomocou SZO v rámci Dvojročnej dohody o spolupráci s MZ SR na roky 2018-2019) a pexesa „Zdravé a nezdravé potraviny“.

2. Diabetes mellitus (ďalej len „DM“)

Podľa NPPZ základnou formou prevencie DM je racionalizácia životného štýlu a vytvorenie podmienok pre realizáciu zdravého životného štýlu (pravidelná a primeraná fyzická aktivita, racionálna energeticky vyvážená strava, kde zdrojom živín sú tzv. zdravé potraviny), redukcia telesnej hmotnosti (v prípade nadváhy alebo obezity), redukcia stresu.

Príležitosťou k aktivitám je významný termín Medzinárodnej diabetickej federácie (skr. IDF), podporovaný SZO, **Svetový deň diabetu – 14. november**, v roku 2021 s témou „*Prístup k starostlivosti o diabetes*“.

Realizovaná činnosť spočívala v *edukačných, edukačno-poradenských a informačno-propagačných aktivitách* s polytematickým zameraním – prevencia diabetes mellitus a rizikové faktory ochorenia, zdravý spôsob života, správna výživa, podpora pohybovej aktivity a v neposlednom rade prevencia nadváhy a obezity (formou interaktívneho výkladu s besedou, prednášky s diskusiou, s využitím výučbových prezentácií; formou poradenstva

v rámci základnej Poradne zdravia, spojeného s distribúciou informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice; prostredníctvom príspevkov k významnému dňu na webovom sídle úradu a účasťou na vzdelávacích podujatiach a pod.).

S cieľovými preventívnymi aktivitami k svetovému dňu sa začalo 16.9.2021, posledná akcia bola realizovaná 3.12.2021 (pozri prehľad). **Edukovaných** bolo sumárne **655** osôb (z toho 120 detí MŠ, 483 žiakov ZŠ, 30 študentov SŠ, 7 študentov VŠ, 15 seniorov). **Poradensky intervenovaných** bolo **62** osôb rôzneho veku (z toho 54 seniorov). **Spolupracujúcich inštitúcií** na aktivitách bolo **16** (t. j. 4 MŠ, 8 ZŠ, 1 SŠ, 1 VŠ/Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika Košice, 2 ZSS).

Informačno-propagačná činnosť zahŕňala:

- písomné oslovenie vybraných inštitúcií v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, formou listu vo veci: „*Informácia o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – ponuka tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít*“ (zahrňujúc *Svetový deň diabetu – 14. november*), rozposlaného e-mailom dňa 8.9.2021;
- informovanie verejnosti prostredníctvom materiálu pod názvom „*Svetový deň diabetu – 14. november*“ (rovnomenne sprievodné slovo a prezentácia z edície RÚVZ Košice ako aj plagát z edície ÚVZ SR na webovom sídle RÚVZ Košice v priečinkoch, ako Aktuality/Archív, resp. O nás/Odborné útvary/Podpora zdravia a výchova k zdraviu – Príspevky odboru – stály titul).

Prehľad edukačných a edukačno-poradenských aktivít (časovo zoradených):

- *Ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia* (vyšetrenie na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) pre Denné centrum seniorov MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice, dňa 16.9.2021, s účasťou **11 seniorov** – klientov DC.

Ponúkané služby a sledované parametre na uvádzaných akciách (pozri prehľad): vyšetrenie celkového cholesterolu, HDL, LDL, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Reflotron; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pása, bokov), výpočet indexu telesnej hmotnosti (BMI) a centrálnej obezity (WHR); stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi, pulzu; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačených informačných materiálov a i.;

- *Výklad s besedou (2x) na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“* pre MŠ Oštepová 1, Košice, dňa 27.9.2021, s účasťou **32 detí predškolského veku**;
- *Výklad s besedou (2x) na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“* pre MŠ Mládežnícka 2, Košice, dňa 5.10.2021, s účasťou **36 detí predškolského veku**;
- *Ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia* (vyšetrenie na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) pre Stredisko sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice, dňa 7.10.2021, s účasťou **10 seniorov** – klientov zariadenia.

Tamtiež prednáška s diskusiou na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na prevenciu osteoporózy – udržanie primeranej pohybovej aktivity, prevencia pádov a úrazov. Prevencia vzniku diabetes mellitus, príznaky, komplikácie a liečba“, dňa 18.10.2021, s účasťou **15 seniorov** – klientov zariadenia;

- Výklad s besedou (2x) na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“ pre MŠ Turgenevova 1, Košice, dňa 14.10.2021, s účasťou **40 detí predškolského veku**;
- Prednáška s diskusiou (2 vyuč. h) – dištančnou formou, technicky zabezpečené cez platformu Zoom (z RÚVZ Košice), téma aktivity „Aktuálne intervenčné programy zamerané na podporu správnej výživy a pohybovej aktivity“ pre Lekársku fakultu Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice, dňa 20.10.2021 (AR 2021/22), s účasťou **7 študentov** I. roč. Mgr. st., študijného odboru Verejné zdravotníctvo;
- Tamtiež* prednáška s diskusiou (2 vyuč. h) – dištančnou formou, technicky zabezpečené cez platformu Zoom (z RÚVZ Košice), téma aktivity „Intervenčné programy zamerané na prevenciu diabetes mellitus“, dňa 27.10.2021 (AR 2021/22), s účasťou **7 študentov** (z rovnakej skupiny);
- Výklad s besedou (2x) na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na diabetes mellitus 2. typu. Riziká nadmerného príjmu sacharidov v strave, riziká pitia sladených, kolových a energetických nápojov“ pre ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 22.10.2021, s účasťou **44 žiakov** IX. roč.;
- Výklad s besedou (2x) „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“ pre Súkromnú ZŠ Kechnec 13, okres Košice-okolie, dňa 25.10.2021, s účasťou **52 žiakov** II. až IV. roč.;
- Výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“ pre MŠ Kostolná 10, Geča, okres Košice-okolie, dňa 8.11.2021, s účasťou **12 detí predškolského veku**;
- Výklad s besedou (2x) na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“ pre Cirkevnú ZŠ s MŠ sv. Gorazda, Juhoslovanská 2, Košice, dňa 10.11.2021, s účasťou **45 žiakov** I. až II. roč.;
- Výklad s besedou (2x) na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na diabetes mellitus 2. typu. Riziká nadmerného príjmu sacharidov v strave, riziká pitia sladených, kolových a energetických nápojov“ pre Špeciálnu ZŠ Inžinierska 24, Košice, dňa 11.11.2021, s účasťou **48 žiakov** 1. až 2. stupňa zo sociálne znevýhodneného prostredia;
- Prednáška s diskusiou pre študentov III. roč. na tému „Súčasná situácia vo výskyte obezity a diabetes mellitus 2. typu“ a prednáška s diskusiou pre študentov IV. roč. na tému „Výživa a diabetes mellitus 2. typu“ pre Strednú zdravotnícku školu, Moyzesova 17, Košice, v dňoch 12.11.2021 (pre **17 študentov** III. roč.), 16.11.2021 (pre **13 študentov** IV. roč.);
- Výklad s besedou (8x) v 3 základných školách na tému „Správny pitný režim ako súčasť zdravého životného štýlu. Riziká pitia sladených, kolových a energetických nápojov u detí“, t. j. pre ZŠ Ľ. Fullu, Maurerova 21, Košice, dňa 24.11.2021, s účasťou **65 žiakov** III. a IV. roč.; ZŠ Hroncova 23, Košice, dňa 25.11.2021, s účasťou **76 žiakov** IV. roč.; ZŠ Bukovecká 17, Košice, dňa 26.11.2021, s účasťou **42 žiakov** IV. a VI. roč.

Aktivity boli súčasťou projektu „*Si to, čo piješ*“, zameraného na správny pitný režim detí a znižovanie konzumácie sladených a energetických nápojov (organizovaného Tlačovou agentúrou detí a mládeže, Jantárová 10, Košice). Zamestnanci Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu – ako odborný partner projektu – realizovali edukačné aktivity v školách a brali členstvo v porote výtvarnej súťaže, ktorá bola súčasťou daného projektu;

- Výklad s besedou (6x) na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí*“ pre Súkromnú ZŠ Dneperská 1, Košice, v dňoch 29.11.2021; 2.12.2021; 3.12.2021, s účasťou **111 žiakov** III. a IV. roč.;
- *Ponuka služieb stabilnej základnej Poradne zdravia* (vyšetrenie na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) v rámci PCOPZ pri RÚVZ Košice, v časovom horizonte od 1.1.2021 do 25.11.2021, klientmi boli osoby vo veku 20+ (celkový počet prvovýšetrených a opakovane vyšetrených **klientov 41**, z toho prvovýšetrených 15 osôb – 2 muži a 13 žien; opakovane vyšetrených 26 osôb – 4 muži a 22 žien);
- Účasť zamestnancov Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu pri RÚVZ Košice na vzdelávacích podujatiach – webinároch (online, pasívne) pod názvami:
  - „*Diabetes mellitus a zlyhávanie srdca: Potreba včasnej diagnostiky a manažmentu – 1. časť*“, dňa 18.11.2021 (hlavní organizátori: SLK v spolupráci s Lekár, a. s.);
  - „*Manažment diabetika a riziká srdcového zlyhávania: Srdcové zlyhávanie u pacientov s diabetes mellitus – 2. časť*“, dňa 25.11.2021 (hlavní organizátori: SLK a Lekár, a. s.).

Na základe požiadavky ÚVZ SR, bol predložený prehľad zdravotno-výchovných aktivít pri príležitosti *Svetového dňa diabetu (14. november)*, realizovaných v spádovom území RÚVZ Košice emailovou cestou dňa 15.12.2021.

3. Vybrané nádorové ochorenia

Na prevencii nádorových ochorení sa podieľame hlavne poradenskou činnosťou a účasťou na edukačných kampaniach. V aktivitách spolupracujeme najmä s neziskovou organizáciou Ligou proti rakovine, pobočkou Košice, Klubom turistov „*Medicína*“ Košice a Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., viac v **bode 9.4**.

Zdravotno-výchovnou činnosťou sme podporili významný termín *Svetový deň rakoviny – 4. február*, vyhlásený Medzinárodnou úniou proti rakovine/UICC. Téma trojročnej kampane 2019 – 2021 znela „*Ja som a ja budem*“. Jej cieľom bolo vzbudiť v jednotlivcoch zamyslenie sa nad tým, ako môžu oni sami konať v záujme prevencie rakoviny a šíriť túto myšlienku ďalej.

V rámci prevencie onkologických ochorení zahájili RÚVZ v SR v mesiaci február, v nadväznosti na Svetový deň rakoviny, a s výkonom počas roka 2021, rôzne edukačné aktivity so zameraním na najčastejšie sa vyskytujúce nádorové ochorenia, prevenciu rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva, konečníka. Cieľom aktivít bolo zvýšiť povedomie o rizikových faktoroch vybraných onkologických ochorení, o možnostiach ich prevencie a zásadách zdravého životného štýlu.

Informačno-propagačná činnosť k danému termínu z našej strany bola zameraná na:

- zostavenie tematických informačných panelov (t. j. nástenné vystavenie informačných materiálov), za účelom propagácie svetového dňa a poskytnutia informácií o prevencii rakoviny, vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice (v ústrednom pracovisku na Ipeľskej 1 a v dvoch detašovaných pracoviskách: Rooseveltova 8 a Senný trh 4 v Košiciach), s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;

- propagáciu informačných materiálov k svetovému dňu a primárnej prevencii rakoviny na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Hlavné menu – Odborné útvary – Podpora zdravia);
- distribúciu informačno-propagačných materiálov spojenú s konzultáciami, resp. odborným poradenstvom so zameraním na primárnu prevenciu onkologických ochorení, s určením pre všetkých klientov základnej Poradne zdravia, ktorí poradňu navštívili nielen v mesiaci február 2020.

Nižšie uvádzame *prehľad zdravotno-výchovných aktivít* realizovaných Odborom podpory zdravia a výchovy k zdraviu RÚVZ Košice v rámci prevencie vybraných onkologických ochorení (prevencia rakoviny prsníka a rakoviny hrubého čreva, konečníka). *Edukačná a poradenská činnosť* bola realizovaná prezenčnou i dištančnou formou, skupinovo aj individuálne (v rámci poradenstva cez mobilnú Poradňu zdravia a Poradňu na odvykanie od fajčenia, s využitím tematických informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice).

Preventívne aktivity (nadväzujúc na minuloročné) sa uskutočnili od decembra 2020 do októbra 2021. Vykonaných bolo 207 aktivít. O uvedené témy prejavovali záujem rôzne vekové kategórie, čomu bolo vyhovené. Intervenovaných bolo sumárne **374 osôb**, z toho 145 študentov SŠ, 163 študentov VŠ, 5 osôb v produktívnom, 22 osôb v poproduktívnom veku, 39 dospelých osôb (vekovo zmiešaná skupina). Spolupracujúcich inštitúcií bolo 6. V aktivitách sa pokračuje, nakoľko mnohé boli odročené z dôvodu epidemiologickej situácie v súvislosti so SARS-CoV-2/COVID-19. Uskutočnené boli nasledovné aktivity:

- prednášky s diskusiou (2x po 2 vyuč. h) na tému “*Svetový deň boja proti rakovine (4. február): Základy onkologickej výchovy: prevencia rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva a konečníka*“, dištančnou formou, technicky zabezpečené cez platformu Zoom (z RÚVZ Košice) – pre **8 študentov** III. roč. Bc. st. (3.5.2021) a **12 študentov** I. roč. Mgr. st. (2.12.2020) štud. odboru Verejné zdravotníctvo pri LF Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice (Ústav sociálnej a behaviorálnej medicíny) – AR 2020/21. Uplatnené učebné pomôcky: výučbové prezentácie; ukážky modelov prsníka a hrubého čreva; dotazníky k onkologickým témam (rozdané po intervencii);
- prednášky (4x po 1 vyuč. h) na tému “*Základy onkologickej výchovy: prevencia rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva, konečníka*“, dištančnou formou, technicky zabezpečené cez platformu Zoom (z RÚVZ Košice) – pre **91 študentov** III. roč. Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej, Komenského 44, Košice (4 triedy, t. j. 20.4.2021/17 študentov; 21.4.2021/33 študentov; 23.4.2021/23 študentov; 28.4.2021/18 študentov) – šk. rok 2020/21. Uplatnené učebné pomôcky: výučbové prezentácie; ukážky modelov prsníka a hrubého čreva;
- prednášky s diskusiou prezenčnou formou (2x po 1 vyuč. h) na tému “*Svetový deň boja proti rakovine (4. február): Základy onkologickej výchovy: prevencia rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva a konečníka*“ – pre **26 študentov** III. roč. a IV. roč. odboru Asistent výživy, z toho 16 študentov III. roč. a 10 študentov IV. roč. (2 triedy) Strednej zdravotníckej školy, Moyzesova 17, Košice (23.4.2021) – šk. rok 2020/21. Uplatnené učebné pomôcky: výučbové prezentácie; ukážky modelov prsníka a hrubého čreva; dotazníky k onkologickým témam (rozdané po intervencii).

Tamtiež prednášky s diskusiou prezenčnou formou (2x po 1 vyuč. h) na vyššie uvedení tému – pre **28 študentov** III. roč. a IV. roč. odboru Asistent výživy (2 triedy), z toho

16 študentov z III. roč. (10.10.2021) a 12 študentov zo IV. roč. (12.10.2021) – šk. rok 2021/22. Uplatnené rovnaké učebné pomôcky;

- ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) doplnená o výklad s riadeným rozhovorom/individuálnu intervenciu na tému *“Základy onkologickej výchovy: prevencia rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva a konečníka”* – pre **7 seniorov** – klientov a **3 zamestnancov** Strediska sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice (7.10.2021). Uplatnené učebné pomôcky: výučbové prezentácie; modely prsníka a hrubého čreva; dotazníky k onkologickým témam (rozdané po intervencii); tlačené zdravotno-výchovné materiály.

Ponúkané služby poradne a sledované parametre: vyšetrenie celkového cholesterolu, HDL, LDL, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Reflotron; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet BMI a WHR; stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi a pulzu; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vrátane vyplnenia anamnestických dotazníkov) a i.

Tamtiež prednáška s diskusiou na tému *„Zdravý životný štýl“* – pre **15 seniorov** – klientov zariadenia (18.10.2021). Z učebných pomôcok uplatnená výučbová prezentácia a tlačené zdravotno-výchovné materiály;

- ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia (vybrané vyšetrenia a poradenstvo) doplnená o výklad s riadeným rozhovorom/individuálnu intervenciu na tému *“Základy onkologickej výchovy: prevencia rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva a konečníka”* – pre študentov (domácich i zahraničných) zo IV. roč. št. odboru Všeobecné lekárstvo a 2 zamestnancov LF UPJŠ, Šrobárova 2, Košice (Ústav verejného zdravotníctva a hygieny). Edukačne intervenovaní boli **115 študenti** a **2 pedagógovia** (t. j. 28 študentov a 2 pedagógovia 12.10.2021, 42 študentov 13.10.2021 a 45 študentov 14.10.2021). Uplatnené učebné pomôcky: výučbové prezentácie; modely prsníka a hrubého čreva; dotazníky k onkologickým témam (rozdané po intervencii), tlačené zdravotno-výchovné materiály.

Cez mobilnú Poradňu zdravia bolo intervenovaných **143 študentov** a **2 pedagógovia**, z toho v rámci Poradne na odvykanie od fajčenia 17 osôb (t. j. 33 študentov, z toho 4 v POF 11.10.2021; 2 pedagógovia a 29 študentov, z toho 3 v POF 12.10.2021; 40 študentov, z toho 5 v POF 13.10.2021; 41 študentov, z toho 5 v POF 14.10.2021).

Ponúkané služby poradne a sledované parametre: vyšetrenie celkového cholesterolu, triacylglycerolov z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Reflotron; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet BMI a WHR; stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi a pulzu; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vrátane vyplnenia anamnestických dotazníkov), protifajčiarske poradenstvo a i.

- ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia (vybrané vyšetrenia a poradenstvo) doplnená o výklad s riadeným rozhovorom/individuálnu intervenciu na tému *“Základy onkologickej výchovy: prevencia rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva a konečníka”* – pre **39 záujemcov/účastníkov Onkokardioturistiky – 33. ročník, jesenná časť** (akcia v spolupráci s Ligou proti rakovine, pobočkou Košice a Klubom turistov Medicína) – Penzión pod Hrešnou, MČ Košice-Kavečany (17.10.2021). V rámci edukácie boli uplatnené pomôcky, ako výučbové prezentácie; modely prsníka a hrubého čreva; dotazníky k onkologickým témam (rozdané po intervencii), tlačené zdravotno-výchovné materiály.

Súhrn aktivít vo veci *„Prevencia onkologických ochorení – zaslanie odpočtu realizovaných aktivít“* bol na základe požiadavky ÚVZ SR predložený e-mailom 15.10.2021.

V aktuálnych otázkach *verejného zdravia, verejného zdravotníctva a v problematike prevencie chronických neinfekčných ochorení* sme sa zúčastnili viacerých **odbornovzdelávacích podujatí** na národnej i medzinárodnej úrovni. Napríklad išlo o nasledovné:

- pracovné stretnutie online na tému „*Behaviorálne inovácie v prevencii chronických chorôb ako súčasť všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti – dotazníkový prieskum*“ (28.4.2021). Organizátor: LF UPJŠ Košice – Ústav sociálnej a behaviorálnej medicíny;
- pracovné stretnutia online na témy „*Projekt HBSC – kapitola Fyzické zdravie – príprava dotazníka pre ďalší zber dát*“ (28.4.2021); „*Projekt HBSC – kapitola Reprodukčné zdravie – diskusia k dotazníkovému prieskumu*“ (4.5.2021); „*Projekt HBSC - kapitola Škola a školské prostredie – diskusia k dotazníkovému prieskumu*“ (6.5.2021). Organizátor: LF UPJŠ – Ústav psychológie zdravia a metodológie výskumu;
- zasadnutia *Tematickej komisie pre sociálne záležitosti a zdravotníctvo, zriadenej pri Rade partnerstva Košického kraja pre integrovaný územný rozvoj* (Úrad Košického samosprávneho kraja, Námestie Maratónu mieru 1, Košice, v dňoch 2.6.2021 a 10.6.2021; Multifunkčné energetické a banícke centrum, Nábrežie Hornádu 14, Spišská Nová Ves, dňa 22.6.2021). Organizátor: Úrad KSK;
- *odborný seminár pre pracovníkov RÚVZ Košice* – aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J. *Národný onkologický program – stručná informácia* (17.6.2021). Organizátor: RÚVZ Košice;
- online 4. *stretnutie Koalície partnerov pre posilňovanie kapacít vo verejnom zdravotníctve na Slovensku* (13.10.2021). Organizátori: WHO a MZ SR;
- online 3. *Kongres Slovenskej obezitologickej asociácie a 19. Slovenské obezitologické dni s medzinárodnou účasťou* (21.10. – 23.10.2021). Organizátori: Slovenská obezitologická asociácia, Biomedicínske centrum SAV, VŠZaSP sv. Alžbety, IPI, Slov. lekárska komora, Slovenská diabetologická spoločnosť a ďalší; kongres pod patronátom Európskej asociácie pre štúdium obezity;
- online/webinár na tému „*Diabetes mellitus a zlyhávanie srdca: Potreba včasnej diagnostiky a manažmentu – 1. časť*“ (18.11.2021). Hlavní organizátori: Slovenská lekárska komora v spolupráci s Lekár a. s.;
- pracovné stretnutie online k Plánu zlepšenia implementácie integrovanej zdravotnej starostlivosti v SR – *EÚ Projekt SCIROCCO-Exchange* (25.11.2021). Organizátor: Ústav sociálnej a behaviorálnej medicíny LF UPJŠ Košice;
- online/webinár na tému „*Diabetes mellitus a zlyhávanie srdca: Potreba včasnej diagnostiky a manažmentu – 2. časť*“ (25.11.2021). Hlavní organizátori: Slovenská lekárska komora v spolupráci s Lekár a. s.

Oblasť B. Preventívne opatrenia zamerané na znižovanie výskytu infekčných ochorení

V súvislosti s danou oblasťou, nami uskutočnené zdravotno-výchovné aktivity boli zamerané hlavne na zvyšovanie informovanosti mladej generácie ohľadom prevencie sexuálne prenosných nákaz, infekcie HIV/AIDS, ochorení preventabilných očkovaním,

významu očkovania a v neposlednom rade na zmenu ich postojov a správania v možných rizikových situáciách (pozri **body 6.7 i 6.1 a 6.9**).

Do roku 2021 sme sa na prevencii infekcie HIV/AIDS podieľali realizáciou aktivít v súlade s vybranými úlohami *Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na roky 2017 – 2020* (ďalej len *NPP HIV/AIDS v SR*), t. j. bodu 5. *Aktivity na zabezpečenie plnenia úloh NPP HIV/AIDS – bodu 5.1. Preventívne aktivity – Aktivity č. 1, 3, 4, 5 a doplnkovo 15.*

Medziodborová úloha Programov a projektov ÚVZ v SR pod č. **6.7 Prevencia HIV/AIDS**, t. j. preventívno-edukačné programy/aktivity rôzneho charakteru pre mládež, nadväzuje na zmienený NPP HIV/AIDS v SR a participujú na nej pracovníci odborov epidemiológie, podpory zdravia a výchovy k zdraviu, hygieny detí a mládeže a lekárskej mikrobiológie.

Nižšie uvádzame prehľad zdravotno-preventívnych aktivít v oblasti nešpecifickej a špecifickej primárnej prevencie v tomto smere:

Edukačné aktivity realizované na školách v roku 2021 (**tab. 1**) mali charakter teoretického výkladu s besedou, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom a boli zamerané na témy, ako *Dospievanie; Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu; Prevencia sexuálne prenosných nákaz vrátane infekcie HIV/AIDS; Význam Poradne prevencie HIV/AIDS* (dve posledne menované témy s určením pre starších žiakov ZŠ, študentov SŠ/VŠ, dospelé osoby z radov verejnosti, profesijných skupín a i.). Na základných školách boli aktivity organizované zväčša osobitne pre chlapcov a dievčatá. Predmetná problematika bola zakomponovaná i do širšieho tematického rámca – *Zdravý spôsob života a prevencia drogových závislostí; Ochorenia preventabilné očkovaním: význam očkovania* a i.

Uskutočnených bolo celkovo **52 edukačných aktivít** (z toho 20 na ZŠ, 25 na SŠ a ŠI, 6 na VŠ, 1 v ZPP-RS). **Intervenovaných** bolo **spolu 934 osôb** (394 žiakov zo 7 ZŠ; 512 študentov zo 4 SŠ a 1 ŠI; 17 študentov z 1 VŠ; 11 dospelých klientov/osôb zo ZPP-RS), pozri **tab. 1**.

Tab. 1

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho, reprodukčného zdravia a súvisiacim témam na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice v roku 2021

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	15.4.2021	Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Trieda SNP 1, Košice	študenti I. roč. – Bc. st., študijný odb. VZ/10 (dištančná výučba)	3
	3.11.2021		študenti I. roč. – Mgr. st., študijný odb. VZ/7 (dištančná výučba)	1
	24.11.2021			2
2.	7.5.2021	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	študenti III. – IV. roč./24	2
	28.5.2021		študenti III. roč./10	1
	16.11.2021		študenti IV. roč./13	1
	19.11.2021		študenti III. roč./17	1
	16.12.2021		študenti I. roč./108	4
3.	26.5.2021	Spojená škola (Špeciálna ZŠ) Odborárska 2, Košice	žiaci V. – IX. roč./58	3
	9.6.2021		žiaci VI. – IX. roč./25	2
4.	8.6.2021	ZŠ Belehradská 21, Košice	žiaci IX. roč./66	3
	21.6.2021		žiaci IX. roč./65	3
5.	15.6.2021	Špeciálna ZŠ, Rovníková 11, Košice	žiaci V. – IX. roč./39	2

6.	15.6.2021	SPŠ dopravná, Hlavná 113, Košice	študenti I. roč./88	2
	16.6.2021			2
7.	23.6.2021	Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice	študenti I. roč./80 študenti II. roč./70	3
	25.6.2021			3
8.	13.7.2021	Združenie príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačné stredisko pre ľudí s duševnými poruchami, Bauerova 1, Košice	klienti zariadenia a i. dospelé osoby/11	1
9.	8.11.2021	Súkromná ZŠ Kechnec 13, okres Košice-okolie	žiaci VII. – VIII. roč./43	2
10.	9.11.2021	Školský internát pri SPŠ elektrotechnickej, Komenského 42, Košice	študenti I. roč./42	2
11.	15.11.2021	SOŠ agrotechnická – Agrotechnikai Szakközépiskola, Hlavná 54, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	študenti II. roč./60	4
12.	19.11.2021	Špeciálna ZŠ, Inžinierska 21, Košice	žiaci V. – IX. roč./18	1
13.	22.11.2021	ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	žiaci VIII. – IX. roč./35	2
14.	22.11.2021	ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	žiaci IX. roč./45	2
SPOLU		394 žiakov zo 7 ZŠ; 512 študentov zo 4 SŠ a 1 ŠI; 17 študentov z 1 VŠ a 11 dospelých osôb/klientov z 1 zariadenia (1 ZPPaRS)		52

Tlačené zdravotno-výchovné materiály boli distribuované na školy súbežne s realizovanými edukačnými aktivitami. Najčastejšie išlo o tieto tituly:

- *Prečo ma puberta neminie?* Košice: RÚVZ, 2011,
- *Prečo povedať drogám „NIE“!* Košice: RÚVZ, 2015.

Väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít u sociálne znevýhodnených skupín detí a mládeže bola širšie tematicky ladená. Uskutočnené boli na štyroch základných školách u žiakov z druhého stupňa (t. j. na *Spojenej škole – Špeciálnej ZŠ Odborárska 2 v Košiciach; Špeciálnej ZŠ Rovníková 11, Košice, Špeciálnej ZŠ Inžinierska 21, Košice, ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie*), s celkovou účasťou **161** žiakov.

Edukácia bola orientovaná na témy, ako *Zdravý spôsob života; Prevencia drogových závislostí* (u niektorých skupín s využitím výučbových pomôcok, ako napr. DVD, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost'), *Sexuálne a reprodukčné zdravie vrátane primárnej prevencie infekcie HIV/AIDS; Význam očkovania* (s určením pre starších žiakov a dospelé osoby), **tab. 2.**

Tab. 2

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho a reprodukčného zdravia na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice a u obyvateľov z marginalizovaného prostredia, v roku 2021

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	26.5.2021	Spojená škola (Špeciálna ZŠ), Odborárska 2, Košice	žiaci V. – IX. roč./58	3
	9.6.2021		žiaci VI. – IX. roč./25	2
2.	15.6.2021	Špeciálna ZŠ, Rovníková 11, Košice	žiaci V. – IX. roč./39	2

3.	19.11.2021	Špeciálna ZŠ, Inžinierska 21, Košice	žiaci V. – IX. roč./18	1
4.	22.11.2021	ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	žiaci VIII. roč./21	1
SPOLU			161 žiakov zo 4 ZŠ	9

V rámci *informačno-propagačnej činnosti* boli realizované tieto aktivity:

- písomné oslovenie vybraných inštitúcií vrátane škôl v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, formou listu vo veci informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – aktualizovanej ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít (zahrňujúc problematiku prevencie infekcie HIV/AIDS), list bol zaslaný e-mailovou cestou dňa 8.9.2021;
- informovanie verejnosti prostredníctvom troch uverejnených titulov na webovom sídle RÚVZ Košice (v časti Hlavné menu – Aktuality): 1. „ÚVZ SR: Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi – 26. jún“ – odkaz s presmerovaním na webovú stránku ÚVZ SR (od júna 2021 doteraz); 2. „Európsky týždeň boja proti drogám“ – odkaz s presmerovaním na webové sídlo ÚVZ SR (od novembra 2021 doteraz); 3. „Svetový deň boja proti AIDS – 1. december“, podľa zdroja: ÚVZ SR, SZO (od novembra 2021 doteraz).

Výchovno-vzdelávacou činnosťou vo vzťahu k školám (vrátane informačno-propagačnej činnosti) sa participovalo na podpore **15. ročníka celoslovenskej kampane Červené stužky** (s trvaním od 2. septembra do 1. decembra 2021, t. j. Svetového dňa boja proti AIDS). Kampaň sa realizovala pod záštitou *Kancelárie SZO na Slovensku*, s podporou *MŠVVaŠ SR* (v rámci rozvojového projektu „Zdravie a bezpečnosť v školách 2020“), pod odbornou garanciou *MZ SR* a v spolupráci s ďalšími inštitúciami. 15. ročník kampane bol odporúčaný školám a školským zariadeniam v SR prostredníctvom materiálu Sprievodca školským rokom 2021/2022 (vyd. MŠVVaŠ SR, september 2021).

Svetový deň AIDS – 1. december (vyhlásený SZO v roku 1988) bol v roku 2021 zameraný na tému „Koniec nerovnostiam, koniec AIDS“. Význam tohto dňa zostáva rovnako dôležitý ako v minulosti. Pripomína potrebu zvýšiť financovanie v rámci prevencie HIV/AIDS, zvyšovať povedomie verejnosti o tejto nákaze, eliminovať stigma, diskrimináciu ľudí s HIV/AIDS, zlepšiť ich prístup k službám a kvalitu ich života.

Školskej populácii a iným vekovým skupinám bol uvedený termín daný do pozornosti prostredníctvom edukačných aktivít, ktoré boli najmä širšie tematicky ladené, resp. tematicky prierezové, zahrňujúc aj zameranie na „Prevenciu infekcie HIV/AIDS“; „Výchovu k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu“; „Prevenciu pohlavne prenosných infekcií“. Uskutočnených bolo celkovo 22 aktivít v období od 3.11. do 16.12.2021 (v 4 ZŠ, 2 SŠ a 1 ŠI, 1 VŠ). **Intervenovaných bolo spolu 388 osôb**, z toho 141 žiakov ZŠ, 240 študentov SŠ, 7 študentov VŠ.

V rámci *masmediálneho vplyvu* sú informácie (príp. s fotodokumentáciou) o uskutočnených aktivitách, o problematike prevencie infekcie HIV/AIDS a súvisiacich témach uverejňované priebežne na webových sídlach a facebookových stránkach spolupracujúcich subjektov (najmä škôl), nevynímajúc webové sídlo RÚVZ Košice. Stručný popis Poradne prevencie HIV/AIDS pri RÚVZ Košice je na stránke úradu umiestnený permanentne (v priečinku Servis – Poradne zdravia).

V Poradni prevencie HIV/AIDS v roku 2021 bolo pracovníkmi Odboru lekárskej mikrobiológie vykonaných 87 sérologických vyšetrení, jedna vzorka bola pozitívna. Súčasťou

vyšetrenia v poradni je odber krvi, predtestové a potestové poradenstvo a založenie karty klienta.

12. ročník globálnej kampane/projektu SZO „Čisté ruky zachraňujú životy“ bol zameraný na zavedenie efektívnych opatrení hygieny rúk v zdravotníckych zariadeniach. Ústredným motívom kampane bol slogan „Čisté ruky – Len pár sekúnd môže zachraňovať životy“. Predmetná výzva propaguje potrebu dôsledného dodržiavania hygieny rúk a vykonávania hygieny správnym spôsobom (s použitím správnej techniky umývania a dezinfekcie rúk a výberom vhodného dezinfekčného prostriedku). Dôležitosť hygieny rúk sa zdôrazňuje ako jedno z podstatných, efektívnych opatrení v prevencii rôznych infekcií, a aj v kontexte pandémie COVID-19 ako primárna ochrana proti šíreniu koronavírusu.

Predmetná kampaň propagačnou formou podporila **Svetový deň čistých rúk – 5. mája (2021)**, so zámerom poukázať i na všeobecný význam správnej hygieny a dezinfekcie rúk v rámci prevencie šírenia infekcií nielen v zdravotníckych zariadeniach. Pri tejto príležitosti sme uskutočnili edukačné podujatie na Spojenej škole (Špeciálna ZŠ), Odborárska 2, Košice (v dňoch 19.5. a 26.5.2021) – výklad s besedou (6x) na tému „Infekčné nákazy, choroby z nečistoty“, pre 110 žiakov I. – IX. roč. V rámci aktivity sa realizoval nácvik správnej techniky umývania rúk s následnou detekciou čistoty rúk nanesením fluidizačného koncentrátu/emulzie na ruky, t. j. fluorescenčný test s nasvietením UV svetla v Derma LiteCheck Boxe.

Svetový deň hepatitídy – 28. júl vznikol na podnet Svetovej aliancie pre hepatitídu (WHA) v roku 2008 a je podporovaný SZO. Pri danej príležitosti sme informovali verejnosť prostredníctvom uverejneného titulu „Svetový deň hepatitídy 2021: Ako sa chrániť pred žltáčkou“ z edície ÚVZ SR, na webovom sídle RÚVZ Košice (v časti Hlavné menu – Aktuality; od 28. júla 2021 doteraz).

So zámerom prevencie a zvýšenia informovanosti verejnosti v otázkach ako sa chrániť pred kliešťom a ochoreniami, ktoré najčastejšie prenáša (lymská borelióza, kliešťová encefalitída), boli dva informačné letáky s titulom „Ako sa chrániť pred kliešťom – deti“ a „Ako sa chrániť pred kliešťom – verejnosť“ (produkcie ÚVZ SR a Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb) umiestnené na webovej stránke RÚVZ Košice (v položke Aktuality – Archív príspevkov). Intervencia na báze osobného kontaktu sa spolu s distribúciou informačných letákov vykonáva priebežne na akciách edukačného i poradenského charakteru pre rôzne cieľové skupiny.

Výber z aktivít nad rámec pracovného zamerania Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu – súvisiacich s objektívnymi okolnosťami – nepriaznivou pandemickou situáciou vo výskyte SARS-CoV-2/COVID-19 a nariadenými opatreniami v roku 2021:

- výpomoc Odboru epidemiológie (napr. osobne v trasovaní kontaktov osôb pozitívnych na COVID-19, v súvisiacich administratívnych činnostiach; v službe v rámci „call centra“ na telef. infolinkách pre verejnosť k problematike SARS-CoV-2/COVID-19; opatreniam prijatým v súvislosti s ochorením COVID-19; ohľadom informácií vzťahujúcich sa na karanténne povinnosti osôb po vstupe na územie SR; v e-mailovej informačnej službe na koronavirus@ruvzke.sk; resp. v ďalších činnostiach);
- participácia na personálnom zabezpečení MOM – antigénového testovania na COVID-19 pre verejnosť v areáli letného kúpaliska Červená hviezda, Staničné nám. 5, Košice, ktorého prevádzkovateľom bol RÚVZ Košice (formou striedania služieb zamestnancov z rôznych odborov úradu v pracovných dňoch od novembra 2020 do 28.2.2021, v čase 8:00 až 12:00 h). Na antigénovom testovacom mieste zamestnanci Odboru PZaVZ zabezpečovali všetky činnosti (odber vzoriek z nosohltanu, laboratórne testovanie odobratých vzoriek, administratívne činnosti). V roku 2021 sa participovalo na testovaní zamestnancov RÚVZ Košice – odoberaním vzoriek na vyšetrenie metódou RT-PCR;

- v súlade s usmernením MZ SR, počas konania návštevy Svätého Otca pápeža Františka na Slovensku (12.9. – 15.9.2021), realizácia odberu vzoriek za účelom testovania RT-PCR metódou u 18 zamestnancov Seminárneho kostola, Hlavná 83, Košice (13.9.2021);
- v rámci informačno-propagačnej činnosti a problematiky SARS-CoV-2/COVID-19, podieľanie sa na aktualizácii informácií zverejňovaných na webovom sídle RÚVZ Košice. Ako príklad je možné uviesť uverejnenie 3 titulov informačných materiálov (v priečinku Aktuality) za účelom osvetly, ako:
  - „Zastavme násilie aj v čase izolácie + linky pomoci“ (letáky z edície Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach, Sekcie sociálnych vecí a rodiny, Odd. podpory ochrany detí pred násilím). Materiál bol zároveň rozposlaný rôznym inštitúciám v pôsobnosti RÚVZ Košice dňa 23.4.2021, viac v **bode 9.5**;
  - „Ako uchovať duševné zdravie starších ľudí počas pandémie COVID-19“ (5 posterov, zdroj: The MHPSS Network <Living with the Times: A mental health and psychosocial support toolkit for older adults during the COVID-19 pandemic – The MHPSS Network>; preklad textu z posterov 1 – 5 do slov. jazyka/sprievodný text: ÚVZ SR, doplnkovo RÚVZ Košice, 2021);
  - „MZ SR: Intervenčné tímy zamerané na riešenie situácií s COVID-19“ (leták, 2021);
- zasielanie tematických informačno-propagačných materiálov najmä emailovou cestou rôznym adresátom v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice;
- informácie k prevencii COVID-19 a k očkovaniu proti tomuto ochoreniu boli prezentované aj v rámci edukačných a poradenských aktivít pre rôzne vekové skupiny, hovoreným slovom i formou distribúcie informačných letákov. Príkladom sú nižšie uvedené výchovno-vzdelávacie aktivity:
  - prednáška s diskusiou na tému „Koronavírus (prevencia, liečba, očkovanie)“ pre 15 klientov Združenia príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačné stredisko, Bauerova1, Košice (31.8.2021);
  - dve prednášky s diskusiou na tému „Prevencia očkovaním (história, druhy očkovania, očkovanie proti koronavírusu)“ pre 30 študentov II. roč. na SOŠ agrotechnickej, Hlavná 54, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (15.11.2021);
  - propagácia, vyhodnotenie a zaslanie výberu z doručených výtvarných prác žiakov I. stupňa ZŠ v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, prihlásených do celoslovenskej súťaže na tému „Nakresli zdravie“ pri príležitosti Svetového dňa zdravia – 7. apríl v roku 2021, s určením pre ÚVZ SR (iniciátor súťaže), viac v **bode 9.6**.

V rámci problematiky prevencie COVID-19 a súvisiacich tém sme sa zúčastnili piatich odborných, vzdelávacích podujatí:

- online zasadnutie *odbornej pracovnej skupiny k situácii COVID-19 v marginalizovaných rómskych komunitách* (v dňoch 3.3.2021, 23.3.2021, 22.4.2021). Organizátori: MZ SR – Zdravé regióny;
- online *4. stretnutie Koalicie partnerov pre posilňovanie kapacít vo verejnom zdravotníctve na Slovensku* pod názvom „Čo sa ako odborníci vo verejnom zdravotníctve učíme z pandémie COVID-19?“, organizované pod záštitou štátneho tajomníka MZ SR MUDr. Petra Stachuru, Dr. med., MBA (16.4.2021). Organizátori: WHO/Europe, Kancelária WHO v SR, MZ SR, SAVEZ, LF UPJŠ;
- webinár – online vzdelávacia aktivita CME pod názvom „Ako interpretovať výsledky laboratórnych vyšetrení na COVID-19“ (3.6.2021). Organizátori: Slovenská lekárska komora, Slovenská spoločnosť klinickej biochémie, Slovenská komora iných zdravotníckych pracovníkov, Lekár a. s.;

- webinár na tému „*Očkovanie proti COVID-19 – mýty, fakty, realita a nové dáta – 4. časť*“ (22.11.2021). Garant podujatia: UN Martin; hlavný organizátor: A-medi management;
- webinár na tému „*Rehabilitácia v čase Covid-u*“ (24.11.2021). Organizátori: Slovenská lekárska komora v spolupráci s Lekár a. s.

V zmysle požiadavky zo strany ÚVZ SR pre RÚVZ v SR bol zaslaný odpočet činnosti Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu pri RÚVZ Košice prispôsobenej vzhľadom na situáciu súvisiacu s pandémiou COVID-19 a z toho vyplývajúce obmedzenia za rok 2020, ako aj návrhy materiálov potrebných k práci PCOPZ (emailovou cestou dňa 8.2.2021).

9.2 Prieskum zdravotnej gramotnosti obyvateľov SR

V roku 2020 sme participovali v rámci siete RÚVZ v SR na *Európskom prieskume zdravotného uvedomenia 2019 – 2021 (HLS19 – Health Literacy Survey 2019 a project of M-POHL)*. HLS19 sa plánuje uskutočňovať vo väčšine európskych krajín a jeho cieľom je opísať, porovnať úroveň zdravotného uvedomenia a poskytnúť informácie pre tvorbu zdravotnej politiky. Prieskum prebiehal – podľa metodického usmernenia a koordinácie ÚVZ SR (riešiteľského pracoviska projektu) – dotazníkovou formou u obyvateľov s trvalým pobytom v SR, vo veku 18 rokov a viac. Pred začatím prieskumu sme sa zúčastnili videokonferencie k prieskumu M-POHL HLS19 (Webex, 9.6.2020), ktorej organizátorom bol ÚVZ SR, Odbor PZaVkJ. Zber údajov bol realizovaný v období od 22. júna, s termínom zaslania databázy na ÚVZ SR do 14. septembra 2020. Každý RÚVZ v SR mal pridelenú veľkosť výskumnej vzorky podľa spádovej oblasti (pre RÚVZ Košice ako krajské mesto bol daný celkový počet respondentov 49, z toho 24 mužov a 25 žien). Výber respondentov bol náhodný a v zmysle kritérií stanovených pre vzorku. Po zaslaní databázy (v septembri 2020) sa v danej úlohe bude pokračovať po následnom metodickom usmernení gestora (ÚVZ SR).

9.4 Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025 (skratka NAPPO)

Činnosť v súvislosti s plnením akčného plánu je možné charakterizovať z viacerých hľadísk. Formou individuálneho a skupinového poradenstva (včítane telefonických konzultácií) sa podieľame na aktivitách PCOPZ, ktoré zahŕňajú organizovanie a uskutočňovanie akcií pre verejnosť, pracovné kolektívy, seniorov združujúcich sa v denných centrách (predtým kluboch dôchodcov) a i.

V rámci prevencie chronických ochorení a realizácie individuálneho poradenstva bolo v roku 2021 v Poradni zdravia vyšetrených spolu 279 osôb, z toho 78 mužov a 201 žien, vo veku 20 rokov a viac. Práca bola zameraná najmä na monitoring zdravotného stavu klientov, ktorí poradňu navštívili v jej sídle, resp. na jej výjazdových akciách. U väčšiny z nich bola odobratá kapilárna krv na vyšetrenie parametrov sledovaných pri metabolickom syndróme (glukóza, celkový cholesterol, HDL, triacylglyceroly), prístrojom Reflotron, a boli im uskutočnené aj antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Klienti zároveň vyplnili dotazník, týkajúci sa životného štýlu. Na základe nameraných hodnôt sa individuálne hodnotili výsledky a hľadali možnosti pozitívneho ovplyvnenia zníženia rizika metabolického syndrómu (ďalej len *MS*). U ostatných klientov bola z kapilárnej krvi vyšetrená len hladina celkového cholesterolu, resp. aj hladina glukózy, a uskutočnené antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Všetkým klientom bolo poskytnuté individuálne poradenstvo. Štatistické výstupy z programu Test zdravé srdce a ďalšie štatistické hodnotenia vyšetrených osôb uvádza Výročná správa za RÚVZ Košice rok 2021 v kap. Podpora zdravia a výchova k zdraviu.

V spolupráci s rôznymi inštitúciami v regióne sme realizovali akcie s ponukou služieb základnej Poradne zdravia (t. j. vyšetrenie celkového cholesterolu, resp. ďalších

biochemických parametrov z kapilárnej krvi; meranie vybraných antropometrických ukazovateľov; tlaku krvi, pulzu s následným individuálnym poradenstvom) a Poradne na odvykanie od fajčenia (t. j. stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu fajčiara prístrojom Smokerlyzer; u silných fajčiarov vyšetrenie Spirometrom; zistenie stupňa závislosti od nikotínu prostredníctvom dotazníkových metód s následným individuálnym poradenstvom). Riziko chronických neinfekčných ochorení (najmä srdcovocievnych) bolo zisťované na základe už zmieneného vyšetrenia biochemických a antropometrických parametrov a stanovenia výsledného rizikového skóre v Teste zdravé srdce. Mimo Testu zdravé srdce máme evidovaných/zhodnotených 47 klientov, pri ktorých poradenské služby boli poskytnuté anonymne a v užšom rozsahu/bez vyšetrenia biochemických parametrov z kapilárnej krvi (akcie organizované dominantne cez Poradňu na odvykanie od fajčenia pre vybranú skupinu študentov (podľa požiadaviek škôl), spojené aj so skupinovou intervenciou účastníkov).

Účasťou na preventívnych programoch verejného zdravotníctva (pozri bod 9.1 – A.I.1), spolupracujeme v rámci PCOPZ v poradenskej činnosti s Odborom hygieny výživy – Oddelením fyziológie výživy.

Z hľadiska prehľadu, poradenské služby *pre rôzne cieľové skupiny klientov* sme prezentovali na týchto akciách:

V spolupráci so *Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach* (ďalej len *VšZP*) sme v hodnotenom období uskutočnili spoločné akcie mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia (s ponukou vybraných vyšetrení), ktoré sa konali na 3 miestach: dňa 20.7.2021 v Detskom areáli Anička, Pod šiancom 2, Košice (intervenovaných 25 záujemcov); 7.8.2021 vo Všešportovom/Športovo-zábavnom areáli, Alejová 2, Košice v rámci akcie „*Deň zdravia pre verejnosť*“ (intervenovaných 14 záujemcov); 29.8.2021 v spolupráci s Mestom Košice v rámci aktivity „*Polmaratón pri Dolnej bráne*“, na Hlavnej 10 v Košiciach (intervenovaných 19 účastníkov).

V spolupráci s *Ligou proti rakovine, pobočkou Košice* a *Klubom turistov medicína Košice* sa dňa 17.10.2021 realizovala tradičná turistická akcia pod názvom *Onkokardioturistika – 33. ročník (jesenná časť)*. V celi – Penzión pod Hrešnou – boli poskytnuté vybrané vyšetrenia s poradenstvom pre 39 účastníkov akcie.

V rámci uvedených akcií určených pre verejnosť, resp. záujmové skupiny, dominovala orientácia na klientelu najmä v produktívnom veku. Klientom boli poskytnuté služby zahrňujúce individuálnu konzultáciu v otázkach ozdravenia spôsobu života, meranie celkového cholesterolu (príp. ďalších parametrov) z kapilárnej krvi, pulzu, krvného tlaku, výpočet BMI, WHR, percenta telesného tuku a u fajčiarov poradenstvo na odvykanie od fajčenia. Na realizovaných akciách bolo prostredníctvom mobilnej Poradne zdravia intervenovaných spolu 97 klientov.

Výber z činnosti k niektorým *významným termínom*:

Napríklad v oblasti témy *Svetového dňa obezity – 4. marec*, s mottom/online výzvou v roku 2021 „*Hýbme sa zdravo – stop sedeniu*“ (súčasť kampane Svetovej obezitologickej federácie/WOF a Európskej Asociácie pre štúdium obezity/EASO), s poslaním zvýšiť povedomie o obezite, príčinách jej vzniku a preventívnych opatreniach (ako správne stravovacie návyky a pravidelná pohybová aktivita), boli zo strany ÚVZ SR a RÚVZ v SR realizované rôzne osvetové aktivity (pozri tiež **bod 9.1 – A.I.2**).

Činnosť RÚVZ Košice spočívala v *edukačných a edukačno-poradenských aktivitách* so zameraním na zdravý spôsob života, správnu výživu, pohybovú aktivitu, prevenciu nadváhy a obezity (príp. aj s distribúciou informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice).

Akcie boli realizované od 4.3.2021 do 25.5.2021. Spolu bolo vykonaných 31 aktivít, s určením pre 8 inštitúcií (t. j. 1 ZŠ, 2 SŠ, 1 VŠ/Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika,

RÚVZ Košice, 3 DC). **Edukovaných/intervenovaných** bolo spolu **453 osôb** (z toho 234 žiakov ZŠ, 199 študentov SŠ, 10 študentov VŠ, 10 seniorov).

Konkrétny prehľad zdravotno-výchovných aktivít:

- online interaktívne prednášky s diskusiou na dve témy „*Zdravý spôsob života: Výživa, pohybová aktivita*“; „*Behaviorálne determinanty zdravia: Výživa, pohybová aktivita*“ (učebné pomôcky: výučbové prezentácie; technicky zabezpečené cez platformu Zoom – z RÚVZ Košice; v dňoch 1.4. a 4.3.2021; v rozsahu 4 aktivity, t. j. 2x2 vyuč. h). Edukovaných **10 študentov** z I. roč. Bc. st. študijného odboru Verejné zdravotníctvo, Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice;
- online poradenstvo – cvičebné aktivity Poradne na optimalizáciu pohybovej aktivity na tému „*Kalanetika*“ (technicky zabezpečené cez platformu Skype – z RÚVZ Košice; v dňoch 4.3.2021, 5.3.2021, 10.3.2021, 11.3.2021, 12.3.2021, v každom termíne od 9:00 do 9:40 h; v celkovom rozsahu 5 aktivít, t. j. 1/deň). Cieľovou skupinou boli seniori/cvičenci (v domácom prostredí) – klienti z troch denných centier z Košíc, t. j. z DC MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice; DC MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice; DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice. Intervenovaných bolo spolu **9 seniorov** z troch uvedených DC – celkom **29** účastí/5 dní (z toho 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 4.3.2021; 5 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 5.3.2021; 7 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP, DC Dargov. hrdinov dňa 10.3.2021; 5 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 11.3.2021; 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 12.3.2021);
- online poradenstvo – cvičebné aktivity Poradne na optimalizáciu pohybovej aktivity na tému „*Pohybom proti osteoporóze*“ (technicky zabezpečené cez platformu Skype – z RÚVZ Košice; v dňoch 8.3.2021, 9.3.2021, v oboch termínoch od 9:00 do 9:40 h; v celkovom rozsahu 2 aktivity, t. j. 1/deň). Cieľovou skupinou boli seniori/cvičenci (v domácom prostredí) – klienti z troch denných centier z Košíc, pozri odrážku vyššie. Intervenovaných bolo spolu **9 seniorov** – celkom **13** účastí/2 dni (z toho 7 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP, DC Dargov. hrdinov dňa 8.3.2021; 6 účastí – spolu za DC Sever, DC KVP dňa 9.3.2021);
- online interaktívne prednášky s diskusiou na tému „*Prevencia chronických ochorení vrátane obezity a význam výživy*“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia; technicky zabezpečené cez platformu Zoom – z RÚVZ Košice; dňa 12.3.2021 pre III. AV a IV. AV; v rozsahu 2 aktivity, t. j. 2x1 vyuč. h/1trieda). Edukovaných **24 študentov** z III. a IV. roč. študijného odboru Asistent výživy, Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice;
- online interaktívne prednášky s diskusiou na tému „*Zdravie, životný štýl (výživa, pohyb...)*“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia; technicky zabezpečené cez platformu Zoom – z RÚVZ Košice; v dňoch 13.4.2021 pre III. A/2 vyuč. h; 14.4.2021 pre III. D; 21.4.2021 pre III. B; 22.4.2021 pre III. F; 30.4.2021 pre III. C a III. E; v rozsahu 7 aktivít, t. j. 1x2 vyuč. h, 5x1 vyuč. h). Edukovaných cca **175 študentov** III. roč. (6 tried), Stredná priemyselná škola elektrotechnická, Komenského 44, Košice;
- edukačno-poradenská intervencia do zložiek životného štýlu klienta v základnej Poradni zdravia (v PCOPZ pri RÚVZ Košice) prezenčnou formou. Intervenovaná 1 **klientka** poradne vo veku 81 rokov (pravidelná klientka) – realizované štandardné vyšetrenie (26.4.2021) na kardiovaskulárne riziko a riziko metabolického syndrómu (z biochémie vyšetrený: celkový cholesterol, HDL, LDL, triacylglyceroly, glukóza; ďalej tlak krvi, pulz; antropometria; BMI = 33,2);

- výklad s besedou (prezenčne) na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na prevenciu obezity a zvýšenie pohybovej aktivity*“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia; v dňoch 11.5.2021 pre II. a III. roč. – 3 vyuč. h; 12.5.2021 pre II. a III. roč. – 3 vyuč. h; 18.5.2021 pre III. a IV. roč. – 3 vyuč. h; 25.5.2021 pre IV. roč. – 2 vyuč. h; v celkovom rozsahu 11 aktivít, t. j. 3x3 vyuč. h, 1x2 vyuč. h). Edukovaných **234 žiakov** II. až IV ročníka, ZŠ Belehradská 21, Košice;
- informovanie verejnosti o významnom termíne prostredníctvom rovnomeného titulu „*Svetový deň obezity – 4. marec*“ na webovom sídle RÚVZ Košice, v časti Hlavné menu – Aktuality – odkaz s presmerovaním na webové sídlo ÚVZ SR (od marca 2021 doteraz).

Odpočet aktivít realizovaných pri príležitosti *Svetového dňa obezity* (4. marec) v spádovom území RÚVZ Košice (územný obvod okresov Košice-mesto a Košice-okolie), bol v zmysle požiadavky ÚVZ SR zaslaný emailom dňa 7.5.2021.

Z ďalších významných termínov, ku ktorým sme vykázali činnosť, môžeme spomenúť ***Svetový deň mlieka v školách – posledná streda v septembri*** a ***Svetový deň potravy – 16. október***. Pri príležitosti daných termínov boli edukačné a poradenské aktivity, spojené s distribúciou informačných materiálov, realizované na týchto miestach (cielené tematicky podľa veku):

- Denné centrum seniorov MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice, dňa 16.9.2021 – *ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia* (vyšetrenie na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) pre 11 seniorov/klientov DC;

Ponúkané služby a sledované parametre na akciách (pozri prehľad): vyšetrenie celkového cholesterolu, HDL, LDL, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Reflotron; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pása, bokov), výpočet indexu telesnej hmotnosti (BMI) a centrálnej obezity (WHR); stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi a pulzu; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačенých zdravotno-výchovných materiálov a i.;

- MŠ Oštepová 1, Košice, dňa 27.9.2021 – 2x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí*“ – 32 detí predškolského veku;
- MŠ Mládežnícka 2, Košice, dňa 5.10.2021 – 2x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí*“ – pre 36 detí predškolského veku;
- Stredisko sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice, dňa 7.10.2021 – *ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia* (vyšetrenie na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) – pre 10 klientov/seniorov zariadenia;
- Tamtiež*** dňa 18.10.2021 – prednáška s diskusiou na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na podporu primeranej pohybovej aktivity*“ – pre 15 seniorov/klientov zariadenia;
- MŠ Turgenevova 1, Košice, dňa 14.10.2021 – 2x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí*“ – pre 40 detí predškolského veku;
- Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice (AR 2021/22) – výklad s diskusiou (3x; dištančnou formou cez platformu Zoom) na témy „*Aktuálne intervenčné*“

programy zamerané na podporu správnej výživy a pohybovej aktivity“ (2 vyuč. h. 20.10.2021); Príklady preventívnych programov, aktivít na podporu správneho spôsobu života (2 vyuč. h 1.12.2021 a 2 vyuč. h 8.12.2021) – pre 7 študentov I. roč. Mgr. St., študijného odboru Verejné zdravotníctvo;

- ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 22.10.2021 – 2x výklad s besedou na tému *„Zdravý životný štýl s akcentom na diabetes 2. typu. Riziká nadmerného príjmu sacharidov v strave, riziká pitia sladených, kolových a energetických nápojov“* – pre 44 žiakov IX. Roč.;
- Súkromná ZŠ Kechnec 13, okres Košice-okolie, dňa 25.10.2021 – 2x výklad s besedou na tému *„Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“* – pre 52 žiakov II. až IV. roč.;
- Súkromné gymnázium Katkin park 2, Košice, dňa 26.10.2021 – 2 prednášky s diskusiou na tému *„Zdravý spôsob života: Výživa a pohybová aktivita“* – pre 40 študentov II. roč. (2 triedy);
- MŠ Kostolná 10, Geča, okres Košice-okolie, dňa 8.11.2021 – výklad s besedou na tému *„Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“* pre 12 detí predškolského veku;
- Cirkevná ZŠ s MŠ sv. Gorazda, Juhoslovanská 2, Košice, dňa 10.11.2021 – 2x výklad s besedou na tému *„Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“* – pre 45 žiakov I. až II. roč.;
- Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice, dňa 11.11.2021 – 2x výklad s besedou na tému *„Zdravý životný štýl s akcentom na diabetes mellitus 2. typu. Riziká nadmerného príjmu sacharidov v strave, riziká pitia sladených, kolových a energetických nápojov“* – pre 48 žiakov 1. až 2. stupňa zo sociálne znevýhodneného prostredia;
- Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice, v dňoch 12.11.2021 (1x prednáška s diskusiou pre študentov III. roč.), 16.11.2021 (1x prednáška s diskusiou pre študentov IV. roč.) na tému *„Význam správnej výživy v prevencii chronických ochorení“* – pre študentov III. roč. (v počte 17) a študentov IV. ročníka (v počte 13);
- Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice, v dňoch 29.11.2021; 2.12.2021; 3.12.2021 – 6x výklad s besedou na tému *„Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu, zvýšenie pohybovej aktivity, zníženie množstva cukru v strave a nápojoch. Riziká pitia sladených a kolových nápojov u detí“* – pre 111 žiakov III. a IV. roč. zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Vyššie uvedenými aktivitami súčasne participujeme na plnení **úlohy č. 4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 – 2025** (skr. NAPPO) – priority **a) Podpora zdravého štartu do života**. Zameranie danej priority stavia na výchovnom vplyve poradenskej a konzultačnej činnosti v oblasti zdravého spôsobu života, prevencie obezity a ponuke služieb Poradne zdravia inštitúciám/zariadeniam, ako školy, materské/rodičovské centrá a pod. a kontaktným cieľovým skupinám (matky, rodičia, učitelia).

V problematike prevencie a podpory zdravia (ozdraveniu životného štýlu) sme participovali na **projekte Tlačovej agentúry detí a mládeže, o. z., Košice** (ďalej len „*TADAM*“) pod názvom „*Si to, čo piješ*“. Projekt sa realizoval v mesiacoch september až december 2021. Bol podporený grantom z Fondu zdravia Mesta Košice. Cieľom bolo realizovať osvetovú kampaň cez edukáciu žiakov ZŠ o správnom pitnom režime a škodlivosti konzumácie sladených a energetických nápojov. K hlavným aktivitám projektu patrili edukácia a výtvarná súťaž u žiakov vo veku od 8 do 13 rokov a workshop pre učiteľov vybraných košických ZŠ. Odborným partnerom projektu bol RÚVZ Košice (Odbor podpory zdravia a výchovy k zdraviu), ktorý sa lektorsky podieľal na výchovno-vzdelávacích aktivitách v školách vo vzťahu k žiakom a bral členstvo v porote výtvarnej súťaže, ktorá bola súčasťou daného projektu. Zo strany RÚVZ Košice boli edukačné aktivity zamerané na tému „*Správny pitný režim ako súčasť zdravého životného štýlu. Riziká pitia sladených, kolových a energetických nápojov u detí*“. Vykonané boli na 3 základných školách (súhrnne 8x výklad s besedou), konkrétne v:

- ZŠ E. Fullu, Maurerova 21, Košice, dňa 24.11.2021 – pre 65 žiakov III. a IV. roč.;
- ZŠ Hroncova 23, Košice, dňa 25.11.2021 – pre 76 žiakov IV. roč.;
- ZŠ Bukovecká 17, Košice, dňa 26.11.2021 – pre 42 žiakov IV. a VI. roč.

Projekt bol ukončený v decembri 2021, no vzhľadom na protiepidemické opatrenia, odovzdávanie cien víťazom výtvarnej súťaže sa konalo dňa 26.1.2022 v priestoroch Historickej radnice.

V rámci spolupráce s Ústavom sociálnej a behaviorálnej medicíny LF UPJŠ Košice, zapojili sme sa do dotazníkového prieskumu výskumného projektu „**Behaviorálne inovácie v prevencii chronických chorôb ako súčasť všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti**“. Riešiteľmi predmetného výskumu sú okrem vyššie menovaného ústavu inštitúcie, ako Slovenská asociácia verejného zdravia, Farmaceutická fakulta UK Bratislava, Slovenská obezitologická asociácia, Biomedicínske centrum SAV, Ústav experimentálnej endokrinológie SAV Bratislava a Slovenská spoločnosť všeobecného a praktického lekárstva. Zámerom výskumu je pripraviť intervencie a postupy, ktoré pomôžu lekárom, zdravotníckym pracovníkom, verejným zdravotníkom a klientom/pacientom s nadváhou/obezitou riešiť obezitu, nielen jej následky (choroby spôsobené obezitou), nakoľko telesná hmotnosť a prístup k nej je výsledkom aj správania (pochopenia problému, motivácie, podpory, konania a sebakontroly).

Dňa 28.4.2021 sme sa zúčastnili online pracovného stretnutia k dotazníkovému prieskumu, organizovaného Ústavom sociálnej a behaviorálnej medicíny z LF UPJŠ Košice. Zber dát v rámci prieskumu bol realizovaný podľa inštrukcií riešiteľského tímu. Z hľadiska zaradenia osôb do súboru, jedna polovica respondentov mala byť v mladšom veku (40 a menej rokov) a druhá polovica v strednom a staršom veku (41 a viac rokov). V obidvoch skupinách tretina účastníkov mala mať normálnu hmotnosť, ostatní nadváhu/obezitu. Minimum oslovených respondentov jedným subjektom malo byť 6. Cez RÚVZ Košice sme oslovili 35 respondentov (dospelých osôb), od ktorých vyplnené dotazníky sme následne postúpili na LF UPJŠ k ich spracovaniu.

V rámci písomnej agendy a členstva v *pracovnej skupine pre pohybovú aktivitu, prevenciu nadváhy a obezity* s celoslovenskou pôsobnosťou, zriadenej pri ÚVZ SR, bolo reflektované na požiadavky zo strany ÚVZ SR, ktoré sa týkali napríklad návrhov aktivít v rámci Národného akčného plánu v prevencii obezity (január 2021); pripomienkovania Stratégie rozvoja poradní zdravej výživy (1.2.2021); predloženia pripomienok a návrhov ku Stratégii rozvoja poradní optimalizácie pohybovej aktivity (15.2.2021); predloženia pripomienok a návrhov ku konceptu online poradenstva a prihlasovaciemu formuláru (august

a september 2021).

9.4.1 Vyzvi srdce k pohybu – Celonárodná medzinárodne koordinovaná kampaň na zvýšenie pohybovej aktivity dospeléj populácie

Úloha sa plní bez časového obmedzenia, s organizovaním kampane raz za dva roky.

V roku 2021 sme sa zapojili do IX. ročníka celonárodnej kampane zameranej na zvýšenie pohybovej aktivity dospeléj populácie. Cieľom predmetnej akcie je upriamiť pozornosť verejnosti na význam pohybu vo voľnom čase, ako dôležitého faktora v podpore zdravia a v prevencii civilizačných ochorení. Kampaň je intervenčným projektom, ktorý sa realizuje v rámci SZO – CINDI programu SR a jej gestorom na národnej úrovni je RÚVZ v Banskej Bystrici. Záštitu nad kampaňou prevzal Úrad verejného zdravotníctva SR. Podporovateľmi kampane v tomto ročníku boli Slovenská epidemiologická a vakcinologická spoločnosť, Slovenská obezitologická asociácia, Biomedicínske centrum SAV, Slovenská spoločnosť praktickej obezitológie a spoločnosť Planeat. Súčasťou kampane je súťaž, ktorá prebiehala v čase od 10.5. do 1.8.2021 (s určením pre všetky vekové kategórie).

Metodické online stretnutie k realizácii IX. ročníka predmetnej kampane pre RÚVZ v SR zorganizoval RÚVZ Banská Bystrica a konalo sa dňa 6.5.2021 (v čase od 10:00 do 11:00 h).

Účasť RÚVZ Košice, ako jedného z riešiteľských pracovísk, zahŕňala propagačné a intervenčné aktivity rôzneho cieľového určenia, realizované aj v spolupráci s inými regionálnymi inštitúciami a médiami.

Propagácia a poradenstvo k súťaži, s distribúciou plagátov a prihlášok do súťaže, sa vykonávalo priebežne, najmä ako súčasť edukačných aktivít k zdravému spôsobu života a akcií mobilnej Poradne zdravia, s určením pre rôzne cieľové skupiny (z hľadiska veku, profesie, záujmu, ako aj pre širokú verejnosť). Účastníci súťaže mali možnosť absolvovať v Poradni zdravia vstupné a výstupné vyšetrenie (t. j. pred a po súťaži).

V rámci informačno-propagačnej činnosti sme v úvode kampane písomne oslovili a požiadali o spoluprácu v oblasti propagácie viaceré inštitúcie. E-mail s metodickým usmernením, webovými odkazmi na propozície súťaže (plagát a účastnícky list/prihlášku) a s informáciou pre účely zverejnenia sme rozposlali 11.5.2021 rôznym inštitúciami v regióne Košíc. K osloveným patrili, napr. školy rôzneho stupňa (ZŠ, SŠ, VŠ), školské internáty, študentské domovy, miestna samospráva (Úrad Košického samosprávneho kraja; Magistrát mesta Košice; miestne úrady MČ v Košiciach a vybrané obecné a mestské úrady v okrese Košice-okolie) a ďalšie subjekty (centrá voľného času; Kulturpark v Košiciach; mestské kultúrne strediská v Medzeve a Moldave nad Bodvou; vybrané športové útvary v regióne Košíc; Jednota dôchodcov Slovenska; denné centrá seniorov; materské/rodičovské centrá; knižnice v Košiciach; KR PZ v Košiciach; KR HaZZ v Košiciach; Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., pobočka Košice; Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., pobočka Košice; Sociálna poisťovňa, pobočka Košice; Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice; Tepláreň Košice, a. s.; Tepelné hospodárstvo, s. r. o.; U.S. Steel Košice, s. r. o.; Východoslovenská energetika, a. s.; T-Systems Slovakia, s. r. o.; Magna PT, s. r. o., Kechnec a i.

Informovanie širokej verejnosti bolo zabezpečené cez webové sídlo RÚVZ Košice, príspevkom pod názvom „Vyzvi srdce k pohybu 2021 – celonárodná súťaž“, t. j. sprievodnou informáciou vlastnej produkcie a s priloženým plagátom, prihláškou z edície gestora kampane (v priečinku Hlavné menu – Aktuality).

Oznam o kampani bol daný do pozornosti aj zamestnancom RÚVZ Košice formou nástennej propagácie na informačných tabuliach úradu, ako aj prostredníctvom e-mailovej distribučnej služby (11.5.2021).

RÚVZ Banská Bystrica, gestor úlohy, zodpovedá za vyhodnotenie účastníckych listov, kampane a súťaže ako celku na úrovni SR a jednotlivých regiónov.

9.5 Podpora zdravia znevýhodnených komunit

Úloha súvisela s Revidovaným akčným plánom Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2015-2020 (s prioritou Zdravie) a so Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (s oblasťou zabezpečenia výchovy k zdraviu u obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád, zameranej na prevenciu ochorení, zvýšenie zdravotného povedomia a podporu zdravého životného štýlu).

Z odborných podujatí, resp. aktivít zameraných na problematiku marginalizovaných skupín a súvisiace témy, na ktorých sme v hodnotenom období participovali, môžeme spomenúť napríklad:

- zasadnutie odbornej pracovnej skupiny *k situácii COVID-19 v marginalizovaných rómskych komunitách* (účasť online/dištančnou formou, v dňoch 3.3.2021; 23.3.2021; 22.4.2021). Organizátori: MZ SR – Zdravé regióny);
- multidisciplinárne vzdelávanie na tému „*Ako pracovať s obeťami násilia v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu*“, v súvislosti s plnením cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím a implementáciou Národného projektu „Podpora ochrany detí pred násilím (účasť online/dištančnou formou, 27.4.2021). Organizátori: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava – územný obvod koordinácie Košice);
- multidisciplinárne pracovné stretnutie subjektov za územný obvod okresu Košice-okolie na tému „*Informovanie o systéme ochrany detí pred násilím/skr. ODPN z hľadiska zapojených subjektov v období pandémie za roky 2020/2021. Informovanie o aktuálnom dianí v systéme ODPN, plánovanie aktivít na rok 2021 – pre územný obvod okresu Košice-okolie.*“ (účasť online/dištančnou formou, 29.4.2021). Organizátori: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice; Ústredie PSVaR Bratislava – územný obvod koordinácie Košice);
- II. odborný seminár s medzinárodnou účasťou na tému „*Ochrana detí pred násilím – multidisciplinárna spolupráca v praxi*“ v rámci konferencie „*Mosty k rodine – chráňme deti pred násilím*“ (účasť online/dištančnou formou, 20.5.2021). Organizátori: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Sekcia sociálnych vecí a rodiny, Oddelenie Podpora ochrany detí pred násilím, Bratislava – územný obvod ÚPSVaR Michalovce; Úrad PSVaR Michalovce; VŠZaSP sv. Alžbety, n. o., Bratislava; Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar;
- odborný seminár na tému „*Traumatizácia v detstve a zdravie v dospelosti*“ (realizácia online/dištančnou formou dňa 25.5.2021; sledovanie podujatia zo záznamu, záznam bol k dispozícii do 24.6.2021). Organizátori: Pro mente sana, s. r. o.; Národné koordináčne stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch/MPSVR SR; Liga za duševné zdravie; Slov. psychiatrická spol.; EdisOnline.sk; VŠZaSP sv. Alžbety, n. o., Bratislava;
- multidisciplinárne pracovné stretnutie *k problematike násilia na deťoch – prepojenie syndrómu CAN a FASD* (účasť online/dištančnou formou, 18.6.2021). Organizátori: Ústredie PSVaR Bratislava – územné obvody koordinácie ÚPSVaR Košice a Trebišov;
- multidisciplinárne pracovné stretnutie za územný obvod Košice *k problematike násilia páchaného na deťoch – NP Podpora ochrany detí pred násilím* – účasť prezenčne (Podnikateľské centrum – kancelária ODPN Košice, Krivá 18, Košice, 1.7.2021).

Organizátor: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava – územný obvod ÚPSVaR Košice;

- multidisciplinárne vzdelávanie na tému „*Školská mediácia, riešenie konfliktov a vyjednávanie*“ v rámci implementácie NP Podpora ochrany detí pred násilím (účasť online/dištančnou formou, 14.9.2021). Organizátor: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava – územný obvod ÚPSVaR Košice);
- zasadnutie tematickej pracovnej skupiny k problematike „*Zdravie v marginalizovaných skupinách*“ (účasť online/dištančnou formou, 16.9.2021). Organizátori: MZ SR – Zdravé regióny;
- pracovné stretnutie poradnej rady k *projektu H2020-RIVER-EU Reducing Inequalities in Vaccine uptake in the European Region (Znižovanie nerovností v miere zaočkovanosti v európskom regióne – zapájanie komunit s nedostatočným prístupom k službám)* – európska iniciatíva na zlepšenie prístupu k MMR a HPV očkovaníu pre komunity ohrozené nedostatočným prístupom k službám (5-ročný projekt financovaný z výskumného programu Horizont 2020, koordinovaný Univerzitným medicínskym centrom v Groningene) – pripomienkovanie dotazníka (účasť online/dištančnou formou, 20.9.2021). Organizátor na národnej úrovni: LF UPJŠ Košice;
- multidisciplinárne pracovné stretnutie *k problematike násillia páchaného na deťoch, v súvislosti s Národnou stratégiou na ochranu detí pred násilím a implementáciou NP Podpora ochrany detí pred násilím – pracovné stretnutie k Národnej linke na pomoc deťom v ohrození* (účasť online/dištančnou formou, 24.11.2021). Organizátor: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava – územný obvod Košice, Trebišov);
- zaslanie e-mailovej požiadavky (23.4.2021) o spoluprácu v oblasti propagácie informácií a kontaktov v rámci problematiky prevencie násillia páchaného na deťoch. Osloveným adresátom v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie (ako centrá voľného času, materské/rodičovské/rodinné centrá, centrá pre deti a rodiny/detské domovy, komunitné centrá, knižnice, samospráva, kultúrne strediská, Slovenská pošta, Dopravný podnik mesta Košice, Hlavná stanica železničná a autobusová v Košiciach, obchodné centrá – Atrium Optima, Cassovia, Tesco) bol v danej súvislosti zaslaný odkaz na dva informačné letáky (uverejnené na webovom sídle RÚVZ Košice) pod názvami: 1. „*Zastavme násillie aj v čase izolácie*“ – leták vypracovaný Národným koordinačným strediskom pre riešenie problematiky násillia na deťoch v spolupráci s Inštitútom pre výskum práce a rodiny; 2. „*Linky pomoci*“ (obsahujúci kontakty pomoci v meste Košice a okrese Košice-okolie) z edície Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Košice (koordinátorov ochrany detí pred násilím). Predmetná aktivita spadala pod plnenie Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím. Adresáti boli predmetným e-mailom usmernení ohľadom možností využitia propagovaných materiálov. Predmetné letáky boli zároveň vyvesené na informačných paneloch RÚVZ Košice;
- zaslanie e-mailovej požiadavky (19.11.2021) o spoluprácu v oblasti propagácie informácií o zriadení „*Národnej linky na pomoc deťom v ohrození – VIAC AKO NI(C)K*“. (Distribúcia informácie o národnej linke pomoci e-mailovou cestou vyplývala zo spolupráce RÚVZ Košice s regionálnymi koordinátormi ochrany detí pred násilím z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava – pracoviska Košice, Krivá 18, Oddelenia podpory ochrany detí pred násilím – Sekcie rodiny). Predmetná linka pomoci

pre deti a mládež do 18 rokov je jednou z aktivít Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím v rámci Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím. Osloveným adresátom (ako základné školy, centrá voľného času, materské/rodičovské/rodinné centrá, knižnice, komunitné centrá, centrá pre deti a rodiny/detské domovy v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie) bol v danej súvislosti zaslaný aj odkaz na oficiálnu tlačovú správu o linke a zároveň bol priložený banner propagujúci uvedenú aktivitu. Adresáti boli daným e-mailom usmernení ohľadom možností propagovania tejto problematiky z hľadiska cieľového určenia. Za účelom informovania širokej verejnosti, bol na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Aktuality) umiestnený titul „*Národná linka na pomoc deťom v ohrození – VIAC AKO NI(C)K*“ (odkaz s presmerovaním na stránku Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny);

- v rámci písomnej agendy/korešpondencie v oblasti podpory ODPN môžeme, napr. uviesť zaslanie e-mailovej odpovede (v auguste 2021) na požiadavku zo strany ÚPSVaR Košice (zo dňa 20.7.2021) vo veci aktualizácie informácií a údajov v materiáli ÚPSVaR Košice pod názvom „*Zbierka preventívnych aktivít pre školy so sídlom v Košice-mesto a Košice-okolie*“ pre šk. rok 2021/2022 – 4. ročník dokumentu (v časti Preventívne aktivity pre skupiny žiakov od Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach);
- na základe požiadavky ÚVZ SR sme zaslali stanovisko k návrhu Akčného plánu pre prioritnú oblasť zdravie pre roky 2022 – 2024, ktorý nadväzuje na Stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (v auguste 2021);
- v neposlednom rade je možné menovať spoluprácu so školami s vyššou koncentráciou žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ako Špeciálna ZŠ Rovníková 11, Košice, Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice; Spojená škola (Špeciálna ZŠ) Odborárska 2, Košice; ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie. Edukačná činnosť smerom k žiakom bola vykonávaná jednorazovo i opakovane na témy, ako zdravý spôsob života, osobná hygiena a hygiena životného prostredia, stomatohygiena, výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu, prevencia závislostí, prevencia kyberšikany, poskytovanie predlekárskej (laickej) prvej pomoci a i. Okrem škôl sa spolupráca rozvíja aj s komunitnými centrami (Jasov, Medzev, Čaña), detskými domovmi/centrami pre deti a rodiny či s krízovými centrami (napr. Stredisko krízovej intervencie, Adlerova 4, Košice) v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, a to výkonom zdravotno-edukačných aktivít pre klientov/deti a mládež, zamestnancov zariadení ako aj profesionálnych rodičov.

9.6 Stratégia rozvoja poradenských centier ochrany a podpory zdravia v SR

Pre sprostredkovanie aktuálnych zdravotno-výchovných informácií slúžia iniciatívy rozmanitého charakteru (vo vzťahu k inštitúciám, pri hromadných akciách dostupných verejnosti, v prístupe k jednotlivcom), ako aj prostriedky masmediálnej komunikácie (tlač, rozhlas, televízia, internet).

Plnenie cieľa na regionálnej úrovni predstavujú najmä intervenčné aktivity v zmysle individuálnej i populačnej stratégie vo vzťahu k úlohám č. **9.1** „*Národný program podpory zdravia*“, **9.4** „*Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*“.

Medzi vybrané skupiny adresného pôsobenia, so zámerom vytvárania odborného potenciálu pre šírenie zdravotno-výchovných informácií, patrili pedagógovia, dobrovoľníci

z radov matiek/rodičov, seniorov, rómski aktivisti, ale i poslucháči vysokoškolského štúdia, odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach.

Prostredníctvom poradenstva vykonávaného na individuálnej i skupinovej úrovni, zameraného na znižovanie hypertenzie nefarmakologickou cestou, resp. ovplyvňovanie zložiek životného štýlu, podieľame sa na aktivitách základnej mobilnej Poradne zdravia, Poradne na odvykanie od fajčenia a Poradne na optimalizáciu pohybovej aktivity.

Rozsiahla je **výchovno-vzdelávacia** činnosť – rôzne zdravotno-výchovné aktivity, prioritne orientované na deti a školskú mládež s cieľom zvyšovať ich zdravotné uvedomenie (pozri napr. **body 9.1, 9.4, 9.5**). Z hľadiska prístupu, dominovali *skupinové intervenčné metódy* – prednášková činnosť doplnená o aktivizačné prístupy, uskutočnená na aktuálne témy prevencie (zdravý životný štýl s akcentom na správnu výživu a podporu pohybovej aktivity; stomatohygiena; prevencia látkových a nelátkových závislostí; prevencia kyberšikany; podpora duševného zdravia; environmentálna výchova; prvá pomoc a prevencia úrazov; výchova k zodpovednému partnerstvu a rodičovstvu; prevencia pohlavne prenosných nákaz a infekcie HIV/AIDS; prevencia vybraných infekčných ochorení – chrípky, vírusovej hepatitídy typu A; prevencia vybraných chronických neinfekčných ochorení atď.). Kvôli zvýšeniu účinnosti nášho vplyvu tvoríme a distribuujeme propagačno-náučný materiál najmä letáky a plagáty, využívame videoprojekciu, uplatňujeme rôzne formy skupinovej práce, spätnej väzby a pod.

Konzultačnú, resp. poradenskú činnosť v oblasti zdravotno-výchovnej metodiky, práce s informačno-propagačným materiálom (letáky, plagáty, brožúry) a v oblasti výpožičky videofilmov z našej filmotéky, poskytujeme na požiadanie, resp. podľa aktuálnosti.

Dlhoročne spolupracujeme s občianskymi iniciatívami, ktoré združujú ľudí v poproduktívnom veku, ako sú denné centrá (kluby dôchodcov). Podobne je tomu v prípade mladých rodičov s deťmi, ktorí sa zapájajú do činnosti v materských/rodinných centrách.

So všeobecne kladnou odozvou sa stretávajú naše intervencie smerom k pracovným kolektívom, napr. u zamestnancov samosprávy, škôl, súkromnoprávneho sektora, kde majú pomerne pravidelnú periodicitu.

Zámerom aktivít iniciovaných a organizovaných **v rámci kalendára významných termínov** je informovať verejnosť (laickú či odbornú) o aktuálnych, prioritných problémoch týkajúcich sa zdravia. Ich realizácia spočívala vo využití rôznych edukačno-intervenčných prístupov, masmediálneho priestoru a edičnej činnosti. Kvôli dopytu sú mnohé z aktivít realizované aj mimo významných termínov, t. j. priebežne. K takým patrili, napr.:

Svetový deň prvej pomoci – druhá septembrová sobota, s cieľom zvýšiť povedomie verejnosti o význame prvej pomoci v každodenných a krízových situáciách. O edukačné aktivity k danému termínu (so zameraním na poskytovanie predlekárskej/laickej prvej pomoci) sa zvyšuje záujem. V roku 2021 boli aktivity tohto druhu realizované v 5 MŠ (pre 112 detí) a v 5 ZŠ (pre 387 žiakov). Z učebných pomôcok sme využívali tematickú výučbovú prezentáciu, informačno-propagačné materiály, DVD film pre deti MŠ/ZŠ, lekárničku, zdravotnícke pomôcky a špeciálnu resuscitačnú figurínu.

Svetový deň zdravia – 7. apríl bol vyhlásený SZO/WHO a v roku 2021 bol zameraný na tému „Budovanie spravodlivejšieho a zdravšieho sveta pre všetkých“. Aktivity boli na základe usmernenia zo strany ÚVZ SR sústredené na školskú a seniorskú populáciu. **Aktivita č. 1** pod názvom „Zdravie vo vyššom veku“, s prioritným určením pre cieľovú skupinu seniorov 65+ (z denných centier, DSS...) bola zameraná na znižovanie výskytu rizikových faktorov chronických neinfekčných ochorení, s cieľom zvýšiť povedomie o možnostiach prevencie uvedených ochorení. Činnosť bola realizovaná prezenčnou i dištančnou formou, skupinovo aj individuálne (prezenčne cez mobilnú Poradňu zdravia, s využitím výučbovej prezentácie a následného rozhovoru, s distribúciou „Preukazu klienta“

a tematických informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice).

Na úvod Aktivity č. 1 sme zaradili propagačnú akciu zameranú na ozdravenie výživy seniorov, v tej súvislosti sme rozposlali e-mail vo veci spolupráce v propagačnej oblasti (7.4.2021). Cieľom oslovenia vybraných inštitúcií (ako samospráva, denné centrá, JDS v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie) bolo šíriť osvetu v podpore zdravia seniorov prostredníctvom dvoch informačných materiálov: 1. titul z edície RÚVZ Košice "Zdravá výživa – vhodná pre vyšší vek" (odporúčania, jedálnečky, recepty) a 2. titul z edície ÚVZ SR „Stravovanie seniorov: spoznajte zásady zdravej výživy (návrhy jedálničkov a kuchárka s receptami)“.

Preventívne edukačno-poradenské aktivity sa uskutočnili od 13.4.2021 do 7.10.2021 (pozri prehľad). Vykonaných bolo 5 aktivít. O uvedenú problematiku prejavili záujem aj iné vekové kategórie, čomu bolo vyhovené. Intervenovaných bolo sumárne **202** osôb, z toho 180 študentov VŠ, 3 osoby v produktívnom a 19 osôb v poproduktívnom veku. Na aktivitách sa spolupracovalo s 3 inštitúciami. V aktivitách sa pokračovalo aj po uvedenom termíne, nakoľko mnohé boli odročené z dôvodu epidemiologickej situácie v súvislosti so SARS-CoV-2/COVID-19.

Prehľad edukačno-poradenských aktivít:

- prednáška dištančnou formou (cez platformu MS Teams, 2 vyuč. h) na tému “*Význam poradenského centra ochrany a podpory zdravia a charakteristika činnosti RÚVZ*“ (s použitím výučbovej prezentácie a s propagovaním „Preukazu klienta v poradni zdravia“) – pre **180 študentov** I. roč. študijného odboru Všeobecné lekárstvo na LF Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice (13.4.2021 – AR 2020/21);
- ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) doplnená o výklad s besedou na tému “*Životospráva v staršom veku*“ (skupinová a individuálna intervencia, s cyklickou výučbovou prezentáciou a „Preukazom klienta“) – pre **12 seniorov/klientov** (1 muž, 11 žien) z Denného centra pri MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice (16.9.2021);
- ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) doplnená o výklad s besedou na tému “*Životospráva v staršom veku*“ (skupinová a individuálna intervencia, s cyklickou výučbovou prezentáciou a „Preukazom klienta“) – pre **7 seniorov/klientov** a **3 zamestnancov zariadenia** (spolu 3 muži a 7 žien) zo Strediska sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice (7.10.2021)

Ponúkané služby poradne a sledované parametre na akciách: vyšetrenie celkového cholesterolu, HDL, LDL, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Reflotron; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet BMI a WHR; stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi, pulzu; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vrátane vyplnenia anamnestických dotazníkov), spojené s distribúciou Preukazu klienta (so zaznamenaním aktuálne nameraných hodnôt, a u opakovane intervenovaných klientov aj údajov z predošlých meraní); výklad s besedou; distribúcia zdravotno-výchovných materiálov a i.

Odpočet realizovanej činnosti v súvislosti so *Svetovým dňom zdravia (7. apríl)* – plnenia aktivity č. 1, bol v zmysle požiadavky ÚVZ SR, zaslaný dňa 27.10.2021.

Aktivitou č. 2 k uvedenému termínu bola *celoslovenská výtvarná súťaž* na tému „*Nakresli zdravie*“ (7.4. – 30.4.2021), ktorej cieľom bolo primäť žiakov prvého stupňa základných škôl zamyslieť sa nad tým, čo pre nich zdravie znamená. Podľa inštrukcií ÚVZ SR, oslovili sme ZŠ v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie, formou e-mailu vo veci usmernenia k výtvarnej súťaži v rámci Svetového dňa zdravia 2021

a požiadavky o spoluprácu v tomto smere (7.4.2021). Prílohu e-mailu tvorili propozície súťaže a formulár k informovanému súhlasu rodiča s uverejnením kresby. Termín pre zaslanie vybraných kresieb na úrovni zapojených škôl smerom na RÚVZ Košice bol 30.4.2021.

Na základe výberu zo všetkých doručených prác na RÚVZ Košice sme emailom vo veci „Vítazné práce za RÚVZ Košice – Svetový deň zdravia 2021“ (zo dňa 14.5.2021) zaslali na ÚVZ SR (v požadovanom počte) dve kresby spolu so súhlasom na ich uverejnenie (jedna práca zo Špeciálnej ZŠ Inžinierska 24, Košice a druhá zo ZŠ Požiarnická 3, Košice). Zámerom ÚVZ SR bolo vybrané kresby na celoslovenskej úrovni publikovať v Národnej správe o zdravotnej gramotnosti v SR a odmeniť darčekom hračeným z projektového rozpočtu v rámci BCA spolupráce s WHO.

Na základe dlhoročne realizovaného a osvedčeného projektu „**Zdravotno-výchovné pôsobenie u detí predškolského veku – stomatohygiena**“, v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice pretrváva záujem o osvetu v **oblasti ústneho zdravia** zo strany škôl aj iných inštitúcií. Aktivity sú vykonávané najmä na materských a základných školách (na mnohých opakovane) a určené sú nielen deťom a žiackej/študentskej populácii, ale aj učiteľom a rodičom, podľa požiadaviek.

Pri príležitosti významného termínu **Európsky deň ústneho zdravia – 12. september**, vyhláseného Radou Európskych dentistov, boli realizované aktivity určené primárne deťom a mládeži. *Edukáciu činnosť* zameranú na podporu ústneho zdravia a propagáciu termínu sme v regióne Košíc a okolia realizovali v širšom časovom rámci. Aktivity sa konali na **12** miestach (6 MŠ, 5 ZŠ, 1 VŠ) a intervenovaných bolo spolu **562 osôb**, z toho 202 detí predškolského veku, 353 žiakov ZŠ, 7 študentov VŠ (pozri nasledovnú tabuľku). Súčasťou edukácie bola distribúcia informačno-propagačných materiálov k danej tematike (letákov, skladačiek, maľovaniek), od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR, ako aj DVD projekcia.

P. č.	Zdravotno-výchovné aktivity k Európskemu dňu ústneho zdravia (12. september) – prehľad navštívených škôl a školských zariadení
1.	MŠ Oštepová 1, Košice (2 aktivity, edukovaných 30 detí predškolského veku)
2.	MŠ Turgenevova 38, Košice (2 aktivity, edukovaných 20 detí predškolského veku)
3.	MŠ Cottbuská 34, Košice (2 aktivity, edukovaných 30 detí predškolského veku)
4.	MŠ Ruskov 94, okres Košice-okolie (4 aktivity, edukovaných 42 detí predškolského veku)
5.	ZŠ s MŠ Sv. Gorazda, Juhoslovanská 2, Košice (1 aktivita, edukovaných 24 detí predškolského veku)
6.	MŠ Dénešova 53, Košice (4 aktivity, edukovaných 56 detí predškolského veku)
7.	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14 Košice (2 aktivity, edukovaných 25 žiakov I. roč.)
8.	Spojená škola (Špeciálna ZŠ), Inžinierska 24, Košice (2 aktivity, edukovaných 35 žiakov I. a II. stupňa)
9.	ZŠ Belehradská 21, Košice (4 aktivity, edukovaných 88 žiakov I. roč.)
10.	ZŠ Gemerská 2, Košice (6 aktivít, edukovaných 128 žiakov II. až IV. roč.)
11.	ZŠ Krosnianska 4, Košice (4 aktivity, edukovaných 77 žiakov I. a IV. roč.)
12.	LF UPJŠ, Tr. SNP 1, Košice (1 aktivita, dištančne edukovaných 7 študentov I. roč. Mgr. stupňa štud. odb. VZ)

Spolupráca so školami v tomto smere je priebežne propagovaná cez príspevky na ich webových stránkach (najmä MŠ, ZŠ).

Problematiku podpory ústneho zdravia sme prezentovali formou aktívnej účasti na *odbornom seminári pre pracovníkov RÚVZ Košice*, príspevkom Gregová, S., Fabianová, M. *Zdravé ústa, zdravé telo* (RÚVZ Košice, 17.6.2021).

Na podporu problematiky aktívneho starnutia sme propagačnou a intervenčnou formou podporili **informačné kampane** k viacerým významným termínom:

„**Týždeň mozgu – Brain Awareness Week**“ (15. – 21. marec 2021), celosvetovo organizovanú kampaň od roku 1996, na Slovensku po štrnásťkrát (od roku 2008). Iniciátormi na národnej úrovni boli Slovenská Alzheimerova spoločnosť, Centrum MEMORY, n. o.

a Neuroimunologický ústav SAV. Záštitu nad kampanou prevzal ÚVZ SR. Jej hlavným zámerom je zvýšiť záujem verejnosti a najmä starších ľudí o zdravé starnutie, o činnosť ľudského mozgu, prevenciu mozgových ochorení a o tréning pamäťových a kognitívnych schopností človeka. Pred spustením kampane sme na základe výzvy zaslali vyplnenú prihlášku s dojednanými aktivitami Slov. Alzheimerovej spol. dňa 9.3.2021. Vzhľadom na nepriaznivú pandemickú situáciu v súvislosti so SARS-CoV-2 a ochorením COVID-19 sa realizácia osvetových podujatí pri danej príležitosti uskutočňovala hlavne dištančnou formou. V rámci našej účasti sme kampaň dali do povedomia verejnosti rôzneho veku viacerými druhmi aktivít:

- **propagácia kampane** umiestnením titulu „*Medzinárodná kampaň Týždeň mozgu 15. – 21. marca 2021*“ **na webovom sídle** RÚVZ Košice (v priečinku Aktuality), t. j. odkaz s presmerovaním na stránku Slov. Alzheimerovej spol., s určením pre verejnosť (počnúc marcom 2021 doteraz);
- **propagácia kampane formou nástenných informačných panelov** s titulom „*Týždeň mozgu 2021*“ v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska a dvoch detašovaných pracovísk RÚVZ Košice, s určením pre zamestnancov a stránky úradu (marec – apríl 2021);
- **zaslanie propagačného e-mailu** – informácie o medzinárodnej kampani „*Týždeň mozgu 2021*“, s usmernením v oblasti spolupráce na propagácii kampane, adresovaného vybraným subjektom v pôsobnosti RÚVZ Košice – v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie (ako miestna samospráva, denné centrá, ZSS, JDS, ZŠ, SŠ a školské zariadenia, CVC, LF UPJŠ/študenti I. roč. odb. VZ, Bc. st., materské/rodinné centrá, knižnice a i. (11.3.2021);
- v spolupráci s *Knižnicou pre mládež mesta Košice – Kulturpark, Kukučínova 2, Košice*, **propagovanie kampane TM 2021** formou informačných panelov **v priestoroch** vestibulu **knižnice** (s určením pre návštevníkov a zamestnancov) a uverejnenie titulu „*Týždeň mozgu 2021*“, obsahujúceho informácie a príslušné odkazy ku kampani **na facebookovom profile knižnice** (13.3.2021 – apríl 2021);
- **propagovanie kampane TM 2021 na facebookovom profile MÚ Mestskej časti Košice-Sídlisko Ťahanovce**, Americká trieda 15, Košice (správou dňa 18.3.2021 – doteraz);
- **propagovanie kampane TM 2021 na webových sídlach nasledovnými školami:**
  - ZŠ Tomášikova 31, Košice (príspevok dostupný na: <<https://zstomke.edupage.org/news/#news-395>>, <<https://zstomke.edupage.org/album/#photos:album:14>>);
  - Spojená škola internátna Ždaňa, Abovská 244/17 Ždaňa, okres Košice-okolie (príspevok dostupný na: <Medzinárodná kampaň Týždeň mozgu 2021 (szsizdana.sk)>);
  - ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (príspevok dostupný na: <Novinky | Základná škola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou (edupage.org)>);
  - Gymnázium sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice (príspevok dostupný na: <<https://gym.gkmke.sk/2021/03/tyzden-mozgu/>>);
  - Stredná zdravotnícka škola Kukučínova 40, Košice, aktivity Žiackej školskej rady pri SZŠ: zaslanie ankety, kvízu (zostavy otázok) a plagátu „*Týždeň mozgu*“ cez správu v Edupage v rámci školy (<https://www.kukucinka.sk/#photos:album:136>);
- **pohybovo-tanečné aktivity** – tréning pamäti pohybom (kalanetika a cvičenie proti osteoporóze dištančnou formou z platformy Skype) – cez RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice (cvičenie seniorov v domácom prostredí – klienti

z troch denných centier z Košíc, t. j. z DC MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice; DC MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice; DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice);

- **edukačné aktivity** – výklad s využitím prezentácií, vedomostných a kognitívnych aktivít (na témy ako napr. *Mozog náš každodenný; Žijeme život prospievajúci mozgu?; Týždeň mozgu: Vedomostné a kognitívne aktivity; Prevencia ochorení mozgu* a i.):

- **15.3.2021** (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – edukácia dištančnou formou cez Zoom – pre **8** študentov III. roč. odb. VZ na LF UPJŠ Košice), na tému „*Propagácia kampane Týždeň mozgu 2021*“;

- **15. 3., 17.3.2021** (ZŠ Tomášikova 31, Košice – edukácia dištančnou formou zabezpečená školou – pre **166** žiakov VI. – IX. roč.), na tému „*Vedomostné a kognitívne aktivity*“ (modelovanie mozgu, vedomostné kvízy o mozgu, prezentácia o fungovaní mozgu a zaujímavostiach súvisiacich s mozgom, sloh a báseň o mozgu – vytvorené žiakmi);

- **17.3.2021** (ZŠ s MŠ Masarykova 19, Košice – edukácia dištančnou formou zabezpečená školou, na hodinách biológie – pre **34** žiakov VIII. roč.), na tému „*Vedomostné, kognitívne aktivity spojené s výkladom o význame mozgu a prevencii ochorení mozgu*“;

- **18.3.2021** (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – edukácia dištančnou formou cez Zoom – pre **10** študentov I. roč. odb. VZ na LF UPJŠ Košice), na tému „*Charakteristika celonárodnej kampane Týždeň mozgu*“;

- **19.3.2021** – 2x (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – edukácia dištančnou formou – pre **10** študentov IV. roč. odb. AV a následne **14** študentov III. roč. odb. AV na SZŠ Moyzesova 17, Košice), na tému „*Propagácia kampane Týždeň mozgu 2021*“;

- **15.3., 16.3., 17.3., 18.3., 19.3.2021** (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – *Tréning pamäti pohybom so vstupným výkladom k téme kampane* – edukačno-poradenská aktivita dištančnou formou cez Skype – pre **9** seniorov/klientov z troch denných centier z Košíc – cvičiacich doma – spolu 36 účastí/5 dní, z toho 8 účastí 15.3.; 8 účastí 16.3.; 7 účastí 17.3.; 6 účastí 18.3.; 7 účastí 19.3.2021) – pozri odrážku vyššie „*Pohybovo-tanečné aktivity*“;

- **15.3. – 19.3.2021** (ZPP Radosť, o. z. – RS, Bauerova 1, Košice – rozhovory s klientmi ZSS na tému „*Mozog*“ (zabezpečené zariadením), pre **15** osôb, prostredníctvom prezentácií a videí, ktoré im boli dodané zo strany RÚVZ Košice);

- **15.3. – 19.3.2021** (ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou – edukácia dištančnou formou zabezpečená školou – pre **70** žiakov VIII. roč.), na tému „*Vedomostné, kognitívne aktivity spojené s výkladom o význame mozgu a prevencii ochorení mozgu*“.

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k **Svetovému dňu obezity (4. marec)**, z ktorých niektoré boli venované aj seniorom, uvádza **bod 9.4**.

Svetový deň zdravia (7. apríl) a edukačno-poradenské aktivity so zameraním na „*Zdravie vo vyššom veku*“, s prioritným určením pre cieľovú skupinu seniorov 65+, sú vykázané v tomto bode 9.6 (pozri vyššie).

Svetový deň „Pohybom ku zdraviu“ (10. máj), bol propagovaný v širšom časovom rámci. Činnosť mala informačný, edukačný i poradenský charakter, bola venovaná aj seniorom, pozri **bod 9.1** (A.I.2).

Aktivity pri príležitosti ďalších významných termínov, ako **Svetový deň Alzheimerovej choroby (21. september)/Mesiac Alzheimerovej choroby (september); Medzinárodný deň starších (1. október)/Mesiac úcty k starším (október); Svetový deň duševného zdravia**

(10. október); *Svetový deň osteoporózy (20. október)*; *Svetový deň diabetu (14. november*, pozri bod 9.1 – A.II.2) boli určené najmä dospelšej populácii a niektoré z nich primárne seniorom. Činnosť spočívala v *edukačno-poradenských* a *informačno-propagačných aktivitách* (vo vzťahu k seniorom hlavne formou *všeobecného poradenstva* v rámci mobilnej Poradne zdravia; *špecializovaného poradenstva* v rámci mobilnej Poradne na odvykanie od fajčenia a Poradne na optimalizáciu pohybovej aktivity; s využitím informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice). Akcie boli uskutočnené v širšom časovom rozpätí. Prehľad aktivít v rámci vyššie uvedených významných termínov je štruktúrovaný do štyroch oblastí činností.

– **Ponuka služieb mobilnej Poradne optimalizácie pohybovej aktivity** (v oblasti pohybových aktivít na prevenciu nesprávneho držania tela, redukciu telesného tuku, zlepšenie telesnej zdatnosti, flexibility tela):

- dištančná/online intervencia cez Skype, Zoom na témy „*Pohybom proti osteoporóze*“ a „*Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky*“ (teoretické výklady s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, komentované súbory cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov), s určením pre **11 seniorov/cvičencov** (z toho 6 z DC MČ Košice-Sever; 4 z DC MČ Košice-KVP; 1 z DC MČ Košice-Dargovských hrdinov) – cvičenie v pracovných dňoch cca denne (po 1 aktivite);

– **Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia** (individuálna intervencia s poskytnutím štandardných vyšetrení) – v rámci všetkých vyššie uvedených významných termínov:

- Denné centrum seniorov MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice, dňa 16.9.2021 – *Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia* (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu s následným poradenstvom) – celkovo pre **11 seniorov/klientov** zariadenia;

- Stredisko sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice, dňa 7.10.2021 – *Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia* (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu s následným poradenstvom) – celkovo pre **10 seniorov/klientov** zariadenia;

Ponúkané služby a sledované parametre pri štandardnom vyšetrení: biochemické vyšetrenie koncentrácie celkového cholesterolu, HDL, LDL, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom analyzátoru Reflotron; meranie pulzu, tlaku krvi s možnosťou detekcie atriálnej fibrilácie; meranie percenta telesného tuku; výpočet indexu telesnej hmotnosti (BMI) a centrálnej obezity (WHR); zistenie anamnézy cez dotazník k TZS; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer, u silných fajčiarov vyšetrenie funkcie pľúc Spirometrom; zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života, distribúcia tlačенých zdravotno-výchovných materiálov a i.

– **Edukačná aktivita na škole pri príležitosti Svetového dňa Alzheimerovej choroby (21. september), Svetového dňa duševného zdravia (10. október), Svetového dňa osteoporózy (20. október):**

- Stredisko sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice, dňa 18.10.2021 (1 aktivita), na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na duševné zdravie, prevenciu pádov, úrazov, osteoporózy a diabetu mellitus*“, výklad s besedou pre **15 seniorov/klientov** zariadenia;

- Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika Košice, Trieda SNP 1, Košice, v dňoch 10.11.2021; 1.12.2020 (2 aktivity), na témy „*Prevencia vybraných chronických ochorení*“ a „*Intervenčné programy v podpore aktívneho starnutia*“ (dištančná forma výkladu s diskusiou) – celkovo pre **7 študentov** I. roč. Mgr. stupňa, študijného odboru Verejné zdravotníctvo;

– **Informačno-propagačná činnosť:**

- **propagácia** termínov „*Svetový deň Alzheimerovej choroby (21. september), Medzinárodný deň starších (1. október)*“ prostredníctvom nástenného vystavenia informačných materiálov v **priestoroch** vestibulu

ústredného **pracoviska RÚVZ Košice** (Ipeľská 1) a oboch detašovaných pracovísk (Rooseveltova 8 a Senný trh 4), s určením pre zamestnancov a návštevníkov úradu (september až október 2021);

- **umiestnenie dvoch titulov na webovom sídle RÚVZ Košice**, v priečinku Aktuality, t. j. 1. „*ÚVZ SR: Mesiac Alzheimerovej choroby – september 2021*“ (tlačová správa z edície ÚVZ SR, od septembra 2021) a 2. „*Ako uchovať duševné zdravie starších ľudí počas pandémie COVID-19*“ (informačný materiál spracovaný vo forme piatich posterov/plagátov pod pôvodným názvom „*Žiť s dobou: Psychosociálna podpora seniorov počas pandémie COVID-19: Súbor nástrojov na podporu duševného zdravia pre seniorov počas pandémie COVID-19*“. Každý z piatich plagátov rieši určitú otázku spoločnej témy: 1. Ako môžem zostať zdravý? 2. Čo môžem urobiť pre zlepšenie nálady? 3. Ako byť v kontakte so svojou rodinou a komunitou? 4. Kde môžem získať pomoc, ak ju potrebujem? 5. Ako sa môžem vyrovnáť so smútkom a stratou? Zmienené postery/plagáty boli vytvorené v rámci projektu „*Žiť s dobou: Ako podporiť duševné zdravie starších ľudí počas pandémie COVID-19*“, angl. *Living with the Times: A mental health and psychosocial support toolkit for older adults during the COVID-19 pandemic*, pod patronátom The MHPSS Network a National Focal Point for IHR WHO);
- **písomné oslovenie vybraných inštitúcií** v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, vo veci „*Informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – aktualizovanej ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít*“ (zahrňujúc vyššie uvedené významné termíny) s určením pre adresátov, ako denné centrá seniorov, domovy sociálnych služieb/zariadenia pre seniorov/domovy dôchodcov v pôsobnosti miestnej samosprávy/Úradu KSK/MVO; Jednota dôchodcov Slovenska, ako aj MŠ, ZŠ, SŠ, školské internáty, CVČ, materské/rodičovské/rodinné centrá, centrá pre deti a rodiny/detské domovy, komunitné centrá. **List s ponukou aktivít** bol inštitúciám odoslaný e-mailom dňa 8.9.2021;
- **písomné oslovenie vybraných inštitúcií** v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, **ohľadom spolupráce vo veci propagácie dvoch tém/informačných materiálov** pre cieľovú skupinu seniorov (uverejnených na webovom sídle RÚVZ Košice, pozri odrážku vyššie), konkrétne tlačovej správy na tému „*Alzheimerova choroba – september 2021*“ (z edície ÚVZ SR) a piatich posterov/plagátov, týkajúcich sa problematiky „*Žiť s dobou: Psychosociálna podpora seniorov počas pandémie COVID-19: Súbor nástrojov na podporu duševného zdravia pre seniorov počas pandémie COVID-19*“ (podľa zdroja The MHPSS Network a National Focal Point for IHR WHO). E-mail so sprievodným slovom, odkazmi na uvedené materiály a usmernením v propagačnej oblasti, bol zaslaný (20.9.2021) adresátom, ako denné centrá seniorov, domovy dôchodcov, domovy sociálnych služieb/zariadenia pre seniorov v pôsobnosti miestnej samosprávy/Úradu KSK/MVO; knižnice; kultúrne strediská; Jednota dôchodcov Slovenska.

Popis činnosti k ďalším významným termínom sa nachádza v bodoch **9.1, 9.4**.

Ohľadom oblasti činnosti PCOPZ (obzvlášť Poradne zdravia), boli sme účastní na online stretnutiach pracovného tímu k tvorbe nového Testu zdravé srdce (skr. TZS): projekt IS ÚVZ, modul IS TZS v dňoch 15.4.; 24.6.; 28.6.; 12.10.; 21.10.; 22.10.; 26.10.; 9.11.2021 (organizátori: RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi v spolupráci s IT subjektom zodpovedným za tvorbu nového TZS).

V kontexte činnosti PCOPZ, reagovali sme na požiadavky ÚVZ SR, napr. vo veci aktualizácie informácií, týkajúcich sa PCOPZ – zamerania poradní a kontaktných údajov (za účelom ich uverejnenia na webovom sídle ÚVZ SR), vo februári 2021; resp. vyplnenia dvoch vstupných dotazníkov ÚVZ SR pred plánovaným školením rozvoja personálnych zručností a schopností pracovníkov poradní zdravia RÚVZ v SR (v rámci projektu ÚVZ SR „Optimalizácia procesov verejného zdravotníctva“), zaslaných za RÚVZ Košice e-mailom 17.12.2021.